חסידות · ספרי חסידות נוספים

חידושי הרי"מ על התורה

יצחק מאיר רוטנברג (אלתר)

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי הרי"מ על התורה

יצחק מאיר רוטנברג (אלתר)

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-הרימ-על-התורה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162152 של הספרייה.

תוכן העניינים

בראשית 4
נח 8
לך לך 9
וירא 10
חיי שרה 14
תולדות 17
ויצא 22
וישלח 23
וישב 26
חנוכה 27
ויגש 28
שמות 30
בא 35
בשלח 38
יתרו 39
משפטים 42
פרשת שקלים 43
תרומה 45
תצוה 47
כי תשא 48
ויקהל 49
ויקרא 50
שבת הגדול 51
פסח 53
ימי הספירה וחודש אייר 54
שמיני 55
תזריע 56
מצורע 59
אחרי מות 59
קדושים 60
אמור 62
בהר 62
נשא 63
חג השבועות 67
בהעלותך 69
שלח 72
חקת 76
פנחס 79
מטות 83
עקב 84
שופטים 86
כי תצא 87
אלול 87
פרקי אבות 88

בראשית

ב' גדולה ע"ש ראשית ח' יראת ה' שנקרא בית כמ"ש בגמ' אמונת כו' כל הש"ס אי איכא יראת ה' היא אוצרו אין כו' ובמדרשות יש לך אפותקאות להניח בו אוצרות התורה. וכן בגמ' מאן דלית לי' דרתא כו' שיקדים בית לראשית כמ"ש חז"ל כל שיראתו קודמת כו' וכמ"ש ראשית ח' יראת ה'. גם נרמז בי"ת "ראשון "שני "אחרון. גם מ"ש מימות משה רבינו עד רבי כו' ומרבי עד ר' אשי סוף הוראה כו' ושמותיהם רבי ר' אשי גם אביי רבא ובר"ת רוב מקבלי תורה שבע"פ:

פירש"י אמר ר"י לא הי' כו' מהחודש הזה כו' מצוה ראשונה כו' ישראל אלא כח מעשיו כו' שלא יאמרו ליסטים אתם כו' ז' **ארצות**. והרמב"ן ז"ל תמה על הקושיא שבאמונת החידוש תלוי הכל ועל התירוץ שנראה חלש שבשביל זה יכתוב מ"ב. אולם באמת דברי רז"ל ברורים כשמש בצהרים שהתורה לישראל נתנה מצד כי חלק ה' עמו. ומצד שברא העולם כל הברואים שוים. ולפיכך פתח הש"י אנכי אשר הוצאתיך מארץ מצרים שמצד זה מיוחד ליקרא אלקי ישראל שמשנה טבע עולמו בשבילם ודבקים למעלה מהטבע בהשי"ת. והרי די במצות שבת שמפורש זכור כו' כי ששת ימים כו' השמים ואת הארץ וישראל מעידים על הקב"ה שברא העולם א"כ הדבר מבורר אצלם כמו שרואין בעיני' כמ"ש בעד ראה ידע כו'. ודי מהחודש הזה כו' שהזמן הוא ברשותם ישראל דקדשינהו לזמנים ומאיר להם התחדשות שהקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית וחדש הוא למעלה מהשמש א"כ ממילא ברור אצלם החידוש. אלא כח מעשיו כו' היינו סדר הבריאה שלא יאמרו ליסטים כו' היינו שאיך אפשר שישראל הם עם ה' וחלקו. הלא כל אומה יש להם מקום וארץ מיוחדת מהפלגה ואילך וישראל אין להם מקום רק בגזילה וכתיב אין עול צדיק וישר שצריך להיות שכולם יעידו ישרו. לזאת הגיד כח מעשיו שכך סידר שיהי' תהו ובהו כו' הכנה להיות אור. וכן הבדיל בין מים להיות ארץ וכן כל הבריאה הכנה לששי בריאת אדם אח"כ לשבת כן הי' המקום ארץ ישראל לכנען ושאר אומות ומזה בא אח"כ להיות של ישראל כשיגמרו להיות עמו ונחלתו וכמ"ש יצב גבולות כו' למספר בני ישראל ואדרבא השי"ת רצה שיקחו בע"כ מהם להראות שעדיין הכל שלו ולמי שרוצה מתן להישר בעיניו כמ"ש רז"ל. וזה הי' ג"כ הטעם בביזת מצרים ונצלתם כו'. להורות ע"י ישראל שעדיין לא יצא שום ברי' מרשותו ת"ו כמ"ש לה' הארץ כו' תבל כו'. ומה"ט לא הי' לישראל רק כשידעו זה כמ"ש לי הארץ גרים כו' עמדי. וזה שכתוב בספרא שהוא ת"כ כשהוא שלי הוא שלכם ע"ש. והשמיטה והיובל מורה על זה וכשביטלו גלו כי ארץ ישראל מקום שלנו כשאנו דבוקים בהשי"ת וארץ ישראל עדיין

היא מתנה מאת השי"ת אז מקיים אותנו שבעניין זה הי' תחילת הנתינה לקיים המצות המורים על הנ"ל:

נראה למאי דקי"ל שטר קנין קרקע נקנה בכתיבה ומסירה אולם דווקא שהקניין בשטר ע"ש ברא"ש ב"ב ובש"ע ס"ו ורש"י ז"ל פי' קונה שמים וארץ בעשייתן קנאן א"כ מאחר שכל פרטי הבריאה הוא בתורה שמצד זה כל המציאות הוא קנינו של השי"ת א"כ התורה הוא שטר קנין של כל הנבראים כמ"ש שמים וארץ קנין א' כו' א"כ כשנתן לנו השי"ת תורה הקדושה ממילא הקנה לנו כל המציאות במסירה זו שפי' התרגום תורה צוה כו' מורשה מסרה לכנשת יעקב כו' ושטר שנעשה עבורו לכ"ע נקנה במסירה. מהא דמייתי ג' שטרות ע"ש. וזה שכתוב כח מעשיו כו' לתת להם כו'. וזו שפירש"י ר"ה השיר כו' יום א' לה' הארץ כו' שקנה והקנה כו' קנה ע"מ להקנות גם לא שייך מילי במילי כו' שדיבורו של הקב"ה מעשה הלא בדבר ה' שמים נעשו והוא התורה ודאי שנקנה במסירתו לנו. והא ס"ד דש"ס גיטין שבנתינה לה הס"ת תהי' מגורשת משום כריתות הכתוב בה רק דשלא לשמה ע"ש. ממילא תורה הקדוש' שהיא לשם ישראל נקנה הכל כנ"ל:

רש"י ז"ל הקשה שכל ראשית סמוך ע"ש. חנני הש"י בפשיטות שמבואר במדקדקים א"ע ורד"ק שאות ת' לכך מורה נקבה שהוא סוף א"ב מורה חלישות משאר אותיות ע"ש אולם יש לו מעלה שמקבל מכולם ולכך ת' הסמיכות ג"כ שמקבל מאחר כמו ראשית ממלכת ראשי' דגנך שאם לא השירים לא יהי' התרומה ראשית וצריך אל השירים ולכך ת' הסמיכות כאלו מקבל אולם בהתחלת הבריאה זה עצמו הפי' בראשית ברא כי השי"ת ברא כל העולם בבחי' ראשית ש הי' הכל צריך זל"ז שלא יקרא ראש כ"א כשיש גוף וכן ישראל שנקראו ראשית וכן כל הענינים. ובענין ראשית ברא את השמים שכולל כל המשפיעים יש א' וגם ת' שלא יקרא משפיע רק כשיש מקבל ובענין בחי' זו נצריך ויש בו ת' הסמיכות. ואת הארץ כולל עניני המקבל יש בו ג"כ א' ת' שכולל כל א"ב שבענין זה הוא א' מה שרוצה לקבל הוא מ"נ שגורם נייחא לשמים ות' מה שמקבל וצריך לשמים כנ"ל. וגבוה מעל גבוה כביכול ב"ה וב"ש שיהי' לו נייחא ממה שנעשה רצונו בעולמו וזו עצמו בשביל ישראל שנק' ראשית והתורה כו' ולא זו מחבבה עד שקראה אחותי כו' אמי ובענין זה ברא הש"י עולמות כולם כולם מקבלין זה מזה ושיהי' נייחא נעליונים כשהתחתונים יכולין לקבל. וז"ש וקרא זה אל זה והתרגום ומקבלין דין מן דין. להורות על יחוד הש"י שכל העולמות צריכים זה לזה ומתיחדים שכולם צריכים לקבל מהש"י שקוראים זה לזה היינו המקבלין מקבלין מעליון ממנו והעליון מקבל כח הקבלה שהוא

בהשתוקקת יותר אצל המקבל ובזה מתיחדים לקבל כולם מה' אחד ואומרים שהש"י קדוש ונבדל. עכ"ז הוא ה' צבאות מכה"כ. וזה נקרא אופנים שמתגלגל מה שלמטה למעלה. ומה שלמעלה למטה. ורוח החי' באופנים. שמיחד לקבלה הנ"ל כל העולמות ובעם קדוש ישראל ג"כ כן שהשי"ת אמר למרע"ה כלום נתתי לך גדולה אלא בשביל ישראל כו':

מספר בראשית עד פ' חיי שרה הוא מאדמו"ר גאון וקדוש הרי"מ זצ"ל **מגור** אשר אדמו"ר עיר וקדיש **מהרא**"ל זצ"ל **מגור** כתב בכתב ידו הקדושה זי"ע ועכ"י:

בעזהי"ת התחלתי אור ליום ה' פ' לך לך **יתברך** לפ"ק.

בראשית כו' כ' ראשית חכמה יראת ד' ויראה בית מה שהאדם תמיד תחת עומ"ש ומאמר השי"ת כחומה עליו וז"ש ביעקב איש תם יושב אוהלים לא כעשו איש שדה בהיפוך שעושה מה שלבו חפץ ויראה זו קודם לכל כמ"ש כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת שע"י שמקדים היראה שורה ברכה בחכמתו וז"ש במדרש שהתחיל התורה בב' לשון ברכה היינו בבית שהיא היראה (תהי' הראשית שיחול ע"י ברכה בכל מה של אחריו) לפי דעתו שע"י תחול הברכה להראשית שהיא החכמה:

ברש"**י** ז"ל המקרא אומר דרשוני פי' שבכ"מ אין המקרא יוצא מידי פשוטו אך במקום שניכר שאין הפי' עפ"י פשוט הדרש שבו הוא פשוט:

בשביל התורה הנקרא ראשית כו' ובשביל ישראל כו' הכל א' כי ע"י ישראל שמקיימים מ"ש בתורה משום זה כתב בתורה שבשביל ישראל נברא העולם להראות כי עיקר הוא עבודת ישראל וע"י עבודת ישראל נותנים חן על התורה כמ"ש ז"ל חמשה קנינים כו' תורה שמים וארץ ישראל כו' שענין קנין להיות נקרא מקחו של הקב"ה להיות נקרא חן מקח על מקחו וזה בא ע"י ישראל שמקיימין וע"י עבודת ישראל מעוררין בכל הבריאה שיתנו שבח והודי' להשי"ת ולהיות השמים מספרין כבודו כו' וז"ש ואעידה בם כו' הארץ כי ע"י ישראל נתברר כיבוד ד' בכל הבריאה שזה ענין עד שמברר בעדות:

ברא אלקים פרש"י ז"ל עלה במחשבה לבראותו במדה"ד כו' ע"ש לא שיש שינוי ת"ו במחשבותיו רק הפי' כי סדר העולם הוא במדה"ד מה שיהי' אור וחושך וכדומה שהוא עפ"י משפט הראוי זהו מדה"ד א"כ כשעלה ברצונו לברוא העולם הי' מדה"ר תחלת המחשבה רק שההנהגה יהי' ברחמים וכ"ז הי' הרצון שעיקר הבריאה שיהי' בדין שיהי' משותף ברחמים:

קושית המפרשים למה לא ברא הקב"ה העולם מקודם מאחר שהי' הו' ויהי' והבל הוא. מאחר שזמן עצמו הוא ענין טבעי. וקודם הבריאה לא הי' מוקדם ומאוחר כלל א"כ אין דעת האדם יכול להשיג מה שהי' קודם בריאת הזמן שיהי' שייך שהי' לברוא מקודם:

ותוצא הארץ פרש"י ז"ל כשנתקלל האדם נפקדה גם היא כו' יש לפרש עפ"י מ"ש בס' חסידים על פוקד כו' על בנים הטעם שאם הי' הבן כראוי הי' מועיל זכותו לאביו שלא יקלקל וכן כאן כיון שהאדם נברא מאדמה הי' צריך להועיל שלא תחטא ג"כ הואיל שנברא ממנה:

בשם האר"י ז"ל. הגיד כי טעות חוה היתה שצווי השי"ת על גוף האילן לא על הפרי כמ"ש הלשון מכל עץ הגן כו' ותרא כי טוב העץ כו' ותאכל מפרי' שע"ז לא הי' הציווי לדעתה וממילא בא החטא ע"י ארץ שאם הי' כל האילנות טעם עץ ופרי שוה לא היתה טועית לפרש רק על העץ ולכן כשנתקלל כו' נפקדה גם היא:

נעשה אדם כו' פי' אחר הבריאה אמר השי"ת לכל להבריאה נעשה אדם כו' מאחר שכל הברואים הוא רק עבור האדם וזה בצלמינו (והגיד בשם הרב מפרשיסחא ז"ל פי' בורא נפשות רבות וחסרונם על כל מה שבראת שברא השי"ת שיהא האדם צריך לכל הנבראים שעי"ז יש חיות בכל הנפשות וזהו להחיות בהם נפש כל חי):

ויאמר הנחש כו' יודע אלקים כו' פי' טענת הנחש הי' שלא ימיתו בהחלט גמור רק שידעו טו"ר היינו שיכנס בהם יצה"ר באמת אבל עכ"ז יוכלו לגבור נגדו ויהי' זה יותר קידוש השם ובאמת לא הי' להם לשמוע אליו נגד מאמר השי"ת אף שכפי שכלם הי' טוב יותר כי לא מחשבותיו כו' יבטל רצונך כו':

ויתהלך חנוך כו' האלקים הפשוט דהיינו דביקות ובתרגום ויתהלך בדחילו כי כל מה שירא מהקב"ה יותר הי' דבוק בו אף שהוא מרחוק כי על גס רוח אמרו אין אני והוא יכולין לדור והירא הוא שידע שהכל מד' נקרא דביקות:

במדרש סוף פ' י"ט ואכלתי אין כתיב כאן אלא ואוכל אכלתי ואוכל עוד עיי"ש וכי תעלה על דעתך שאדה"ר יציר כפיו של הקב"ה יענה בעזות כ"כ לפני השי"ת אלא הפי' דהנה האדם כשנברא לעשות רצונו יתברך בודאי ציווי השי"ת ומאמריו עומדים לפניו כחומה לבל יעבור ח"ו אולם כשפי' פ"א אזי נוטל מאתו וירד בעומק יותר אל הנסיון וד"ל ולזאת התנצל אדה"ר עכשיו שאכלתיו יכול להיות שאוכל עוד שניטל ממנו המניעה:

ויקרא את שמם אדם הנה איתא בגמ' תינוק שהתחיל לדבר אביו חייב ללמדו תורה ואם לאו כאילו קברו פי' שעיקר יתרון האדם מכל הנבראים בהדיבור דצח"מ יתרונו הוא הדיבור ע"כ צריך לקשר הראשית בהתורה שאחר הראשית נמשך הכל כידוע וגם כאן

שנקרא הזווג ביחד אדם כדרכו ע"כ צריך לקשר ולדבק בתורה וע"ז המכוון אנו עושין חופה לרמוז ענין שכפה עליהם הר כגיגית בשעת מ"ת וידבק עצמו שם וישאר תמיד קשור ודבוק בהתורה הקדושה ע"י התקשרות הראשית כנ"ל:

ויאמר ד' אל קין כו' ולמה נפלו כו'. בזה נתקשו מאד ולמה לא יפלו פניו כשראה רחוקותו מהשי"ת ופי' שהשי"ת שאלו למה חרה לך הסתכל בעצמך מאין בא לך העצמות הזאת ולמה נפלו פניך הלא העיקר הוא קנאת איש מרעהו שאתה מתקנא באחיך ולא מעיקר הדבר ודו"ק היטב כי שכיח הזיקא.

נח

כ' בזוה"ק על ויהי בשש מאות שנה לחיי נח כו' בשנת ת"ר ופתחון תרעין דחכמתא ומה ענינו לכאן אולם כי האלף הששי הזה עיקרו לתקן מדת יסוד שהוא המדה הששית הנקראת ברית קודש הנקרא צדיק יסוד עולם ועי"ז בא הגאולה כמ"ש ועמך כולם צדיקים כו' ופתיחת מעינות החכמה להיות נזרח האור גם בתוך החושך כמ"ש בדברו מעריב ערבים בחכמה פותח שערים ולזאת הגם שכ' בזוה"ק שעל חטא זה אין מחזירין בתשובה ח"ו עכ"ז עתה שנפתחו תרעין דחכמתא יכולין לשוב גם ע"ז ואנכי שמעתי ממנו (?) הטעם שאין לו תשובה כי החטא הזה בא ממוח ותשובה רק ולבבו יבין כו' וכאשר נפתחו תרעין דחכמתא ע"כ ג"ז ביכולת לתקן והגם כשהאדם בחטא אינו יכול לכנוס לתוך השערים עכ"ז מתנוצץ מהם אל מקום חושך ג"כ שיוכל לשוב עי"ז:

המבול הדיח מכל הברואים כל טומאה שהי' עליהם וזה נראה מ"ש במס' שבת (ק"ח) שדגים נפיש זוהמא ומאין למידין זה ולהנ"ל נראה שלא הודחו ממימי המבול הואיל ותולדותם במים ולכך לא הודחו מהזוהמא ובחטא אדם הי' קילקול בכל הנבראים והי' בהם זוהמא:

הפשוט בדור הפלגה שרצו לערב טו"ר וז"ש זכור ימות עולם כו' בהפרידו ב"א יצב גבולות עמים למב"י היינו שהקב"ה הפריד הטוב מהרע ויחר ישראל חלקו והע' אומות הם כנגד ישראל ונגד זה עשה ע' זקנים וע' נפש בישראל וע' פנים לתורה:

הן עם אחד ושפה א' בזוה"ק למד ק"ו לטוב שמתאספין יחד לחפש עצה לעבודת השי"ת כ"ש שלא יבצר מהם כו' ע"ש ולשון הפ' משמע שקאי על ישראל שנקרא עם א' ושפה א' לשון הקודש שמיוחד לו ומבטיח ד' כי אם יתחברו יחד וזה החלם לעשות שזהו יהי' התחלתם עשותם שיהי' באגודה אחת ולא יבצר מהם כו' וכמ"ש כל כנסי' שהיא לש"ש

סופה להתקיים וזהו שכ' שאל אביך ויגדך כו' בהפרידו כו' שנדע שהכל הי' עבור ישראל ללמוד ק"ו הזה:

לך לך

לך לך פרש"י להנאתך לכאורה למה זה אמר הקב"ה לאברהם שלהנאתו הוא ונראה שהי' לנסיון כי יותר קשה לאדם לעשות דבר שיש בו הנאה והי' הכוונה רק לקיים מצות הבורי"ש לא להנאתו ואעפ"כ עשה רק לקיים מצות השי"ת כנ"ל:

לך לך וכו' אשר אראך כי קודם הליכתו מבית אביו וממולדתו לא הי' יכול לראות הארץ וכמ"ש סור מרע ואח"כ עשה טוב וכתיב בהנחל עליון גוים כו' בהפרידו ב"א כו' חלק ד' עמו כו' היינו ג"כ כי כל מה שהאדם הישראלי נבדל ונחלק מגבולות עמים כ"כ הוא חלקו ומ"ע ובחרת בחיים למען תחי' שזה הבחירה שאדם בוחר בטוב למען תחי':

במדרש תנחומא ילמדנו רבינו מהו לקבל עומ"ש כשהוא מהלך כו' דקשה לו כיון שתחילת עומ"ש באברהם הי' באמירה זו לך לך כו' א"כ יקבל עומ"ש בהליכה וע"ז השיב כי כיון שכבר הי' לו מס"נ קודם יהי' זה כואהבת אחר שמע ישראל שמותר בהליכה:

ואעשך לגוי גדול זה שאומרים אלקי אברהם כו' בך חותמין מגן אברהם פי' הברכה מגן אברהם שלא מצינו ברכה על נס שעבר רק על הנוהג תמיד אולם כי השי"ת הבטיח לאברהם כי ישאיר מאתו נקודה בפנימיות ישראל בניו אשר בנקודה זו לא יקלקל אדם לעולם ועל נקודה זו השי"ת מגן תמיד וזה מגן אברהם ומ"ש בך חותמין כי מדתו של א"א ע"ה חסד ואהבה ומדה זו קרובה יותר אל האדם שיוכל לדבוק על ידה בהשי"ת והי' זה הבטחה בך חותמין שמדתו תמיד ישאר בלב ישראל כנ"ל:

הפרד נא מעלי כו' וישא לוט עיניו כו' ויסע לוט מקדם פרש"י ז"ל מקדמונו של עולם היינו שעדיין לא כפר בהשי"ת רק ענין קדמונו של עולם שהוא אברהם ואנחנו בנ"י שעלו במחשבה קודם הבריאה מזה הענין נסע:

בארות בארות חמר כו' פרש"י ז"ל שהי' אנשים שלא האמינו בהצלת אברהם מאור כשדים ועתה האמינו למפרע ע"ש והרמב"ן תמה כי אדרבה להיפוך כיון שראו שגם למלך סדום נעשה נס בזה א"כ נחלש אמונה של הצלת ד' באברהם ע"ש ובאמת פי' כי קודם הצלת מלך סדום לא הי' נקרא אמונה כלל אף מי שהאמין מאחר שהי' נס נגלה ומפורסים ומי יכחיש הנראה ואין זה אמונה רק אחר הצלת מלך סדום שהי' מקום לומר שלא הי' מהשי"ת עבור מס"נ כיון שגם למלך סדום הי' זה הנס וכיון שהי' הבחירה מי שהאמין נקרא אמונה כנ"ל וזה שכ' האמינו באברהם למפרע ואומרים העולם שכשירד

הבעש"ט לעולם הי' רעש גדול שיהי' נגלה יותר מדאי עבודת השי"ת וירד למדן אחד כנגדו והבוחר יבחר:

אל תירא אברם כו' במדרש כי אברהם הי' ירא שכשיהי' אדם אחר טוב ממנו שיניחו השי"ת והבטיחו אל תירא כו' וודאי אאע"ה הי' מרוצה שיהי' אדם טוב ממנו שיהא דבוק בהשי"ת אף שיניח אותו אולם כי זה הי' נצרך לעבודתו השי"ת שידע בטח כי לא יניח לו השי"ת לעולם:

ויבואו אל עין משפט הוא קדש אמר ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא בסוף ב"ב משנה א"ר ישמעאל הרוצה שיחכים יעסוק בד"מ כו' והן כמעין הנובע שדיני ממונות נקרא משפט ועי' רמב"ן שמביא התרגום מישר פיליג דינא כי המישור ההוא מעין המשפט ועומק הדין וזה מרומז מעין הנ"ל הוא קדש וקדש נקרא חכמה כדאי' בגמ' וזהו הרוצה שיחכים ואמר אח"כ והרוצה שיעסוק בד"מ ישמש את שמעון בן ננס פי' הקטנות והשפלות כדאי' בגמ' שם ואע"פ שקילס ר"י את בן ננס הלכה כמותו שישמע היטב אל דברי חבירו ויבא אל האמת:

והאמין בד' ויחשבה לו צדקה פי' שאאע"ה חשב זאת האמונה שהי' לו לצדקה מהשי"ת שגם זה ממנו ית' וזה עיקר גדול בעבודת השי"ת שכל מה שאדם משיג וכל ההארות ידע שהכל מהבורא ית"ש:

וירא

וירא אליו. נ"ל כמ"ש הר"ן והובא ברש"י פ' ויקרא אליו למעט כו' שמרגיש יותר יחוד הדיבור במלת אליו ממלת לו ע"ש. כן אחר שנימל והברית הוא התקשרות כל האברים והגידים רמ"ח ושס"ה בגי' ברית עם הכולל. וכל הכוחות וההרגשות לשי"ת. ונק' תמים שלא נשאר שום דבר מבחוץ כן נראה אליו הש"י כמים הפנים כו'. וגרם יחוד גדול וקדוש שלא הי' מעולם עדיין. וזה שכ' בזה"ק הניצנים נראו בארץ שכל הבריאה מכל העולמות שיראה אותם אדם ויודה לה' ועתה שנגמר המכוון נגמר כל המראות שנראה ה' הוא אליו. ומקודם שכ' לה' הנראה אליו הוא בבחינת גילוי וכאן נראה השי"ת בבחי' סתום וגליא שהוא הסוד שכ' סוד ה' ליראיו ובריתו כו'. והוא יחוד י"ה בו"ה:

באלני ממרא. הוא שנתן עצה כו'. רבו הפי'. ונ"ל פשוט. כן כתוב במדרש שמא לא יבואו אורחים כו' שהוא עמוד ג"ח להטות כל העולם להש"י. והי' עבודה עצומה לירד ממדרגתו לדבר עם עע"ז עכ"פ לא הי' נבדל בגופו. ואחר המילה שנשתנה מכל עולם ודחתה בריתו לברית של נח הי' ירא שיהי' נבדל מאנשי עולם. ולא יהי' מעורב עם

הבריות שיוכל ללמדם ולגמול חסד מאחר שע"י המילה הוא למעלה מהטבע. ושאל לענר כו' איך שנראה להם ענין המילה דכ' מחשבה בעצה תכון שע"י שנתברר חלקי הסותר ונדחו. נעשה הענין מקוים לנצח. ומה"ע שאלם שיאמרו דעתם ויטה את לבבם וישארו דבוקים בו גם אחר המילה. וב' סתרו שע"פ הטבע א"י למול וממרא אמר הש"י הצילך כ"כ במדרש. והיינו שע"פ שכל אדם מחויב לעשו' דבר שלמעלה מהטבע מאחר שהקב"ה מתנהג עמו למעלה מהטבע. וכך סדרו של עולם. שצריך שיהי' אומה אחת דביקה בה'. והנהגה למעלה מהטבע. ועי"ז תתפשט חיים וקדושה אל הטבע וכל העולם. וזכה עי"ז שנגלה בחלקו והי' בו הרגשת קדושה ממראה שהי' לאברהם וכתוב גם לדורות שמי שטוב בעיניו הנהגת הצדיק וישראל מתברך מכלל ואברכה מברכיך. וכן באדם עצמו אם עכ"פ טוב בעינו הקדושה. לממ"נ לשי"ת גם שרחוק ממנו יש תקנה וג"כ בכלל ואברכה מברכיך וז"ש הבוחר בדרכיהם ובחרת בחיים שזה עצמו מצות עשה לבחור בחיים שיהי' טוב בעינו ומזה יבא למען תחי' שיהי' לו חיים באמת:

ואברהם הולך עמם לשלחם כו' פרש"י ז"ל כסבור אנשים הם לכאורה גם מקודם באכילה ושתי' הי' לרש"י לפרש כן ונראה כמו שמצינו במרע"ה שהי' בשמים לחם לא אכל ומים לא שתה שכשבא שם הי' כמלאכים כמו כן להיפוך כשנשתלחו לאברהם הי' שייך בהם אכילה ושתי' ג"כ אך כיון שהלכו ממנו נעשו כמלאכים א"כ למה הלך עמם ע"ז כתב רש"י כסבור אנשים הם ועי"ז הי' צריך ללוותם ג"כ כדרך אורחים והי' ג"כ נדמו כאנשים:

וד' אמר המכסה אני מאברהם כו' ואברהם כו' כי ידעתיו כו' יצוה בניו כו' פרש"י ז"ל דחוק כי למען משמע טרם שידעתיו כדי שעי"ז יעשה כך ולרש"י הטעם על הידיעה שהוא בשכר שיצוה כו' ונראה דהנה כל העולם נברא בשביל אברהם כמ"ש בהבראם באברהם כו' ונברכו בך כל גויי הארץ שהיא הברכה שע"י נברכו כל הנבראים. ולמנהיג הדור נותנים דעה גדולה ובינה יתירה שיוכל להנהיגם שהוא הכולל שבדור. וזה הפי' כי ידעתיו היינו שנותנים לו ידיעה שהוא מלשון וידע אדם כו' חוה שהוא התדבקות אליו ית' כדי שיצווה היינו שיהא בו כת לצוות בניו וב"ב אחריו כו' וכיון שהוא הכולל שבעולם א"כ כאן שרצה השי"ת להפוך סדום א"כ הי' צריך להודיע לאברהם שיסלק מעצמו הדביקות שיש להם בו אף שעיקר עבודתו הי' בשביל בניו וב"ב עכ"ז הי' לכל העולם דביקות בו מאחר שע"י נבראו:

אולי יש חמשים כו' עשרים כו' צדיקים חסר בלי יו"ד לכאורה קשה למה לא ביקש על צדיקים גמורים שיש להם כח יותר להציל הדור. נראה כי טענת אברהם הי' שיותר יצילו צדיקים שאינן גמורים דהנה כשיש אנדרלמוסיא הורגת טובים ורעים אך הצדיק הגדול

יש בכחו להציל עצמו אבל צדיק שאינו גמור א"י להנצל אף שלא חטא כלום. ולכך טען האף תספה צדיק כו' כי היושר שלא יהרגו כלם כיון שיספה צדיק ג"כ הואיל ואין בו כח להציל עצמו כנ"ל וצדיקים גמורים יכולין להנצל הם בפרט אבל צדיקים שאינם גמורים שאינם יכולים להנצל עצמם ע"כ יהרגו ג"כ וז"א ע"פ משפט צדק:

ויסע כו' ענין אבימלך הי' נגד ד' מלכיות ר"ת אדו"ם בב"ל מד"י יו"ן והועיל בזה שיהי' נוח אח"כ לבניו כמ"ש ז"ל באברהם שאמר הקב"ה שיכבוש הדרך שיהא נוח לכבוש לבניו:

ויקרא וכו' יצחק. קשה לומר שכל השם הי' ע"ש הצחוק עשה לי כו' גם קשה שמדת יצחק הי' גבורה ויראה לא שמחה וצחוק ונראה דמה שכ' בישמעאל מצחק ודרשו ז"ל ג"ע וש"ד הפי' שהחטא אצלו כצחוק ושחוק ואינו ירא מהחטא ולכך חמורות דומות לו כקלות וכן ג"כ להיפוך מה שהוא ירא ביצחק שהוא כמידתו יראה ממילא להיפך עניני עוה"ז המה כצחוק בעיניו גם עיקר השמחה בא ע"י מדת גבורה ויראה שיודע אדם שאין לו כלום ומ"מ השי"ת בחר בנו מכל העמים ועי"ז יש לו יותר:

ויפקח אלקים את עיני' כו' ותרא כו' במדרש כי באמת כל מה שצריך האדם מוכן לפניו רק אינו רואה כ"ז שאין הקב"ה מאיר את עיניו וכן בתורה שמבקשין והאר עינינו בתורתך כמ"ש דהמע"ה גל עיני ואביטה כו' וע"י שהשי"ת מאיר לראות את הנפלאות עי"ז נדבק לב האדם במצוותיו וז"ש ודבק לבנו כו':

עוד במדרש שהגר היתה מקטני אמנה שלא הי' למלאות מים שכשיצטרך לה בוודאי יהי' לה אף שהי' חולה מסוכן מ"מ הבוטח באמת בהשי"ת אין חסר לו כלום כמ"ש ברוך הגבר כו' והי' ד' מבטחו וכשאין האדם בטוח אזי באמת צריך ליגע למצוא פרנסה וכדומה משא"כ הבוטח בד' וכנ"ל:

קח נא את בנך את יחידך כו' אהבת כו' כי באמת לא הי' הנסיון כ"כ להניח האב את הבן בשביל מאמר השי"ת באדם גדול כאברהם. אולם השי"ת אמר שכשם שהוא באהבתו אליו יעלה ולא שיניח אהבתו וזה נסיון:

יושב פתח האוהל כו' פי' שפתח פתח עולם העליון שיראו בני אדם ויעבדו להשי"ת גם שהועיל שיהא נפתח הפתח למי שדופק בתשובה ורוצה לעבוד להשי"ת ויש ללמוד ק"ו ממה שכתבו חכז"ל שאעא"ה עומד על פתח גיהנם ומציל הנימול מליכנס ע"ש וכ"ש שעומד בעוה"ז ומציל כ"א מישראל שלא יפול לגיהנם ופותח שער ג"ע להרוצה ליכנס בו:

אל נא תעבור כו' ודרשו ז"ל שגדולה הכנסת אורחים כו' ולכאורה מניין ידע זה אברהם דבר גדול כזה לעשות מעשה. אולם נראה כי למד זה ממה שאמר לו הקב"ה שב ואני

אעמוד ואתה סימן לבניך כו' הענין הוא שאמר לו השי"ת שאין לבייש ולהיות ביראה גדולה שאין באיפשרות לעשות שום מצוה ע"י היראה הצריכה רק שמותר לאדם לעשות בישוב הדעת כיון שהוא מצוותיו ית' וכן בדיינים ג"כ להתיישב בדינים אף שצריכין לישב לפני הקב"ה כו' ומזה למד שגדולה הכנסת אורחים כדי לעשות המצוה כתקונה:

ארדה נא וארא כו' כי כאשר השי"ת מתקרב לראות מעשי ב"א נתוסף קדושה בארץ וממילא מתקרבים ב"א להשי"ת ונתעורר תשובה ע"י הפחד ובושה:

אמר הקב"ה ארדה וארא אם לא יעשה תשובה אח"ז ההתקרבות ג"כ אזי הכצעקתה כו':

יצחק ע"ש השמחה ששורש שמחה מיראה וגבורה מידת יצחק כי השמחה הוא ע"י הכנעה:

חפירת הבארות היו לדחות הרע ולנקות הזוהמא להיות נקודה הפנימיות נקי מכל רע וזה ענין ששת ימי המעשה ושבת נקרא רחובות כי בשבת אין עבודה זו לדחות הרע שהוא יום מנוחה ובזוה"ק יש שעתא מצוות ציצית ותפילין הם בעצמם מנקים הזוהמא והרע:

וסעדו לבכם כו' מן התורה ומנביאים ומכתובים מצינו שפתא סעדתא דלבא ופלא בוודאי שאדם רואה שפת סועד הלב כשהוא רעב אולם פי' סעודה שסועד לדבר הצריך לאדם ולזאת שייך במלאכים לשון זה כי סעד הוא להם כפי ענינם שצריכים נותן הפת להם סעד ג"כ וכן סעודות של שבת נקרא בזוה"ק סעודתא דמהימנותא שנותנים סעד לאדם בעבודת השי"ת שהעיקר הוא האמונה וכן בפרט הג' סעודות שבת נגד ג' אבות הקדושים ונותנים סעד בג' מדות שלהם אהבה ויראה ותפארת וסעודה שלישית הנקרא שלש סעודות כיון שמדת יעקב כולל גם מדת אברהם מצחק. שאברהם ויצחק הי' להם מידות מיוחדות יעקב עבד להשי"ת בשניהם שלפעמים התפארת יותר לעבוד השי"ת במידת אהבה ולפעמים ביראה. ומדה זו נקרא בזוה"ק ישרה שעי"ז נקראין ישראל ישורון:

וזה פי' המשנה איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם כ"ש תפארת לעושי' שזהו דרך ישרה שכל מדה מהב' מידות שיהי' בה תפארת להשי"ת נאחזנה ולא נעזבנה ותפארת לו מן האדם היינו שידע אדם שמה שיש נחת רוח להשי"ת מעבודתינו הוא רק מטעם שבא מן האדם מאדמה ומדיבוק בעוה"ז ואעפ"כ עובד להשי"ת זהו עיקר נ"ר אבל לא מצד גוף עבודה:

בסעודה זו לא הי' דגים נראה כי הי' רוצה ליתן דבר הצריך תיקון בשר. שחיטה מליחה וכן בחמאה וחלב יש בה בו"ת וכזה אין להם בשמים דבר הצריך תיקון האדם ובדגים אין תיקון:

מה שהשי"ת שילם לו עתה ע"כ דבר ולא מקודם שהי' ג"כ בעל ג"ח והכנסות אורחים כי מקודם לא הי' מצוה ועושה רק ע"י המילה נעשה מיוחד להשי"ת כי חלק ד' עמו כו' והי' המצוה ראשונה אחר המילה ולכך הי' יושב פתח האוהל אולי יהי' עוברין כו' כמ"ש רש"י ז"ל שהוא קיים כו' ובוודאי כן בכל ישראל שלא חטא או שב בתשובה ועושה מצוה בשלימות שמשלם לו על כל תנועה:

אי' שרה אשתך כו' הנה באוהל בשם ספר מוצל מאש ע"פ מ"ש בש"ס מואבי ולא מואבית שתלה אי אשה דרכה לכבוש לקדם כו' ומפקדת אהכנסות אורחים כו' ע"ש וזהו ששאלו אי' כו' כי היא מחויבת ג"כ והשיב היא באוהל שאינה מרקדת כו' וקלסוהו. ובזה נראה לי מה שהלכו המלאכים (מהפיכת סדום ומהצלת לוט) לאברהם כיון שנשתלחו למקום אחר אולם כי עיקר הפיכת סדום הצלת לוט עבור בנות לוט כמ"ש במדרש הנמצאות ע"פ מצאתי דוד עבדי שהי' הכנה להולדת דוד ומשיח ד' ולכך המתינו על תשובת אברהם הנה באוהל שעי"ז מותר לדוד לבוא בקהל שזהו עיקר פלוגתתם ולכך הלכו לסדום להציל לוט:

ותצחק שרה כו' כי שרה לא ידעה שמבטיחין בשליחות השי"ת רק מברכין בדרך ברכה שתהי' לה בנים וצחקה אמר השי"ת כי צריך האדם להיות בטוח בהשי"ת ולא להתיאש עצמו ולא יהי' דבר רחוק בעיניו כלל:

חיי שרה

שני חיי שרה פרש"י ז"ל כולן שוין לטובה. ואינו מובן והפי' שלכאורה הי' אפשר לומר שלא היתה כשרה כל ימי' ומ"ש בת מאה כבת ז' היינו שבסוף עשתה תשובה וכידוע בזוה"ק שע"י תשובה בשעתא חדא וברגעא חדא יכולין לתקן ימים שעברו כאלו הי' עושה מצוות ומעש"ט וכמ"ש זדונות נעשו לו כזכיות כו' ע"כ פרש"י כי לא כן הי' כי כל ימי' היו שוין לטובה שלא חטאה כנ"ל:

במדרש ר"ע הי' יושב ודורש הי' העולם מתנמנם וביקש לעוררן אמר מה ראתה אסתר שתמלוך על קכ"ז מדינות תבוא ב"ב של שרה שחיתה קכ"ז שנים ותמלוך על קכ"ז מדינות כו' ע"ש הפי' כי מה שהאדם נעשה עיף בעבודת השי"ת ובא לידי ביטול ושינה הוא ע"י הסתרת פנים ח"ו וזה פי' הציבור ישינים בגלות המר וביקש לעוררן כו' דהנה שם אסתר על הסתרת פנים שהי' אז כידוע ומאין בא שתמלוך היא בימי הסתרת פנים כ"כ. תבוא ב"ב כו' דהנה שרה ע"ש שרה על כל העולם כמ"ש במדרש ואברהם אב המון גוים והפי' שאב הוא באהבה יותר משר ושופט שהוא ביראה גדולה. לזאת בבחי' אב

המון גוים יכולין גם אומות להדבק בו. אבל בבחי' שרה אין יכולין להדבק רק ישראל כו' ולזאת אף שיש הסתר היינו שבנ"י עומדים במצב רע עד שיש קיטרוג הללו עובדין כו' אזי עומד זכות שרה אמנו ע"ה שמצדה יש הפרש גדול בין ישראל כנ"ל ומועיל שתמלוך אף שיש הסתרת פנים ובזה ביקש לעוררן להיות בטוחים בהשי"ת שהי"ת עוזרם אף בחושך והסתר כו' והיא עיקר גדול לישראל שאף שיש הסתר גדול משמים עכ"ז צריך האדם להיות תחת עולו ית' ולהיות בטוח בהשי"ת שיעזור בוודאי ואף שהשי"ת רוצה להסתיר יהי' מרוצה האדם בהסתרת הש"י להצדיק דינו ית':

וז"ש בפ' וירא בהגר שאמר לה המלאך אי מזה באת ואנה תלך כו' שובי אל גבירתך כו' כי השאלה הי' כשתראה בעצמה מאיזה מקום קדוש הולכת ואנה תלכי איך תמצא עוד מקום קדוש כזה שובי כו' אף שנתענית תחת שרה עכ"ז אין העול מעצמו כו' וז"ש הגר אח"כ הגם הלום וכו' אחרי רואי היינו מהראוי שלא תראה עוד מאחר שראתה בבית אברהם ובורחת משם. וזהו ג"כ ותלך ותתע שהיתה בעיני עצמה כמתעתע על שיצאת משם ממקום קדוש כזה וע"ז המחשבה עזר לה השי"ת וראתה עוד מלאך. וזה שהלכה לבאר לחי רואי שרואה בעלבון של עלובין כמ"ש חכז"ל ויצחק הי' ע"כ בבאר זה תמיד כמ"ש וישב יצחק כו' באר לחי רואי כי נטל זה הענין עבור ישראל כי אין נצרך לישמעאל בנה רק לישראל לידע תמיד בזמן ההסתר שהשי"ת בוודאי יראה בעלבונם כו' ובאמת כל ההסתר לטובה להכיר טובות הש"י כיתרון האור מן החושך שע"י החושך ניכר טובת האור כמ"ש יוצר אור ובורא חושך עושה שלום כו' שגם החושך כדי להיות מבורר האור ושניהם על כוונה אחת ונקרא שלום:

עוד הגיד כי בזה התעורר שלא לבלות הזמן כי בהסתר ג"כ מולכת על כל העולם כמו שהיתה בשרה שהיתה מולכת על כל העולם ודו"ק כי הוא בקיצור:

על האסיפה מהחסידים שהוא טוב רק באופן שירצה כל אחד לילך בדרך הטוב בעיקר המכוון ולא עם תערובות:

וענין הפי' מהגמלים שרצה בזווג הטוב מהרע כי גמל יש לו סימן טומאה וטהרה וכאן הי' נולד יעקב ועשו ודו"ק:

ויצא יצחק לשוח בשדה פי' ז"ל שתקן תפילת מנחה ותוס' הקשה מהא דתנן אין מתפללין בשדה ותי' דהוא הר המורי' דיצחק קראו שדה ע"ש ופי' הט"ז סי' צ' דכוונתם דלא הי' שדה כלל רק שקראו שדה ולכך כ' בשדה וי"ל דבאמת הי' בשדה רק כיון דהי' מקום הר המורי' הי' בו יותר קדושה מבבית. ויותר נראה דהטעם דאין מתפללין בשדה

היא לזכר הר המורי' וביהמ"ק כמ"ש ויכוון לבית קה"ק וא"כ זה רק עתה שיעקב קראו בית אל אבל יצחק שקראו שדה הי' מותר להתפלל בשדה כיון שגם הר המורי' הוא שדה: **עד כאן הוא מאדמו"ר גאון וקדוש הרי"מ זצ"ל מגור אשר אדמו"ר עיר וקדיש מהרא"ל זצ"ל מגור כתב בכתב ידו הקדושה זי"ע ועכ"י**:

במדרש יודע ד' ימי תמימים כו' כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים כו' כי הצדיק יסוד עולם פי' שמושך הנחל המשפיע לבחינת עולם שהוא בקדושה כמו שהוא נעלמת תוך הטבע כמ"ש אאז"ל ע"ש שנקרא עולם ע"ש ותמצא כי הצדיק בידיעתו זאת שעיקר החיות מהשי"ת שגנוז בתוך הטבע כמ"ש אור זרוע לצדיק שלצדיק נתגלה הקדושה הגנוזה כנ"ל ועי"ז מחבר ומדבק כלל העולם להקב"ה:

וז"ש יודע ד' ימי תמימים שהם מקשרים הימים להיות נקשרים ודבוקים בהקב"ה והדביקות נקרא בשם ידיעה כמ"ש בכל דרכיך דעהו מלשון התקשרות כמו והאדם ידע את חוה כמ"ש בזוה"ק ונחלתו לעולם תהי' הוא כמ"ש לעיל שממשיך הנחל הבאה ע"י מ"נ שמעוררין הצדיקים ולכך נקרא נחלתם וממשיכין לבחינת עולם כנ"ל ופי' תמים בלי מום וזהו בחי' צדיק שומר הברית. שהברית כלל המצוות וגימט' תרי"ג עם מצות מילה שהוא הברית עצמו. ולא נאמר תמים באברהם עד שנימול והיינו שאין אדם נקי בשמירת הברית כ"ז שיש בו אבר שאינו מתוקן ומבשרי אחזה אלקי כמו שא"א להיות הזיווג עד שנתפעלו כל אברי וגידי אדם. וזה משל להבין כי א"א להיות נדבק בהשי"ת בבחי' צדיק לעשות תולדות להמשיך חיות ושפע לעולמות עד שנתקן כל האדם ממש להיות דבוק בהש"י עד שנקרא תמים בלי מום:

ויש עוד פי' בבחי' תמים שחלק ד' ממעל שיש באדם והוא הנשמה והצדיק צריך להיות מכוון חלקו למטה בקדושה להיות הכנה לקבל הנשמה חלק אלוקי ממעל ואז נקרא תמים וז"ש חכז"ל אברהם אברהם משה משה שכמו שהוא למעלה כן הוא למטה:

והנה נודע כי התורה הוא למעלה מהזמן שהזמן הוא בכלל בריאת העולם והטבע וא"כ מה שנזכר הזמן בתורה שבכל הטבע יש חיות מהשי"ת ע"י התורה ויש בהזמן עצמו גם מה שלמעלה מהזמן וכמו שהצדיק תמים במעשיו שכל גופו ומעשיו כלם נאחזים ודבוקים בנקודה הפנימיות חיות דקדושה עד שהוא תמים כנ"ל כמו כן שנותיו של הצדיק הם תמימים ודבוקים בשרשם עד שגם הזמן דבוק ובטל אל בחי' שלמעלה מהזמן שגנוז בתוך הזמן ואז נקרא הזמן תמים שהרי הזמן שלמטה אינו נפרד ונשתנה ממקור החיות של הזמן ששם בשורשו הוא אור שלמעלה מהזמן כנ"ל:

וע"ז נאמר יודע ד' ימי תמימים כי ימיהם עומדים לפניו ית' וע"ז נאמר בזוה"ק בא בימים שהצדיק בא עם הימים לפני הקב"ה ע"ש ועי' בזוה"ק ותראה מפורש כל ענין הנ"ל. ופי' ויהיו חיי שרה מאה שנה כו' שקכ"ז שנה הי' החיות בעולמות של שרה שהיא המשיכה החיות לזמן הזה כמ"ש יודע ד' כו' ונחלתם כו' ונקרא שני חיי שרה שהשנים הם חיות שלה:

תולדות

פרשת תולדות רכ"ד

ואלה כו' אברהם הוליד. שיצחק אבינו שהי' מרכבה לפחד יצחק כמ"ש וישבע כו' בפחד אביו יצחק וא"א לצייר בשכל אדם שיוכל בו"ד לסבול יראה כזו. שהי' תמיד. ומזיעת יראת החיות הקודש נפיק נהר דינור ואיך הי' אפשר לו להזדווג ולהוליד. לולי מידת החסד של א"א שע"י העקדה נכלל אשא במיא. כמ"ש בזה"ק. עוד נראה להורות כי אינו נקרא תולדות יצחק רק מה שאברהם הוליד לאפוקי עשו שאינו נקרא זרע אברהם גם זרע יצחק אינו נק' כמ"ש בר"ה לזרעו תזכור:

במדרש אברהם הוליד כו' גיל כו' אבי צדיק גילה אח"נ בזמן שצדיק בן צדיק ויולד חכם כו' בן יגע בתורה כו' רחמים כו' הקב"ה מתמלא עליו רחמים חכם בני ישמח כו'. כי כשזיווג או"א אינו בטהרה כ"כ יש פסולת בבן ויגע לברר הטוב מהרע שלו להיות כלי לתורה ואין נקרא עדיין יגע בתורה ובצדיק בן צדיק ע"י שהוא אבי צדיק גורם שנולד בקדושה ברור. גיל יגיל כו' יולד חכם כו' שאין צריך ליגע בביטול פסולת והולך ויגע בתורה שהוא בירור הכולל לתקן חטא אה"ר. ב' פעמים גיל גי' אלקים שנמתק ונעשה שמחה שהוא שורש הגבורות בקדושה. ע"ש יצחק ולוים ברינה והעלאה לשורשו. חכם בני ישמח כו' ועל יגיעה זו שכבר נקרא שם בן עליו שורה רחמים כרחם אב ע"ב. והוא מידתו של יעקב. לזאת ע"י שתיקן אברהם חסד ויצחק גבורה. הוליד את יצחק שיהי' נולד יעקב תורה רחמי' כו' ולכך נא' לאברהם כי ביצחק יקרא כו' שיעקב לבד נק' תולדתו:

אברהם הוליד פרש"י שכולם העידו כו' לאשר אאע"ה הודיע בעולם מידת טובו של הקב"ה וחסדו וגרם לאהוב הש"י. ולכאורה יצחק ע"ה דהודיע דאית דין ודיין כמ"ש בזה"ק והביא לעולם יראה ופחד מהש"י נסתם קצת אהבת הש"י מידת א"א ואין זה ראוי שאבות הקדושי' כחד חשיבי לזה פעל שפניו ומידותיו כמו א"א והעידו כל העולם שמידת חסד של הקב"ה הוא שיהי' בעול' פחד ויראה מהקב"ה ושאברהם הוליד את

יצחק ובזה נתוסף יותר אהבת הש"י בעולם ומכללות ב' המידות ויחידו נולד יעקב אבינו מידת אמת:

מכרה כיום כו'. תמוה מאוד ע"ש רמב"ן מה כיום גם השבעה כיום כו'. חנני ה' ית' הנה מחייבי' לזכור מכת בכורות כל יום. והוא שבכורי ס"א מעכב על בני בכורי ישראל על ענין הראשית שיש בלב ישראל להש"י שיהי' סובב כל חיי' ע"ז כמ"ש הוא חייך. אותה הנקודה נק' ראשית וכשהשי"ת מחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית מתחדש זה הראשית בלב כל אחד מישראל וכל אומה מן ע' אומות יש לכל אחד ראשית אחר זו ניאוף וזו ממון ולזו כבוד וכדומה עיקר נקודתם. וזה שהחזיר התורה כו' תשובת ישמעאל ועשו וכדומה. במצרים הוא נכלל כל המידות המכסים על הקדושה וירדו ע' נפש ונתבררו עד שיצאו והכה בכוריהם ונתגלה בכורו ישראל כמ"ש כה כו' בני בכורי ומה שנעשה ביציאת מצרים מועיל בכל יום וע"י מכות בכורות נתגלה ראשית של ישראל ולפי שלא היינו ראיי' כו' ביד חזקה ולכך רדפו ויצעקו והי' גמר הגאולה סמוך לתפלה כן נסמכו כו'. זכרתי כו' אהבת כלולותיך שהגם שבהתפשטות המידות לא נתבררו כראוי. עכ"ז הנקודה שנק' ראשית הוא כראוי ועי"ז ספרו מ"ט יום לברר מזוקק שבעתים. ואז רדף ראשית גוים שעמלק הוא כלל הראשית שלהם שנגד הנקרא כללות שבלב ישראל ונקרא ברית בזה הוא הקישור והדיבוק להש"י בכל חיות וכוחות שלנו. וז"ש בלעם טוב לך להיות נעבד מע' אומות הוא שאם יכניעו כל אחד רע שלו. כבוד יותר משיתבטל הרע ויעבדו בנקודה הכללית שזהו ענין ישראל וישורון והש"י השיב טוב פת כו' ושלוה כו' מבית כו' זבחי ריב היינו לחם כל א' וכוונת הרשעי' לגנוב מהקדוש' שישאר הרע והפסול' בעולם וזהו נוגה דגנב ומפתי כו' והכח בא ממה שיש בישראל שגונבים מהקדושה כדי שיהי' להם נייחא בעולם. וזהו ע' של עמלק וע' של בלעם וע' של עשו שיש בהן עין רע. ויוסף פורת עלי עין ועמד שלא יביט ברחל שהיא כנסת ישראל. וזהו בכורה שלו שרוצה לעבוד במידות רעות שלו. ולפעמים לבטלם שיהי' טוב ורע בעולם מעורב. וז"ש יהי' רשע זה מקריב שהקרבנות שלו יהי' להמשיך ולהגדיל כח התערובות כמו בלעם בקרבנות בלק וזהו נוגה כאור שמפתה שנראה ג"כ כיום ולא כחושך. וזו שקנה ממנו הבכור' שהוא כיום שאותה הארה שהוא כיום תהי' של יעקב ויבטל להקדושה שלא לגנוב וממילא נעשה החשמל שכ' ומתוכה כו' שהוא המלבוש כ"כ בדברי האר"י ז"ל והוא הכתונת אור בגדי אה"ר וירא ריח בגדיו אח"כ שמזה בא ריח בגדיו: יוסף משותא שצווח ביסורין הגדולים שנעשו לו אוי לי שהכעסתי בוראי לא על היסורין כמ"ש הרמב"ם ז"ל הטעם בגט מעושה כדין כמ"ש במדרש על זית כו' וזה ריח

לה' שחלבנה ניתן ע"י תערובות בסי' קטורת כשנשרף לא כשהוא קיים וזה גיאות נוגה שע"י פרישתו מטומאה שהי' בו הוא בחילא סגי שבע"ת עומדים ואין צדיקים גמורים יכולים לעמוד אולם זה רק כשנשרף ונתבטל אל הקדושה והוא עפר תחת רגלי צדיק לא כשמתגאה. ובזה נופל לנוקבא דת"ר וע"י שבטל לפעמים להקדושה יש לו כח אחר כך להתגאות. והוא מנפלאות הבורא ית' שלולא יניקתם מהקדושה אין שום חיות להס"א רק מהנ"ל שהיא לפעמים ודרך מקרה וז"ש ויקר כו' גם אשר קרך. לא באלה חלק יעקב רק קבלתו עול מלכות שמים הוא להיות תמיד תחת עולו של הקב"ה קבוע שלא להפריד רגע א' וז"ש הולך למות שהילוך שלו בעבודה הוא למות לבטל את עצמו ואינו חפץ בביטולו ומכר זה ליעקב מזה נעשה שבעלי תשובה מישראל להם ריח הנ"ל כשמתים על קידוש השם ועי"ז נעשה מחיית עמלק:

הנה הש"י צדיק וישר לשלם לכל א' כמעשהו. ע"י שקיים עשו כיבוד אב הי' המשפט שלא לגלות ליצחק שבנו עשו רשע מוחלט. שיהי' לו צער ע"י. גם לא הי' אפשר ליעקב לקבל הברכות עד שיקיים כיבוד אם במסירת נפש כמ"ש שמע בקולי כו' אמרה רבקה גם שיכול להיות אולי ימושני אבי כו' וממילא נפל כח של עשו שלא קיים אז כיבוד אב שהלך להביא מגזל וטמאים. גם לא לבש הבגדים לשמש אביו כי כשזה קם זה נופל:

ואלה תולדות יצחק אברהם הוליד את יצחק. הכלל כי ד' אחד ושמו אחד פי' שמו המשכת חיות מהשי"ת להחיות הכל כדי להכיר כבוד גדולתו. זה נקרא שמו. והאבות שהם המרכבה היינו ע"כ בבחי' שמו ואברהם כ' עליו אוהבי דהיינו חסד שהוא ראשון בספירות ועם כי כולן כללן זה בזה אבל בפרט הוא באחד ויצחק שהוא מבחי' פחד נקרא גבורה דהיינו ליחד בחי' הגבורה באחדות הנפלא להיות נגלה הפנימיות שהוא החסד שגם גבורה עיקרה חסד והוא המתקת הגבורה בשורשה שהיא בינה כנודע במ"א באורך והכתוב בא להגיד ולברר כי אברהם ויצחק אחד ואברהם הוליד את יצחק וז"ש חכז"ל ליצני הדור כו' צר קלסתר פניו דומה לאברהם כו' כי הלצים הם המפרידים ועליהם נאמר נרגן מפריד אלוף כו' והקב"ה צר קלסתר פניו כמו מי שמגיע לפנימיות רואה בעין ומעיד כי הולדת הגבורה מחסד בפנימיות דימה ממש ורק החיצוניות מכסה שיהי' נראה דין כמ"ש והאלקים עשה שיראו כו' אבל אלו שמגיעים לפנימיות הגבורה וכ"ז ע"י החיות החיצוניות שבכל דבר והכלל כי הקב"ה חסדו מלאה הארץ ורק שאין זוכה להשיג ולהכיר חסדו ית' וכמו שקדושת המקום ב"ה נסתר בתוך הטבע שאינו ניכר פנימיות חיות שהוא מהשי"ת ממש כנודע פי' ממלא כל עלמין כן אינו מכיר חסדו שגנוז ג"כ ולכך הדין נקרא בלשון הסתרה כמ"ש והסתרתי פני כו' והי' לאכול

כו' פי' זה כשיש הסתר נסתר החסד כי כשנתגלה קדושת המקום הוא החסד בעצמו כנ"ל ולזאת כפי שזוכה לגדור על הקליפה והחיצוניות ולדבק בנקודה הפנימיות תמיד כמ"כ ממש זוכה למצוא נקודת החסד בכל דבר ובבחי' גבורה עצמה יש יותר חסד עוד שהרי כוחה כל כך להיות נסתר בגבורה קשה מבחוץ ודומה ממש כמו שנודע לכל שיש יותר הסתרת פנימיות גבוה יותר ויצחק אבינו שבחי' גבורה ופחד הי' זה עצמו מסופק להאיר לפנימיות הגבורה והוא חסד אמת כנ"ל ורק ההפרש שהוא משיג את החסד ע"י הקדמת הגבורה והפחד וא"א ע"ה השיג ע"י הקדמת החסד ואהבה וז"ש ביצחק ויגדל מאד הלוך וגדל עד כי גדל מאד ובחי' גדולה של אאע"ה ולמה לא נאמר ויגבר גבר מאד והוא כנ"ל שתכלית הכוון בחי' הגדולה וז"ש הלוך וגדל וז"ש טוב מאד טוב זה יצה"ט מאד זה יצה"ר מלה"מ ע"ש והפי' הטוב שגנוז בהסתר היצה"ר הוא טוב יותר ולכך נגנז לצדיקים שמגבירים ליצרם כמ"ש במ"א באורך. וזכה אבינו יצחק לגבור היצה"ר לגמרי עד שנאמר עליו שאין היצה"ר שולט בו כמ"ש רש"י ז"ל טעם שייחד הקב"ה שמו עליו. ובמדרש שרואין כאילו עפרו צבור כו' והיינו שנעקד כלו לד' עד שאין בו ענין פירוד כלל וע"י שהיחוד נדבק בו כ"כ חל עליו שם גבורה כי זה רק למי שהאחדות נדבק בו מאד. והבן אלה הדברים וז"ש ויגדל מאד בבחי' מאד כנ"ל שגבר היצה"ר ומלה"מ לגמרי עד שנתברר לו בחי' הקדושה גם בתוך הגבורה ולכך נקרא ויגדל מאד כמ"ש כי התוספת על גוף הדבר מצד ההיפוך נקרא מאד.

כ' במדרש כל עצמות שהי' לך ממנו כו' ופי' זה כמ"ש כי בתוך ההסתר עצמו מצא בחי' גדולה ובודאי אבימלך היפוך הקדושה ובחי' מאד שהוא הדעת טו"ר הי' ליצחק יותר כח ועוצם ממנו א"כ הוא בחי' גדולה מאד למבין. וזה נראה פי' מ"ש רש"י ז"ל ובמד' ויגדל מאד שהי' אומרים זבל פרדותיו ולא כספו וזהבו של אבימלך ואינו מובן גם שהי' אומרים אינו מובן וי"ל בעזהשי"ת פי' דברי חכמים וחידותם כי בירר יצחק אבינו ע"ה שכל הגבורות ודינין קשין אשר מזה באין כל ההסתרות אינו דבר נפרד ח"ו ואף שהם מתנגדים להקדושה עכ"ז הכל מחיות השי"ת כנודע וז"ש שבירר כ"כ עד שידעו הכל והי' אומרים זבל פרדותיו של יצחק כי הכחות שלהן והדינין הי' נקרא בפ' כל זבל פרדותיו בחי' גבורה שבקדושה שנמשך מזה דינין קשין וכחות שלהן נקרא זבל פרדותיו כו' אבל לא כספו וזהבו של אבימלך שהיו יודעין שכל המדרגות הגבוהין שלהן אינו כספו וזהבו שלו אלא זבל פרדותיו של יצחק הוא כנ"ל:

מכאן עד פ' ויצא וישלח הוא מאדמו"ר הרי"ם זצלה"ה אשר אדמו"ר מהרא"ל זצל"ה כתב בעצמו בכתב ידו הקדושה:

אלה תולדות יצחק כו' אברהם הוליד כו' ומיותר נראה למ"ש בא"ח ה' ר"ה לומר עקידת יצחק לזרעו של יעקב תזכור דלזרעו סתם הי' כולל ג"כ עשו ובאמת דז"א דאינו נקרא זרעו של יצחק דכ' ביצחק ולא כל יצחק ותמהו דרק זרע אברהם לא נקרא דלא כל יצחק אבל זרע יצחק נקרא עשו וא"ש הפי' אלה תולדות כו' אברהם הוליד כו' היינו להראות כי הנקרא זרע אברהם נקרא ג"כ זרע יצחק אבל עשו שלא נקרא זרע אברהם לא נקרא ג"כ זרע יצחק שתולדות יצחק רק ע"כ זה שיש בו מבן אברהם דהיינו יעקב דביצחק ולא כל יצחק כנ"ל:

ויעתר לו ד' ברש"י לו ולא לה שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפלת צב"ר ולפיכך לו ולא לה ע"ש לפיכך דבאמת י"ל דתפלת צב"ר חשובה יותר כמ"ש חז"ל בכ"מ שהיא בת רשע ועומדת בצדקתה וי"ל מתקבלת יותר מתפלת צב"צ אולם כאן שהי' צריך להוליד יעקב ועשו לא הי' טוב שתקובל תפלתה מצד החשובות כנ"ל שעי"ז יש מקום להרשע קצת שע"י הרשע מתקבלת תפלת בנו הצדיק והי' לעשו אחיזה עי"ז ולפיכך כ' בפי' לו ולא לה שהתפלות נתקבלו מצידו כנ"ל וז"ש שאין דומה כו' דהיינו שתפלת צב"ר מתקבלת יותר לפיכך הוצרך הכתוב לכתוב לו ולא לה והחילוק שבין תפלת צב"צ שנקרא תפלה בעושר וז"ש חכז"ל ויעתר יצחק ששפך תפלה בעושר שיש לו הרבה כחות להתפלל בחכמה ותפלת צב"ר נקרא תפלה לעני כי יעטוף:

ענין הבארות שחפרו אבות הקדושים הכל הי' עבורינו שמקודם הי' המאור נסתר בעפר ועניני עוה"ז המבדילין שלא ניכר הבאר מים חיים שיש בעולם שהוא עיקר המכוון בהבריאה וחפרו והסירו העפר עמוק עמוק בדרך עד שמצאו מים חיים ועשק ושטנה הי' ימי החול שצריכין עבודה גדולה כמ"ש ששת ימים תעבודו ורחובות הוא שבת שהיא נחלה בלי מצרים שאין מיצר רק האור מתרחב באורך ורוחב והרי הי' יצחק יכול לחפור מיד באר הרחובות ולמה חפר הבארות שרבו אתו אולם הכל הי' בעבורינו כדי להקל שגם בהסתר יהי' ד' לנו סיוע ע"י עבודתם אז שכל מעשה אבות כן הי' כמ"ש ויעתר הרבה והפציר ומן השמים רצו כן שיצטרך להפציר בתפלה והוא ג"כ להועיל לבניו למקום שיצטרכו ריבוי תפלה והפצר וכן הבארות שחפר מקודם עשק ושטנה כי גם העובד השי"ת והולך ממדריגה למדריגה בתחילה צריך עבודה ונסיונות וכשעומד תמיד בנסיון אזי בא בסוף למדרגה שאין בה שום הסתר וזה שבת שנק' רחובות כנ"ל ולא רבו עלי' כי במדריגתו אז אין עירעור ומריבה אולם מי שטרח בע"ש יאכל בשבת כי בא מזה שעומד בנסיון כנ"ל וז"ש ואנכי איש חלק שהי' במדריגה הנ"ל שאין בה שום עירעור ושטנה.

והי' זרעך כעפר הארץ כמ"ש ונפשי כעפר לכל תהי':
מה ששאלו עשו היאך מעשרין את התבן כו' כי יש לו ע"כ אחיזה בהקדושה מה ששומר את ישראל בעניני עוה"ז ובאמת עשו נברא נגד ישראל רק שיצחק רצה שיהי' נכנע תחת יעקב לסייע לו בפרנסתו וענינו כעין יששכר וזבולון וזה שהביא ראי' שמעשרין את המלח אף שאינו עיקר המזון רק שהוא תבלין למזון.
גיל יגיל אבי צדיק במד' בן יגע בתורה מתמלא עליו רחמים כו' כי צב"צ אין לו לדחות הרע שנברא בקדושה ונק' יגע בתורה שזה עיקר עבודתם:

ויצא

ע"י שבשביל שהפסיק כו'. ולמה הפסיק גם מה שדרשו מחלת שנמחל עוונותיו או שנתן [דעתו] להתגייר למה יפרשו כן הא כ' על נשיו רשעה כו'. נ"ל שהש"י עשה כן לאשר לרציחה הוא הראש וכוחו בשמים מלאך הידוע שכל שאין תיקון הכולל בעולם בלע כו' צריך עצות להנצל ורבקה יראה מדבריו כו' לזאת כשנשא מחלת כו' נפל מרשעתו ונמתק קצת גם נתערב בחסד דקליפה דישמעאל:
במד' אשא עיני אל ההרים למלפני ולמעבדני מאין יבא עזרי כו' מה אנא מוביד סברי ח"ו לית אנא מוביד סברי מן בריי אלא עזרי מעם ד' ע"ש ופי' כי הצדיקים כשבא להם איזה מחשבה מיד מבחין המחשבה מה שייכות המחשבה אליו וכאשר נפל במחשבתו שאין לו עזר כנ"ל והוא אין לו כלום הי' קשה לו וכי אנא מוביד סברי כו' ומה ענין המחשבה זו וע"ז התשובה לית אנא מוביד סברי כו' אלא עזרי מעם ד' הכוונה כי המחשבה הי' רק כדי שתתגבר אצלו שעזרו מעם ד' עושה שמים וארץ כיתרון האור מן החושך רק ע"י שנתברר שאין לו שום עזר לולא השי"ת שאליעזר הלך בגמלים כי עי"ז יהי' מבורר יותר שעזרו מעם ד' עושה שמים וארץ אבל לא המחשבה ח"ו להיות מוביד סברי כו':
והנה באר בשדה כו' ויגל את האבן כו' באר זו התורה באר מים חיים ואבן גדולה היצה"ר ומי שיש בו מידת יעקב מדת אמת תתן אמת ליעקב יכול לגלגל זה וכן באסיפה יכולין ג"כ לגלול זה כמ"ש ונאספו שמה כל העדרים וגללו וכן שבת שהוא המצוה שעושין כל ישראל ביחד ג"כ יכולין לגלול כמ"ש והאכלתיך נחלת יעקב אביך וזה שאמרו חכז"ל שפי הבאר נברא בין השמשות בע"ש וז"ש בזוה"ק דאתאחדת ברזא דאחד כו' ועי"ז כל דינין מתעברין מינה:
ולא הגדת לי ואשלחך בשמחה ובשירים כו' וכי לכלי זמר הי' צריך יעקב וגם זה ענין יעקב אולם כי לפעמים היצה"ר מבטל עצמו מכל וכל ומכניע עצמו להקדושה ומסייע

לאדם כדי שעי"ז יכול לגנוב דבר ע"י שמתחבר לאדם וזה ענין נוגה וז"ש ליעקב ואשלחך בשמחה ובשירים שהי' מסכים עמו והי' ע"ז השמחה בשלימות וכמו שיהי' לעתיד בלע המות כו' וזהו בשמחה ובשירים ובתוף וכנור ובאמת אם הי' כן כוונתו הי' טוב מאד אולם שיעקב ידע שלבן הארמי ביקש לעקור את הכל כדי שע"י חיבור זה יגרום רעה גדולה ולכך ברח ממנו:

וישלח

במדרש שלא יפה עשה מחזיק כו' צדיק מט כו' ממיט עצמו כו' לדרכו היה מהלך כו'. ובזה"ק מפליג בשבח ענין זה ששלח והכניע עצמו מאד. והוא כענין שעיר המשתלח. ונראה בעזה"י כמ"ש בגמ' יעקב אבינו לא מת כו' ופריך וכי בכדי חנטו כו' וספדו ומשני לי' מקרא אני דורש כו' זרעך מה זרעו בחיים אף הוא בחיים כו'. ע"ז מרמזים הרשעים מה שני ליה. אולם מבקשי ה' יבינו כל. כי יש בתורה פשט רמז דרוש סוד כידוע נגד ד' העולמות וזה נוהג בכל דבר גם באדם יש פרד"ס פשוט הגוף והנפש כמו שהוא והוא עולם העשי'. ויש רוח שהוא הציור שבו וענינו שהוא רמז. והוא יצירה כו'. ודרוש שהוא עולם הבריאה שהוא לכבודי בראתיו נק' נשמה וחי' ע"ש חיים והן הלשונות שכ' בתורה בבריאת אדם ויעש. וייצר. ויברא. ויפח באפיו כו'. והן ד' יסודות ושרשם משם הקדוש. כ"כ בשער הקדושה. וזה אמר שכפי הפשט שלו מת אבל ענין דרוש וסוד שלו לא מת זהו דשני מקרא אני דורש כו' שרוחו וכוחו עדיין חי בכל איש מישראל. וזה שפירשו במדרש על פ' שמע ישראל שאומרים לישראל סבא שישמע שעדיין זה אצלינו מה שהיה כל חפצו בעולם ליחד שם הקדוש. והיינו שבאים בק"ש לעולם הבריאה ושם חי ושומע כשיש בנו קול הזה שנק' קול יעקב. ודורש ה' כמ"ש דרשוני וחיו והוא ממש כנ"ל שחי וזה שנאמר ויאסוף רגליו כו' בחי' תחתונה שלו. וי"ל בזה פי' הזה"ק אימת מות בשעתא דכ' ויאסוף רגליו ע"ש. וגם כאן בשליחות הזה אם היה העולם מתוקן כמו לעתיד הי' המעשים טובים כפי כל הפרושים של האדם פרד"ס שלו ושל כל העולמות ג"כ כנ"ל אבל כשעדיין אינו התיקון הכולל ההכרח לפעמים לעשות מה שטוב לענין סוד בעולם העליון אף שגורם קצת קילקול בעולם שלמטה הימנו. ולזאת ע"פ זה"ק ענין טוב שאין למעלה הימנו הגם בע"פ עולם המדרש אינו טוב כ"כ גם יעקב אבינו ידע מזה אף על פי כן הכריע לשלוח שיתוקן במקום הנעלם:

למי אתה ואנה תלך ולמי אלה כו' הג' שאלות נגד הג' דברים שכתב באבות הסתכל בג' כו' שגם עשו הרשע שאלו אלו שאלות להביא לאדם עצבות גדול ועי"ז לא יעשה כלום

והתשובה ע"ז לעבדך ליעקב כי חלק ד' עמו יעקב כו' ולזאת אף ממדריגה התחתונה אין לו להניח להשי"ת כי אין לו דבר אחר:

מנחה היא שלוחה הוא ג"כ תשובה היא כאילו הקריב נפשו לאדוני (מיוחד להש"י) ולאדוני לעשו ג"כ תשובה שעשו עומד לנגד לרע ח"ו.

מה דאי' במד' שיעקב שמר את השבת כדכתיב ויחן את פני העיר ששמר עירובי תחומין ועי"ז נתן לו העולם שלא במדה בזה ששמר כדכתיב אל יצא כו' ולא הניח ההתפשטות לחוץ ומשל על כל גדולים האחרונים עיקר העבודה בשבת משכמו ומעלה גבוהה מכל העם (ע"כ):

וישלח יעקב מלאכים כו' לבאר ענין השליחות ומה רצה בזה וגם ביאור כל ענין הנהגותיו עם עשו הרשע וגם בפ' וישב במד' בזעקך יצילוך קבוציך כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו את כולם יקח הבל ישא רוח זה עשו ואלופיו וחוסים בו ינחל ארץ זה יעקב וישב יעקב כו' ועשו נסע לדרכו כו' ויעקב נסע סכותה ויעש לו בית ולמקנהו עשה סוכות כו' ויבא יעקב שלם כו' הנראה שנעשה שלם אחר כל הצלה זה מעשו וזה בא המדרש כי כל מעשי השי"ת והנהגותיו עם העובדי' אותו הכל לטוב' ופי' הכתוב ביעקב כי בעת צרה וחושך לאדם בעבודת השי"ת ורואה אדם שהכל מהשי"ת כמ"ש הסתרת פניך הייתי נבהל ונתברר ע"י הסתרת פנים שברצונך העמדת להררי עוז ולא כמו שנראה לאדם מקודם אני אמרתי בשלוי בל אמוט ועתה כשנתברר זאת והאדם משפיל עצמו ואליך ד' נפשי אשא כו' ואתחנן מלשון חנינה כמ"ש קטונתי כו' ועי"ז האדם שב בתשובה וענין תשובה ידיעה שמשיב עצמו אל חי החיים כמ"ש נפשי ורוחי אליך יאסוף וזה עצמו ענין הכתוב אל מקום זה ששם כונס הכל וזה עצמו ענין יוסף הצדיק כי מי שיש בו אף פני' קטנה ואף קוצו של יו"ד מאבר אחת שאינו דבוק בשורשו שוב אינו נקרא במדת יוסף הצדיק כנראה בחוש ולכך כשנמול אברהם נקרא תמים הוא כלל המצות כמ"ש בזוה"ק כמה פעמים ולזאת ע"י תשובה זו ממילא את כולם ישא הבל יקח רוח כדכתיב לא כן הרשעים כ"א כמוץ כו' הרוח. אמנם צריך שיהי' לאדם הרוח לדחוף המוץ וכפי ערך הרוח שיש לאדם כמו כן נדחה המוץ והקליפה והיינו הרוח שיוצא לחוץ נדחה המוץ וכן ההבל שבאדם כשנדבק בשורשו ואף החמימות נקשר בעבותות אהבה כמ"ש רשפי' רשפי אש שלהבת י' אז נקשר ההבל והרוח בשורשו כו' וממילא דוחה הרע וזה ענין תשובה. לכך אף שאצל אבינו יעקב אין לנו השגה מה נקרא חטא ומ"ש שירא שמא נתלכלך בחטא הנה לא אמרו שמא חטא רק שמא נתלכלך בחטא וכן בש"ס שמא יגרום החטא וכן לשון רש"י ז"ל ויגרום זאת להמסר ביד עשו כו' ביאור הענין כי

גוף החטא הוא הפגם לא מעשה העבירה רק העבירה נקרא חטא ע"י הפגם והמלאך הנברא מהחטא וכן השדים כל אלו נקראים חטאים כידוע מזוה"ק וש"ס ואלו החטאים והקליפות הם הסובבים אל האדם תמיד ורוצין לדבק בו ללכלכו בעונות ולזה צריך האדם להיות נקי מאד עד שהשי"ת שומרו ע"י פריסת סוכת שלם שלא יוכלו להדבק בו וזהו שמא נתלכלכתי בחטא כי על עשיית החטא לא שייך ספק שוודאי יודע האדם חטאו ומכ"ש יעקב אבינו שבדק עצמו בכל רגע ורגע אמנם שמא ע"י שאין לו זכות כמ"ש קטונתי כמ"ש רש"י ז"ל נתמעטו זכיותי וכשאין לאדם הרבה זכיות כראוי יכולין להדבק בו להכשילו כנ"ל ויגרום זה להמסר ביד עשו ושוב אין לסמוך על הבטחה כי הבטחה הי' להצילו מיד עשו כמו שהוא אבל ע"י הליכלוך יכול ח"ו להמיר תחת יד עצמו ולזה התפלל הצילני נא וע"י התפלה ותשובה נתדבק בשורש החיים וממילא נדחה אלופי עשו ע"י הרוח וההבל הקדושה שביעקב אבינו ונתדבק בכל ז' ע"י השתחוואות שהוא ענין ביטול ונתדבק עד השמינית למעלה מדרך הטבע והוא עלמא דאתי כנודע ושם יכולין לעשות וז"ש עד אחיו שבמקום הניכר א"צ שמירה ושם יש שורש הכל גם של הדינים כנודע ושם יכולין לגשת וז"ש עד אחיו ששם מתחברין להיות אחד כנ"ל וז"ש אח"כ ויבא יעקב שלם שעי"ז נדבק במקומו כראוי ונעשה שלם בכלל ונדחה אלופי עשו כו' וישב יעקב מלשון תשובה שנתיישב עצמו במקומו בארץ מגורי אביו כו' מלשון יראה הוא תשובה עלמא דאתי כנודע ענין זה בזוה"ק על מלכות ולפי הנ"ל על בינה והכל אחד וז"ש במדרש בזעקך יצילוך קבוציך שזה הכינוס להשי"ת להצילו מיד עשו ונדחו האלופים כנ"ל יעקב שהי' בחיר שבאבות הי' סימן לבנים כדי להסיר כל המכשולות צריך לירד מארץ ישראל לחוץ לארץ כדי לתקן גם מקומות אלו וזה סדר פרשיות ויצא יעקב וישלח יעקב וישב יעקב שיצא מחו"ל וע"י פעולת ועבודות התקין שם תפלת ערבית היינו במקום חושך והסתר כנ"ל וישלח כו' מפשיט הקליפות וגם ששלחם וגרשם ואח"כ חזר למקומו וישב יעקב וזה הי' ענין השליחות שכ' במד' מחזיק כו' ישן כו' והפי' שאמר שמצד עצמו לא הי' השליחות צורך זו ואדרבה ישן הי' כו' אמנם שרצה לתקן גם כשיהי' מקום צר:

והנה כתיב וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ודרשו רז"ל זה יצה"ר ביאור הענין שיש בו דרכים לדחות היצה"ר אולם איזהו גבור הכובש את יצרו כו' ר"ל לכבשו תחת ידו לתקנו ג"כ וודאי גודל התפארת עתה כשיש יצה"ר וכובשין אותו וזה רצה אבינו יעקב תפארת ישראל לתקן ג"כ כמו שיש יצה"ר והביא עצמו לידי סכנה וז"ש וירא מאד אף שהבטיחו השי"ת מ"מ ע"ז המאוד ירא וזהו וירא מאד ויצר לו פרש"י

ז"ל שמא יהרג אחרים. אחרים נקרא סט"א שהם אחרים של אחר ואינו רוצה להרגם רק לכבשם תחת ידו כנ"ל ועזר לו השי"ת וכ' וישקהו כמו ענין השקה שנעשה מחובר למקוה ועי"ז יטהר כן נשיקה זו שנמתק בשורשו וממילא נדחה הרע שבו ואפשר אם לא הי' שם לדרכו שעירה הי' לו תיקון ג"כ אולם כ' וישב עשו כו' ויעקב נסע סכותה שהוא פריסת סוכת שלם הואיל ונתעלה ונדבק בשורשו החיים כנ"ל ולדעתי שגם כוונת יעקב אבינו בהשתלחות הי' לתקן לעשו וז"ש להגיד לאדוני שהוא לשון המשכה וגם למצוא חן בעיני אדוני שע"י מציאות חן יהי' לו תקוה אף שכן בריאתי להיות רע עכ"ז יש לו לשמוח בעשיית הטוב אף כשאין שומעין לו וכבר כתבתי זה במק"א וכשראה יעקב שלא יוכל לקרבו להקדושה כמ"ש באנו אל אחיך כו' וירא ויצר שכמו שהוא לא טוב עשה בשליחות כמ"ש במדרש מתעבר על ריב לא לו כו' והתפלל הצילני נא:

וישב

כל פרשת וישב הוא ג"כ מאדמו"ר זצ"ל הרי"מ מגור אשר אדמו"ר מהרא"ל זצ"ל כתב בכת"י הקדושה:
וישב יעקב בזעקך יצילוך קבוציך תנא כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו ואלופיו וכן עוד במדרש ראה כת של כלבים וישב לו ביניהם הענין כמ"ש ביוסף הצדיק מעשה נערות מסלסל בשעריו כו' ומי פתי יאמין על יוסף הצדיק יסוד עולם עושה מעשה נערות כאילו אולם הענין מה שאדם שומר עצמו מיצה"ר ודוחה אותו זה נקרא מעשה נערות אצל צדיק כמותו כי עיקר עבודת אדם להיות דבוק בטוב עד שממילא אין היצה"ר יכול לבוא אליו כמו בכלב שכשהאדם יושב הולך לו ממנו כן בזה שכשהאדם עומד במקומו בישוב הדעת לבל יודח ממקומו אין הרע יכול להגיע אליו וזה וישב יעקב שישב במקומו בחוזק וזה בזעקך יציליך קבוציך היינו שאדם מאמץ כל כחותיו רק לשמים בקשר אמיץ וחזק וזה הצילו מיד עשו ואלופיו:
והגיד בשם הרב אדמו"ר מקאצק זצלה"ה בזעקך כו' היינו הקיבוץ שבאדם כנ"ל: עוד במדרש על משל הפשתני שהביא רש"י ז"ל כי חז"ל כתבו על פשתן שגדל בד בבד כל בד בפ"ע וזה ענין שנקראו כל שרי עשו אלופים כי כל אחד דבר מיוחד בפ"ע ונקרא כל אחד אלוף שהוא לשון יחיד ולכך א' לשון ארור שהברכה הוא במה שיש חיבור לא במה שיש בפ"ע ונק' אלופים שעומדים אצל האלוף ואינם מניחים להיות שפע משמים ע"י החיבור אולם ע"י קיבוץ ישראל שמתאספין להיות אחד ושורה ברכה ביניהם עי"ז יכולין לדחות האלופים וניצוץ אחד יוצא מיוסף הוא הנק' צי"ע המאחד ומקבץ שיוכל לירד ע"י שפע משמים מסלסל בשערו שהי' בודק ורואה עצמו תמיד אם נקי הוא משמץ

רע וזה נק' שערות שהם המותרות וזה פי' הכיור שנק' בתורה מראות הצובאות שקודם התפלה ועבודה יראה אדם שלא יהי' לו ענין המראות לבדוק עצמו לסלסל כו' רק יהי' כיעקב חזק בעבודת השי"ת:

ברש"י ז"ל שביקש יעקב לישב בשלוה היינו שרצה שגם עוה"ז שיהי' בשלוה שיהי' תיקון השלם שיהי' כמו לעתיד בלע המות לנצח אך עדיין לא הי' הזמן ע"ז לכך קפץ רוגזו של יוסף:

דבתם רעה פרש"י ז"ל שהיו אוכלין אבר מן החי פי' כי יוסף הי' צי"ע שכל ישראל דבוקים בו ואדם המפריד עצמו ממנו נקרא אבר מן החי שאין מחובר אל הצדיק הנק' חי עולמים וכיון שהם הי' שונאים אותו נקראו כו' אבר מן החי

לך נא ראה את שלום אחיך כו' והשיבני דבר כו' בשם הה"ק מפרשיסחא שרמז לו שיעשה שלום והשיבני דבר היינו שעי"ז יתקן הדיבה שהוציא עליהם. וזה פי' שאמרו לו אח"כ אביך צוה לפני מותו ואין סברא שיאמרו שקר ממש אך היינו שא"ל לעשות שלום ולא נתקיים עדיין כנ"ל:

ונראה מה יהי' חלומותיו ברש"י ז"ל ברה"ק שמכיון שיהרגהו כו' ועפ"י פשוט דבוודאי שבטים הקדושים הי' יכולין להחיות מתים כרבה ור"ז והי' דעתם שאם יהי' צער אביהם גדול כ"כ יחייהו ויוכלו להתקיים עוד חלומותיו:

וימכרו כו' בעשרים כסף במדרש שלקחו מנעלים בעשרים כסף העניין כי כל מדה הן אהבה או יראה שייכים לרע ח"ו כמו לטוב וצריך להיות מנעל חזק שלא יתפשט אהבה רק למקום הצריך להשי"ת וכן בכל המדות וכשהי' יוסף עמהם הי' הוא המנעל שלהם וכשמכרו אותו הי' צריכים למנעלים:

ע"כ מאדמו"ר הרי"ם זצלה"ה מגור אשר אדמו"ר מהרא"ל זצלה"ה מגור כתב בכת"י הקדושה:

חנוכה

רכ"ו מקץ

ימים טובים בהלל והודאה. שקרא ה' לאור יום. וכ' בזה"ק אמור שנקרא י"ט שמאיר מטוב שגנז הקב"ה לעולם הבא. ובנס דחנוכה קבעו חז"ל ועשאום יו"ט בהלל והודאה שיאיר מאור הגנוז בנקודה הפנימיית שבבני ישראל בכל שנה ושנה אותן הימים להלל ולהודות שעל שם זה נק' יהודים ע"ש יהודה הפעם אודה ופרש"י שנטלתי יותר על חלקי. ואנחנו בנ"י כל שהש"י נותן אנו יודעים שהוא יותר ממה שראוים וזה המעט מכל

העמים כ"כ במדרש כשנותן להם גדולה ממעיטים עצמם יותר שיודעין שהוא בחסד הש"י ונק' יהודים:

ויגש

ויגש אליו. פי' בזה"ק סמיכות גאולה לתפלה. שבפ' מקודם אמר מה נאמר כו' נדבר כו' שא"י לפתוח פיו מצד שמצא עונו. רק מ"מ הננו עבדים לאדוני היינו שהגם שאין ע"י שלנו. נק' עבדים שעל ידינו נגלה כבוד הש"י בעולם. ונעשה רצונו ית'. הגם שאין הרצון בשלימות להיות נק' בנים עכ"ז עבדים אנחנו להש"י. ובזה יוכל להתחזק לבקש רצון מהש"י. עד שפועלים שהש"י עונה אשר כו' הגביע שהוא הצדיק שבדור גימ' צדיק גם הוא שהכום של ברכה בידו הוא יהי' לי עבד כו'. עלו לשלום כו'. שהעלי' יהיה למי שהשלום שלו ונהיה בחי' בנים אביכם כו'. וזה שאמר הבוחר בעמו ישראל באהבה כמ"ש אר"י ז"ל שע"י אהבה של הש"י אלינו שמעוררים עי"כ נוכל לעורר אהבה אצלינו אליו ית'. שבל"ז איך יגיע ב"ו לאהבת הש"י וזה שפועל אח"כ ויגש כו' בי אדוני כמ"ש האר"י ז"ל שהשם בי והיינו שם ה' נק' עלינו עי"ז ידבר נא כו'. הוא כמ"ש ה' שפתי תפתח ובלחש באזני כו'. ואל יחר כו' הוא פסוק יהיו לרצון אמרי פי שתיקנו חז"ל אלו הב' פסוקים לתפילה. שאל כו' לכם אב כו'. הוא מה שואל כו' כ"א ליראה. או אח. דביקות. ונאמר כו' אב זקן. הוא שבא לידי זקנה שהיצה"ר זקן וכו' וילד כו' שהוא מיצה"ט קטן מעט אותו התחדשות. ותאמר כו' הורידוהו אלי. היינו אותו מעט התחדשות שמרגיש גם שהוא הארה קטנה והוא למעלה מהשמש. כדכ' אין כל כו'. הורידוהו שנתנהג ע"י הארה הנ"ל כל המעשים שבעה"ז שיהי' אלי לשמי ית'. ואשימה עיני כו'. כדכ' עין ה' כו' ליראיו כו'. לא יוכל כו' לעזוב כו'. כי במחשבה מקושר להש"י בירידה יש סכנה לבא לשבירה ח"ו. כמ"ש וימלוך וימת כו'. לא תראו פני כו' שא"א בלא"ה לראות פני השכינה כי בריאת האדם לכך שירד ויעלה כנ"ל:

ויסע כו' זבחי' לאלהי אביו יצחק כו'. עיין רמב"ן שתמוה. גם המדרש שהביא רש"י ז"ל. וגבי זבחים לא מצינו רק ה' כמ"ש בזה"ק. ונראה שבזה דחה את עשו מאביו דכ' וילך אל כו' מפני יעקב שלא רצה בשט"ח גר יהי' זרעך. והוא הולך עתה לשלם השט"ח בשמחה. ויזבח כו' לאלהי אביו יצחק שנק' אלהי יצחק בבחי' אבי יעקב זהו ה' המיוחד ב"ה וב"ש. והוצרך לפייס שאותן כ"ב שנים הי' בשביל כיבוד אב. והיה גלות עצום שהיה סבור שח"ו נדחה כי ארד כו' ואמר למה הרעותם לפי שהיה סבור שירד ממדרגתו וזה פי' למה כנ"ל נסתרה דרכי מה' וח"ו לפרש כמו שסבורים העולם. רק הי' סבור שהוא בבחי'

הסתר פנים כדכ' ואנכי הסתר אסתיר כו' וכשהאדם בבחי' זו מזיק כשעושין לו רע עפ"י הטבע כי אין ראוי לנס. ואם הי' יודע האמת שלא היה שום גירעון ח"ו אדרבה יתרון. רק שהיה מפתח לבנים. שהוא עיקר התורה כ"ב אותיות אש ש' ע"ג אש לבנה כ"ב שנים אצל לבן ואח"כ נגד אדום. וכמו שתיקן ת' ערבית בבאר שבע כשירד מא"י לחרן שיהי' קיום לנו בגלות גם בחושך כן היה אלו כ"ב שנים כמ"ש במדרש בימי אחשורוש אלולי שנסמכה דעתם לדעת הזקן כו'. בחי' הסתר כו' כ"ש חז"ל אסתר מה"ת והיו סבורין שנדחין ח"ו והושיע לנו הש"י ונהפך לאורה ושמחה וכן בגלותינו עתה. ועתה ותחי ריח כו' וראה שהיה הכל לטובה למפרע ההסתר וכל הענינים מיוסף וראה שגם מידת דינו של הקב"ה ג"כ רק לטובת ישראל. ובזמן הגאולה שלימה יהיה ג"כ כנ"ל שנראה למפרע שכל עניני הגלות היה לטובתינו ויתברר איך ומה כל פרט ופרט. ולא יכנף עוד כו' [וענהו הש"י אנכי ה' אלהי אביך שבחסד כנ"ל] וממילא כמ"ש בזה"ק סבא דמשפטים זבחי כו' הטיבה ברצונך כו' אז תחפוץ זבחי צדק. אז בעת הגאולה שייך זבחים לשם א' כי אין שום חשש שיתאחזו אלהים ע"ש. וכמו כן הי' עתה לישראל שזבח זבחים לא' ואין שום חשש כי אלוהי אביו יצחק. ורצה להתקשר בגאולה קודם הגלות כמ"ש במדרש שהקדים מעשה יהודה ופרץ שעד שלא נולד משעבד א' נולד גואל האחרון שהקב"ה מקדים רפואה. וזה שרצה יעקב שילך אתו בגלות מיד בחי' הגאולה וענהו הש"י במראות הלילה שהוא הגלות אנכי ארד עמך כנ"ל ממילא אעלך גם עלה ביתרון גדול מאד שיהי' עלי' אחר עלי' ואותו הגוי גדול שהובטח אאע"ה ואעשך לגוי גדול כו' יהי' במצרים:

כמה ימי כו' שלשים ומאת כו' מעט ורעים כו' ולא השיגו כו' בימי מגוריהם כו'. הוא תמוה כמ"ש הרמב"ן לא ידעתי טעם להתנצלות הזה בפני המלך ע"ש. חנני השי"ת ע"פ שכ' אר"י ז"ל שתיקן ק"ל שנים מאדם וזה מעט ורעים וי"ז שנים במצרים שגימ' טוב ע"ש. והפי' שבירר התערובות טו"ר. אולם לא רצה כלל לכנוס בבחי' הטוב לגלות ת"י פרעה ח"ו וכמו שבחי' יעקב דעת טוב מושל על מצרים ופרעה עצמו אמר טוב ארץ מצרים לכם הוא. רק בבחי' מעט ורעים הק"ל שנה שצריכין עוד בירור אחר בירור ובבחי' זו יורד לגור. ולא השיגו כו'. שהוא דעת תפארת יסוד שיש לו בחי' שלמעלה מאבותיו ורוצה לגור רק בבחי' שאינו משיג. ימי היינו הארה של אבותיו ובחי' מעט הוא העומד נגד האומות כדכתיב לא מרובכם כו' המעט מכל העמים ופי' רבותינו ז"ל שממעיטים עצמם עי"ז והוא בחי' יעקב וישראל שרית עם כו':

שמות

ואלה שמות כו'. פירש"י אע"פ כו' מנאן כו' מכניסן במספר כו' המוציא כו'. ובמדרש הפסוק מונה מספר כו' בשמות יקרא כו' מה ענין זה. וחנני השי"ת בחסדו הנה ד' בחי' בישראל אבות. י"ב שבטים. ע' נפש. ס' רבוא. כמ"ש במדרש נגד ד' עולמות. ומצד אבות וי"ב שבטים אין גלות שהן עליון על העולם רק בבחי' ע' נפש מתחיל שמכוונים נגד ע' אומות וצריך בירור וכ' והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא יספר. ופריך הש"ס אהדדי ומשני כאן בעושין רצונו של מקום כו'. ותמוה שבפסוק א' הם. ובאמת הפי' שישראל הם ב' הבחי' מספר ואין מספר והברכה שהמספר יהי' אשר לא יספר דכתיב נפלאות עד אין מספר שמה שיש בעולמות הוא בחי' מספר והנפלאות מעולם עליון שאין מספר. ועיקר התיקון שיהי' ניכר בעולם הזה שהכל במספר ניכר ומבורר בטבע. ויודע בעולם שהשי"ת ברא הכל הטבע וההסתר ונעשה מהמספר עד אין מספר. ומבואר בזהר תצוה כנ"ל דשמא קדישא סתים וגליא כן ישראל מספר ואין מספר. וכן ארץ ישראל רוח פשטא לי' בזמן שיושבים עלי' כו' כצבי וקיפלה הקב"ה תחת יעקב ג"כ כנ"ל וכן כל בני ישראל אצל הארץ כמ"ש בזאת תדעון כו' ובבית המקדש עומדים צפופים כו' רוחים כו'. הכל מהנ"ל שבאין לבחי' אין מספר היינו אל הנקודה של המכוון שעלו במחשבה ושם כל ישראל אחדות א' שכולם כוונתם לעשות רצון השי"ת רק למטה בחי' התחלקות זה באופן זה. וזה כך כפי ענין שנברא. וזה נקרא פרט ונעשה מזה כלל שכולם המכוון לענין א'. והשי"ת המאחד אותם ע"י הצדיק הכוללם מכניסם לבחי' כלל אין מספר ויכולין כל ישראל לעמוד במקום א' כמו שהיה בבית המקדש תמיד ועכ"ז צריך כל א' לתקן ענין שלו בבחי' מספר דג"כ בחי' סתום וגלוי דאין בכלל אלא מה שבפרט. וזה עצמו מה שהראה הקב"ה לאברהם אע"ה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם כו' ואמר לו כה כו' וכ' במדרש מי שאמר תחילה ספור אמר אח"כ אם תוכל כו' ע"ש שאמר לו כה כו' שיהי' בחי' מספר ואין מספר שאמר רואה אני באיצטגנינות כו' ופלא שא"א יקשה לאדון כל מאיצטגנינות שלו. אולם היה תמוה לו ענין זה עצמו שהי' ראוי שיהי' שינוי וממילא יורה האיצטגנינות שיוליד ואיך עדיין רואה שאיננו מוליד ושאל זה להש"י והשיבו צא כו' מאיצטגנינות שלך ויוצא כו' החוצה כו' וספור כו' אם תוכל לספור כו' כה יהי' זרעך כו' היינו שנשאר שבבחי' הטבע והאיצטגנינות לא יוליד ובבחי' למעלה מהטבע יוליד. ויהי' בחי' מספר ואין מספר ושיוכל זרעו לבא לגמרי לבחי' למעלה מהטבע וזה עיקר שלהם. ולכך נולד לו יצחק עפ"י נס שרה בת צ' וממנה בא תולדות כל ישראל. וזה לא היה שכל הניסים הי' לשעה ואח"כ נשאר הטבע אבל זה נשאר קיים ע"י נס ויצאו כל בני

ישראל הוא כנ"ל שיש להם כח לבא מבחי' הטבע אל למעלה מהטבע לבחי' אין מספר כנ"ל. וזה שכ' יצב גבולות כו' למספר בני ישראל נגד הע' נפש שבחי' מספר. וזה שכ' ואלה שמות כו' הבאים כו'. לשון רבים היינו שבבחי' מספר באו לגלות את יעקב איש כו' שהוא בחי' אין מספר בחי' יעקב זה הי' עמם שע"י זה נגאלו בהבטחה אנכי אעלך כו' ולכך נרמז מילה ס"ת בני ישראל הבאים כו' שהוא למעלה מהטבע שמיני א' על ז' ואת יעקב כו' שבת ס"ת והוא ב' בחי' הנ"ל והוא טעם על הגלות כמ"ש במדרש לצרפן וללבן לבטל הטבע מהם שיבואו לבחי' למעלה מהטבע שיוכל כל איש מישראל למסור נפשו וגופו וממונו על קדושת השי"ת כמ"ש במ"ת כל אשר כו' נעשה כו' כמלאכי השרת:

[ובמקום אחר מצאתי בזה"ל]

ואלה שמות בני ישראל הבאים כו'. ואינו מובן גם התחיל בני ישראל וסיים את יעקב. וגם כבר הזכירו פ' ויגש. אולם במדרש חז"ל השבטים ע"ש גאולתם נק' ראובן כי ראה ה' שמעון וישמע ה' כו' וכן כולם ע"ש. מבואר כי לעולם מה שמצירין את ישראל המכוון עבור הגאולה שגאלם ממנו בתוספות בירור ובתוספות טובה מקודם ותמיד כשבאים מצרימה הולך עמם השמות המורים על הגאולה שהשם מורה על כל המהות וכל ענינו של אדם והתכלית שבא לעולם בשבילו כמ"ש ראו קרא ה' בשם בצלאל כו' ואמלא כו'. וביעקב כ' הכי כו' קרא ויעקבני. שנקרא מתולדתו ע"ש הרמאות שעם עיקש תתפתל. כי כתיב הוא ישופך ראש ששם אין לס"א נגיעה ותשופנו עקב היינו בעוה"ז שהוא העקב והסוף של כל העולמות שם יש לו מגע להטות מהיושר. וגם ע"ש הרמאות שנק' עלמא דשיקרא וברמאות פיתה את חוה בעירוב טו"ר ואי אפשר לברר רק ברמאות דקדושה כמו שמבואר בזוה"ק ערום ביראה ולכך כ' הצד ציד וכו' ברוך יהי' כו' וזה בחי' הסתר משא"כ שם ישראל כו' כי שרית כו' שם אין לו שום מגע והממשלה עליון בגלוי ולכך כשבאו בני ישראל מצרימה ובגלות באים את יעקב כי זה עמנו בגלות. שהצורך להתנהג עם היצה"ר ברמאות והסתר. ועמם שמות בני ישראל המורים גאולה כנ"ל. בנין ע"ש ישראל כי משורש בנה בנים כו'. ויש ד' בחינות אבות י"ב שבטים ע' נפש ס' רבוא נגד אבי"ע וכ' גבולות עמים למספר ב"י כו' שמן בחי' ע' נפש שכנגד ע' אומות שם מתחיל המלחמה. אבל בבחי' אבות וי"ב שבטים אין אחיזה והם עם ע' נפש בגלות להכנת הגאולה שנעשו ס' רבוא וזה בנ"י הבאים כי בתיקון כל הד' בחי' קשורים זה בזה. והוא ע"י יעקב שהוא בריח התיכון המבריח כו' מקצה שהוא ישראל עד בחי' יעקב. ונ"ל שזה הברכה של הקב"ה לא יעקב רק שיהי' שמו ישראל שלא יהי' שום התקוממות נגדו רק שם של הגאולה וזה שמקדים הרפואה למכה תמיד וזה אנכי ארד כו' גם עלה כו'

תמיד בכל צערן של ישראל שיהי' הירידה מיד רק לצורך עלי' אחר עלי'. והנה הגם שאינו מגיע גלות בבחי' אבות ושבטים מ"מ בבחי' רחמנות על בנים נק' בשם גלות וזה עצמו בחי' יעקב כרחם אב כו' וזה כעת כו' ולזאת ג"כ היה ד' בחי' גלות שאמר הקב"ה לאברהם שאותה הרגשה בגלות בניו היה נוגע לו כי גר כו' ועבדום וענו וזה עצמו נק' ד' מאות שנה:

כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים כו' ויוסף הי' במצרים. אינו מובן. י"ל מה שנקראין נפש א' כמו שאמרו השבטים כשם שאין בלבך כו' כך אין בלבינו כי אם א' ויוסף הוא הממשיך בחי' יעקב על הע' נפש שיהי' נפש א' שהוא ע"י נסיונו הכין שהי' גדורי ערוה במקום טומאה כמצרים כמבואר במדרש. וזה בחי' סוד עולה ע' שהוא שימור הפנימיות והוא ע' פנים לתורה והוא תורה א' לשון קודש וע' לשון כל א' נגד פנים א' שבתורה ולזה הוצרך ללמד ליוסף ע' לשון ולשון הקודש היה נוסף על פרעה ויוסף הוא הגורם הארת פנים יאר ה':

לחמשה עשר בשבט

בט"ו בשבט ר"ה לאילן. ומבואר בגמרא שאילן שחנט קודם ט"ו בשבט הוא ממי גשמים של שנה הקודמת קודם ר"ה. ומה שחנט אחר ט"ו בשבט הוא ממי גשמים שאחר ר"ה. ומבואר דגשמים נקראים כל מיני שפע היורד משמים וחיים הנגזר בר"ה כפי זכות הדור. ושפע חיים ההוא נגמר מר"ה עד שמ"ע להתחלק לכל ברי' די מחסורו. הן ברוחניות פרנסת צרכי הנפש. והן בגשמי בני חיי ומזוני. והתחלת הגלות השפע הוא בט"ו בשבט. כמו שענין החנטה הגלות והראות מההעלם פעולת הגשמים שאחר ר"ה. וכמו כי כאשר ירד הגשם כו' והרוה את הארץ כו' והצמיחה כן דברי כו' ולב"ש אחד בשבט ואלו ואלו דברי א' חיים רק דברי ב"ש ליחידי גדולי הדור. וב"ה לכללת ישראל. דיחיד ורבים הלכה כרבים כמו שהוא לרוב. ובא' בשבט הרגשה דקה ומה"ט נקט התנא בא' בשבט ר"ה לאילן כדברי ב"ש כיון שהאמת כן הוא ג"כ. ועיקר התגלות עץ החיים שהוא התורה ומשם נשפע לכל עצי האילן. לכן אמר ר"ה לאילן שעולה צ"א ב' השמות. ולכך אמר בשבט הואיל משה באר כו' שהוא התגלות התורה מר"ה שעבר שעד שנת הארבעים הי' מקבל תורה שבכתב. ובר"ה שנת מ' נשפע בו מבוע תורה שבכתב עם תורה שבע"פ והוא באר מים חיים. וא' בשבט נגמר להגלות באר התורה כנ"ל. וזה שאמר במדרש מרפא לשון עץ חיים שמרפא הלשון שקודם אמר לא איש דברים ומשזכה לתורה אלה הדברים כו' שגם הדיבור נקרא ניב שפתים לשון פרי שהוא התגלות הפנימיות והוא הפרי מעץ החיים שחנט א' בשבט. ועש"ז נקרא החודש שבט מלשון שבטי ישראל.

שהוא הראות התפשטות כח יעקב. והוא ר"ת שלום טובה ברכה שהשלום מחבר טובה וברכה תושב"כ ותורה שבע"פ וכמו שאמרו רז"ל תינוק שמתחיל לדבר אביו חייב ללמדו תורה מקרא ולמדתם כו' לדבר שיהי' התחלת לימוד דיבורו בדברי תורה כעין מה שמתחדש בכל שנה ע"י החיים של כל שנה להיות מדבר. בא' בשבט הואיל משה באר כו' התורה. ועדיין הדברים חיים וקיימים בכל נפש ישראל שנפתחים בו מעינות של באר התורה ומאחר שתלתה התורה בזמן זה בעשתי עשר כו' באחד לחודש כו'. ונרמזים שמאי והלל בזה לא" איש" דברים" אנכי" ס"ת שמאי "הוא "יהיה "לך "לפה ר"ת הילל. שרצה מרע"ה שיהי' איש דברים שהדיבור כהמחשבה ויוכל להכניס כל המוחין להדיבור ויכנוס ללב ישראל כמו שיש בלבו והוא גאולה כמו לעתיד. וזה שכ' בזוה"ק כבד פה בתורה שבע"פ וכבד לשון בתורה שבכתב וכמו שהיה רוצה הי' יכול ליכנס לארץ ישראל עם הדור דעה שהי' יחוד לגמרי. וזה שכ' שלח ביד תשלח שתהי' גאולת מצרים ע"י גואל שלעתיד ומקצת פעל אהי' עם פיך לא כולו שהי' רצון השי"ת שלא יהי' עדיין תיקון שיהי':

במד' ויאמר ד' ראה ראיתי כו' את העם הזה כו' אף כי כל הזכות הי' כאן בהוציאך וכו' תעבדון כו' ועכ"ז לא הי' הדק על אשר יחטאו כו' כ' חכז"ל שדנין האדם באשר הוא שם לטובה ודנין על העתיד להטיב ג"כ. והטעם נראה ע"פ מ"ש חכז"ל מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה אבל לא לרעה והטעם פשוט כי עצם האדם מוכן לטוב כמ"ש הרמב"ם ז"ל טעם גט מעושה ולכך מה שאינו בא לידי מעשה ע"י איזה סיבה ומניעות הזמן אבל באשר נגמר המחשבה הרי הוא כאילו כבר עשהו וכן במה שעתיד להיות נקרא עדיין בבחינת מחשבה ולכך הקב"ה מצרפה למעשה. וכענין זה כתב אא"ז ז"ל פ' בשלח וי"ל עוד טעם פנימי לזה כי אין הסתכלות הקב"ה. רק בשלימות לא בדבר שאינו שלם והאמת כי החטא ומעשה רע השלימות נגמר אחר המעשה שעי"כ נצמח מזה רצון הבורא ע"י תשובה אח"כ או ברשעים שנתפרדו כנודע כי אין דבר שלא יהי' אח"כ הסוף לטובה. אבל בחי' מעש"ט הם טובים מתחילתו ועד סופו ולכך נקרא בכלל מעש"ט והגם שגוף המעשים הם טובים אבל מעשה הרע רק ע"י בחי' ביטול נצמח הטוב ולא בעצם המעשה ולכך כ' לא יגורך רע. ולכך אף כי הקב"ה צופה ומגיד מראשית אחרית אבל להצטרף בבחי' מעשה לא שייך במה שעתיד כי עתידות לבסוף הכל הוא לטוב כנ"ל אבל בחי' הטוב שייך הסתכלות על עתידות ג"כ ולזה כ' ראה ראיתי פי' ראה יותר דברים ההוה מלשון ראיתי שהוא מה שאין רצון לראות רק שראה בע"כ כביכול ולכך ראיתי קאי על מעשה הרע כנ"ל וגם פי' ראה אינו מיוחד להקב"ה כי כלם יכולים לראות וגם

אשה ראה זה אבל ראיתי הוי' עתידות יותר גם כי במדות הרע אין הצדיק רואה כ"כ כ"א צדיק גמור אשר תיקן הכל ודבר זה צריך ביאור רחב והוא מפורש בזוה"ק פ' ויחי על פסוק הראה אותי אלקים גם את זרעך ע"ש כי הקב"ה שהוא שלימות הכל והכל ממנו ולכך ראה גם מעשה הרע כי לולא חיותו לא תתקיים ורצון השי"ת שיהי' בחירה כו' וגם כי הסתכלות הקב"ה גורם תיקון הדבר. וכן בצדיק כפי צדקתו אבל מי שאינו מתוקן לגמרי בבחי' תיקון הרע כיעקב אבינו ע"ה אף שהי' לו נבואה ורוה"ק יותר יקשה לו לראות מעשה הרע מכמה טעמים שנסתלק קדושתו בהסתכלות הזה משא"כ הצדיק השלם כנ"ל ועוד כי לא טוב לו לראות מעשה הרע אבל הצדיק השלם יהפוך ויתקן הכל ועוד כמה טעמים ולזאת הראה הקב"ה למשה בתחילת שליחותו שידע ענין זה שהקב"ה רואה הטוב שעתיד להיות והרע אף שעומד לנגדו אינו שום נגיעה לבחי' הטוב כנ"ל:

ידעתי את מכאוביו דרשו חז"ל לשון אף שידעתי ומ"מ גם הפשוט הוא אמת שהוא טעם ג"כ שלכך הקב"ה רואה גם מעשה העתיד להיות כי ידעתי כו' פי' שגם הרע יש לו חיות מהקדושה באופן שהקב"ה רואה עושה הטוב בראותו עתידות מעשה הרע וזה עצמו תיקן:

ואלה שמות בנ"י הבאים כו' אינו מובן גם התחיל בנ"י ומסיים את יעקב גם כבר הוזכרו בפ' ויגש. אולם במדרש השבטים ע"ש גאולתן נקראו ראובן כי ראה ד' שמעון וישמע ד' את נאקתם כו' וכן כלם ע"ש כי לעולם מה שמצירין לישראל המכוון עבור הגאולה שיגאלו ממנה בתוס' ביאור ובתוס' טובה מקודם. ומיד כשבאים מצרימה הולך עמם השמות המורין על הגאולה שהשם מורה על כל המהות וכל ענינו של אדם ותכלית שבא לעולם בשבילו כמ"ש ראה קרא ד' בשם בצלאל מלא אותו כו' וביעקב הכי קרא כו' ויעקבני כו' שנקרא מתולדותו ע"ש הרמאות שעם עיקש תתפתל כי כתיב הוא ישופך ראש ששם אין לסט"א שום מגע ואתה תשופנו עקב היינו בעוה"ז שהוא העקב והסוף של העולמות ששם יש לו מגע להטות מהיושר וגם ע"ש הרמאות שנק' עלמא דשקרא וברמאות פיתה את חוה ונבלע הנ"ק בעירוב טו"ר וא"א לברר רק ברמאות דקדושה כמ"ש ערום ביראה ולכך כ' הצד ציד כו' ברוך יהי' כו' וזה בחי' הסתר משא"כ שם ישראל כי שרית עם כו' ששם אין לו שום מגע וממשלה אלא בגילוי ולכך כשבאים בנ"י מצרימה בגלות באים את יעקב כי זה עמם בגלות והצורך להתנהגם היצה"ר ברמאות והסתר עמם שמות בנ"י המורים על הגאולה כו' בנין של ישראל משורש בנה בעם כו' ויש ד' בחי' אבות י"ב שבטים ע' נפש וס' ריבוא נגד אבי"ע וכו' גבולות עמים למספר בנ"י שמבחי' ע' נפש שכנגד ע' אומות שם מתחיל ולכך בבחי' אבות וי"ב שבטים אין אחיזה והם ע"כ

בגלות להכנת הגאולה שנעשו ס' ריבוא וזהו בנ"י הבאים מצרימה כו' יעקב כו' בתיקון כל הד' בחי' קשורים זה בזה והוא ע"י יעקב שהוא בריח התיכון המבריח מקצה שהוא ישראל ע"ש בחי' עקב ונ"ל שזה הברכה של הקב"ה לא יעקב כו' כ"א ישראל יהי' שמך היינו שלא יהי' בבחי' יעקב רק כשיהי' שמו ישראל שלא יהי' שום התקוממות נגדו רק וכשיהי' עמהם שם של הגאולה וזהו שמקדים רפואה למכה תמיד וזהו הבטחה אנכי ארד כו' גם עלה כו' תמיד בכל צערן של ישראל שיהא הירידה מיד רק לצורך עלי' אחר עלי' והנה הגם שאין מגיע עלית בבחי' אבות ושבטים מ"מ בבחי' רחמנות על בנ"י נק' בשם גלות וזה עצמו בחי' יעקב כרחם אב כו' והוא בעת ר"ע ולזאת הי' ג"כ ד' בחי' גלות שאמר הקב"ה לאברהם ידוע תדע כו' שאותו הרגשה מגלות בנ"י הי' נוגע לו כי גם כו' ועבדום ועינו כו' וזה עצמה נקרא ד' מאות שנה:

בא

שלח חשך ויחשיך כו' נ' מגלבין והוסיף כו' פי' זה כי העבד ע"י שרואה שאין המלך חפץ בו ואין להעבד לירא ממנו והוא שונאו ומוסיף משלו. והנה החושך מחשיך מעצמו אך ע"י מאמר ד' יהי' אור ומחדש בכל יום מ"ב והמאורות וזלעמ"ז ברא אלקים והחושך היפוך האור. וכאשר הש"י שלח חושך ויחשיך מעצמו כדרכו להחשיך והנה החושך בשורשו הוא ממש במקום שורש האור שהרי האור מתוך החושך נברא והחושך קודם לו ונמצא מכת חושך בא ממקום ששם מתחיל האור והנה הוא מקום גבוהה מאד. וביאור הדברים הללו. כי נודע שמכת החושך הוא ממקום חכמה עילאי. ועפ"י מ"ש בזוה"ק שהמכות כסדר למפרע ע"ש והפי' כי אין הקב"ה שהרי מאתו לא תצא הרעות וא"כ מה ענין החושך אמנם כמו בעוה"ז ע"י הסתרות וכותלין מסתירין האור עי"ז נעשה החושך כן למעלה במקום שיש יותר הסתר שהשי"ת מסלק הארות הקדושה ממילא בא החושך ואף כי אין הקב"ה מסלק השגחתו משום דבר כמו שמאמינים אנחנו בזה שאף חושך לא הי' לולא השגחתו וחיות הקב"ה חי העולמים עכ"ז רצונו ית' שיהי' חושך וכמו שע"י צימצומים רבים נברא עוה"ז בגשמיות וחומריות מאד כמ"כ החושך בגשמיות יותר עד שכלו רע. וכמו שהשי"ת ברא אדם והוא חטא לפניו ונמצא בו חיות הקדושה שיש בו ויכול לחטוא בזה החיות מעצמו שכן רצון השי"ת שיהי' הבחירה. כן אף שהקב"ה מטיב תמיד ומאיר עכ"ז ברא ג"כ מכות רעות וכלם נכללים במכות החושך שכלם נקראים חושך שהם עושין ממש ההיפך רצון מכל וכל. והם מקטרגין ומכין ועונשין ומי שהוא חוטא מביא עצמו שהקב"ה יסלק שכינתו קדושתו ממנו ונמצא נופל אל ידי המשחיתין

הללו ונקרא חושך ואבדון. וכ' חושך ע"פ התהום כי התהום הוא יותר חומריות מהכל שהרי באמצע חלל השמים וכל התחתון באמצעות העיגול הוא שפל יותר כנודע בחי' העגולים ולכך החושך ע"פ התהום כל שנתרתק יותר מהשארות הקדושה ע"י הכותלים של הכלים והעולמות עד שנתרחקין כ"כ שיש שינוי ממש מטוב לרע ומ"מ יש בהם ניצוץ המהוה אותם. ודבר זה צריך ביאור רחב. אבל זה תוכן הדברים כי החושך הוא ע"י הריחוק בהרבה הסתרות וכותלים המפסיקין כנ"ל ופי' חושך הוא ע"ש ההעדר כמ"ש ולא חשכת את בנך כו' חושך שבטו כו' וכן הרבה שעיק' הפי' ע"ש ההעדר כי עיקר הס"א לאבד הכל כי כל שברא הקב"ה לכבודו בראו. והסט"א רוצה לאבד הבריאה בכלל. וכ"כ חכז"ל שרשעים מאבדין את העולם כנ"ל ופי' חושך ע"ש ההעדר כנ"ל וביאור הענין כי כבר נודע א"ס ממלא וסובב כנ"ל ובעת שעלה ברצונו צימצום נקודה כנ"ל כמ"ש בע"ח ונמצא כי הי' קודם הכל חושך כי בחי' צימצום שמקודם שהי' פנוי זה חושך וז"ש בזוה"ק יהי אור שכבר הוי' ע"ש שאח"כ חזר המאציל להמשיך הקו כנ"ל כמ"ש בע"ח סוד הקו ההוא אבל החשך קדם בבחי' זה הצימצום שהוא ההעדר האור ומהותו הוא לא ואפס כלשון חשכת כנ"ל כמ"ש דהיינו שעיקרו ההעדר ודבר קיום אין בו ולכך אז בשעת החושך ובמקום החושך יש בריאים הללו שעושין אבדון בעולם וכל רצונם להשחית ולאבד וכ"כ בזוה"ק פ' זו (דף ל"ב ע"ב) על קץ שם לחושך. ולכל תכלית הוא חוקר דתאובתי' לשצאה תדיר כו' ע"ש וכ' וירא אלקים כו' ויבדל כו' וחכז"ל קראו לנהורא ופקדי' אמצוותי' דיממא קרא לחשוכא ופקדי' אמצוותי' דלילא פי' וירא אור כי טוב שגם מקודם הי' זה האור רק שיתרון האור מן החושך זה האור נתחדש מעתה ומזה שנעשה יתרון האור מן החושך זה החיות של החושך ומזה בא דקרא לחשוכא ופקדי' אמצוותי' דלילא. ולשון מצוה צוותא כמ"ש במ"א ופי' זה שכל החושך מתהוה רק מיתרון האור שיש בהעלם תוך החושך כנ"ל והנה החושך והדינים הם להפרע מן הרשעים וזה עיקר מהותו ולפעמים כשמענישין לצדיק על דבר פרטי אינו תכלית החושך שהרי הוא רק כדי שישוב ויתחרט ונמצא מתלבש האור שעיקרו הטובה העתידה לבא אבל באבוד רשעים רנה וכחז"ל כד מלא קומטה כו' שהרי ראויין איבוד לגמרי אז תכליתו הוא חושך וז"ש חכז"ל כי הקב"ה נפרע מרשעים בימין כו' ע"ש והפי' שדבר קיום הוא הימין אבל הגרם שתכליתו רק מה שנצמח מזה ותכליתו הוא היפוך המעשה וזה פי' שמאל שצריך להיות טפל לימין. והמשפט והעונש לרשעים זה התכלית המבוקש גוף העונש ונמצא שנעשה מימין לשמאל וכל זה גורמים הרשעים שמהפכין הטוב להרע ומבטלין העיקר בהטפל ושוכחין גוף המכוון ומדבקין בהקליפה של הפרי. ועי"ז גם הם נאבדין ונעשה הדין להם.

וכ"ז דברים פשוטים והבן ההפרש שבין עונש הרשעי' דכתיב מאתו לא תצא הרעות והש"י כל מעשיו טוב נמצא כי העונש רק ע"י שגרם החטא הסתלקות הקדושה ושורה ממילא החושך ולכך אין הקב"ה עושה. ובשעת העונש עצמו אינו לרצון לפניו וממילא נתבטל אח"כ. אבל הרשעים שגורמים להם איבוד לגמרי נמצא החושך דבר עיקר והוא טוב בעצם כי צריכין איבוד בתכלית ואז כתיב שלח חושך כי מהרצון הקב"ה שיהי' להם איבוד וכלי' וז"ש באבוד רשעים רנה שמהפכין האיבוד שנעשה ממנו רנה. והימין עצמו מאבד אותם כנ"ל וז"ש המד' כי כלם הסכימו לאבדם פי' זה כי יש מקטריגים ולעולם האיבוד בא ע"י המקטריגים והשי"ת דרכו להטיב ונמצא כי על הטובה יש מערערים ומקטריגים. כי אף המיימינים לזכות אבל נוטה יותר אל הדין מן רצון השי"ת בעצמו שהוא רק טוב אבל כשרצון הקב"ה לאבד הרשע נמצא כלם מסכימים וממילא מכל צד חושך ואבדון וז"ש שלח חושך ויחשיך. כי הטובה הבאה משמים נשתנת ונגרעת ע"י סדר השתלשלות ממה שהיא יורדת מהקב"ה. כי בחי' עולה משתנת ומתגשמת ומתכחשת יותר ויותר. וגם כי ברבות הטובה רבו אוכלי' וגם אם בגלות הם גונבים ג"כ ומוסיפים חושך אבל כשיש עונש על הרשע מהקב"ה שלח חושך נמצא החשך ע"י הירידה אז מתחזקת ונתוספת יותר ויותר והוא חושך ואבדון לגמרי מכל צד. וז"ש וימש תושך כי לעולם החושך הוא העדר כנ"ל ואין בו ממש ורק בתי' לא ואפס והעדר האור אבל משנתמלא הסאה ונאמר באבוד רשעים רנה כתיב שלח חושך כנ"ל ואז וימש חושך ונעשה דבר עיקר וממש שגוף החושך הוא עיקר המכוון: (בווארשא עירבובי - דברים):

בא אל פרעה ולא כתיב מפורש מה יאמר. ונראה כי הוא מ"ש אא"ז זצללה"ה שג' מכות אלו נגד המוחין מפורש בזוה"ק כי למפרע יהי' מכות ארבעה נגד הו"ק שג"ר ולכך באתכסיא. והנה עתה נשלם הדעת וז"ש הטרם תדע ולכך עבדי פרעה מתקינים כאן ולדעתי זה טעם שנתחזק פרעה כי בכל המכות ניטל מדרגותיהם התחתונים עד הראש ונמצא כי בכל מכה ניתוסף כח הראש עד מכות בכורות:

והכבדתי את לבו כמה פעמים נזכר הכבדת הלב ולא ראשו וכדומה רק לבו והטעם כי הרשעים ברשות לבם וכולל כלו משועבד אל לבו וזה המשל שכ' במדרש משועל שנטל לב הכלב ע"ש כי זה הרשעים ברשות לבם ונקרא אין לו לב שהרי אין הלב שלו ברשותו אדרבא ולכך אמר להכלב לב שאינו שלו ומותר לו לגזלו:

בשלח

הנני ממטיר כו'. ולכאורה לכם מיותר. אולם לפי שאין רשאין להנות ממעשה ניסים כמבואר בגמ' לכך נאמר לכם. והטעם דבריש פ' כיצד מברכין לה' הארץ כו' וכ' השמים כו' לה' והארץ כו' לבני אדם כאן קודם ברכה כו'. דבלא ברכה מעל. ככל קודש שהכל לה' וע"י הברכה נעשה מצוותו שהוא להכיר טובות ה' ולהודות לו. יודע שהשי"ת נתן לו ובזה נותן לאדם וכ' הארץ נתן וכ' השמים לה'. וממילא הלחם משמים באיסורו עומד. ומה"ט אסור ליהנות ממעשה ניסים. אולם זה ניתן להם לאכילה והוצרך לכם לחם כו'. לכל צרכיכם. והטעם כמו שאמר רחב"ד מי שאמר לשמן יאמר לחומץ כו'. ולא אסור ליהנות וכן לא נקרא שמטריח לפי שהוא אדם שהאמונה מאירה אצלו שאין חילוק בין הטבע ובין הנפלאות ומה"ט מן בזכות משה שראה באספקלריא המאירה ועל ידו הי' ישראל במצב שכל הנהגתם ע"י נפלאות:

גם י"ל לכם ולא לנכרים ולא לכלבים כמו שאמרו חז"ל לכם דגבי יו"ט ממילא גם לצד זר וכלב שבגופו. לא הי' מזון כלל. רק לסיטרא דקדושה שבכל אחד. ולכך לא הוצרך בירור להוציא פסולת שלא היה לחם רק לכם. ממטיר מלשון מטרה כחץ שיורה רק למקום המכוון:

ממטיר לכם לחם. נראה שלא היה תאוה להמן ולכך שהתאוו תאוה אמרו נפשינו קצה כו' ומאכל שאינו מתאווה לו אינו מזין כראוי. אולם ג"ז היה במן שאכלו בתאוה וחשק דהרי כל הטעמים הי' בו היינו שממטיר גם הלכם גם הלחם:

ולא נחם דרך ארץ פלשתים שכ' המדרש בדרך ארץ ע"ש שאינו מובן פי' פלשתים ולדעתי כי עיקר רוח שלהם נ' שערי בינה י"ם והיא הז"מ שהם מ"ט כי זה לע"ז עשה אלקים והתרתם שלהם נק' פלשתים פלשת מל' מבוי מפולש שהוא התחברות הדבר וזהו הד"א שכן הוא תמיד להיות נסתר ע"י ס"א ולא שיהי' להם כחם זה הי' רק במצרים שהנכבד ד' והחזיק אותם ולכך כשנגאלו ולא נחם אף בד"א שהוא פלשתים שזהו עפ"י דין וטעם כי קרוב הוא לשוב לתוך כל מצרים ויסע כו' דרך ים סוף שהי' רק בסוף מדרגתם שהמה מבוטלין לגמרי וחמשים עלו כו' כמ"ש בזוה"ק נ' שערי בינה ואח"כ חזרו כדי לקרוע הים שהוא כל כחם עד שנתבטל לגמרי וז"ש חיל אחז יושבי פלשת כיון שניקח העיקר ממילא חיל אחז כי מה יעשו המה וז"ש ביתרו מה שמועה שמע ובא קי"ם ומ"ע והלא הי' בכי הוציא אולם הפי' אחר קי"ם שניטל מהם כל הכח אז נתגלו שאדיר במרום ד' ויכול לדחות הכל ולומר עתה ידעתי כ"ז שהי' להם קצת כח נסתר זה:

וענין מלחמת עמלק עי' בד' אא"ז ז"ל שהוא נגד אמונה ולכך היו ידיו אמונה שנמשך אחר שורשו והוא במקומו ולכך קרב בדרך כמו פרות עלי יצרו ולכך אחר מלחמת עמלק בא יתרו שעי"ז נתברר מקור הכל שגם להסט"א הכח רק מהשי"ת וענין התורה שהוא אמונה ולכך עי"ז יוכל לבוא:

ברש"י ז"ל הוכיח מלשון את כל אשר עשה שהוא גימ' חמשים שהיינו קי"ס שניטל כל כחו וגם מסוד שנקרא כל והכל אחד וז"ש זכור בעמלק וגם זכר עמלק שהקשה אא"ז ז"ל מאין לו זכר ותי' ע"י התיבה ע"ש (ולי הכותב אמר אחר מהחסידים ששמע מאדמו"ר מהרא"ל זצ"ל שאמר בשם זקינו ז"ל ע"י הגניבה) והיינו שע"י שניטל האמונה וניטל הזכרון שהזכרון רק הדבוקים להמקור וזכרון ויסוד אחד הוא וז"ש זכור בשבת ג"כ שהוא ענין יסוד ועתה שגבר ישראל נגד עמלק המצוה זכור וז"ש זכור ושמור בד"א היינו ע"י זכירה בא לשמירה וכן להיפוך שניהם אחד. וענין ע"פ מ"ש חכז"ל זכור את יום השבת כו' כשבא לך מנה יפה חלקהו לשבת כו' והענין שידע אדם שהכל מהשי"ת שזה ענין שבת מלכות והיינו זכור את יום הארה של שבת ועי"ז מחבר זכור ושמור היינו במאור אחד שהוא מלכות וע"י זכירה זו כל ימות החול בא לשמירת השבת והיינו לקדשו ששם קדושה על מדת יסוד והיינו להמשיך שפע קודש הבא משבת שמיני' מתברכין כל שאר ימים ע"כ ברך ויקדשהו שמעשהו ברכה וקדושה והבן:

וישב הים לפנות בוקר לאיתנו ודרשו חכז"ל לתנאו לכאורה אין זה מקום אצל שיבת הים רק אצל הקריעה מקודם אמנם לפע"ד כי בלא זה גוף הענין למה לי תנאי פשוט שאומר בשעת הבריאה שיקרע אח"כ כשיבואו בו אולם כי ים הוא גבורה בלא חסד כנודע וא"כ קשה כשנקרע עבור בנ"י נתגלה בו החסד ואיך יכול לחזור לאיתנו לתקפו הראשון הלא עתה יש בו תערובת חסד כמ"ש בפ' המגרש הפרש בין תנאי לחוץ שתנאי אין שיור בגט ע"ש וזה ענין וירא הים וינס שדרשו שראה מידת יוסף כמ"ש לעיל שיוסף כולל משניהם וא"כ סתירה אולם ע"י שהאמת שכל הבריאה רק לטובה ואם לאו בטל הכל והוי כתנאי ולכך אין סתירה ולכך ראה הים וינס שזה ענין ניסה וריצה כשידע שזה רע מאד שכל עיקרו בכל ענינו שסותרין דבר זה גורם הריצה וכמ"כ וזה ג"כ גורם הריצה שאף שהוא חוץ ממדריגתו מ"מ עושה כן אינו סתירה כנ"ל:

יתרו

יתרו ז' שמות הי' נקרא שהי' כולל הז' מדות שבסט"א ויתרו ע"ש מדת הוד לדעתי שמכווין נגד אהרן בקדושה כמ"ש מו"ר ז"ל כהן און נגד כהן גדול וכמ"ש בזוה"ק וזה

לדעתי יתרו שזה הסט"א דבר יתר הוא בעולם יתר כנטול אולם עתה שהודה ואיתכפיא כל הסט"א נעשה זה יתיר פרשה בתורה היינו שהמשיך עצה פשוטה ג"כ להתורה להיות ממנה ד"ת וניתוסף ו' על יתר שהמשיך להיתרון המשכה קדושה ונתחבר להטוב וזה הוד שהוד הוא מל' הוספה כמ"ש ביהודה הפעם אודה שנטלתי יותר מחלקי:

וקודם מ"ת הי' צריך להיות כן להשלים גם הסט"א לאיתכפיא ולע"ד זה הפי' ובזוה"ק וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב זה יצ"ט מאד זה יצה"ר והנה יש לתמוהה פ' יתרו שיש בה כל קבלת התורה יהי' נקרא ע"ש יתרו וכעין זה הגיד בשם הרב הק' זצללה"ה מקאצק. ולדעתי חנני השי"ת להבין מעט עפ"י המבואר במ"א שתורה הוא מדת יסוד ממש ות"ת ויסוד סמוכים הם. והיינו לדעת שהכל מהשי"ת שהוא התורה רצון הקודם. וכן מצאתי בזוה"ק ששבת הוא התורה והכל אחד ולזאת הודי' מה שהאדם יודע שהכל מהשי"ת מיד אחריו יסוד וההשפעה שהוא מנ' ואח"כ מד' והתורה כלולה משנים שנכלל בה רצון מנ' ומד' וזה תורה שבכתב ותורה שבע"פ ולזאת יתרו שהוא ע"ש הודי' שייך לתורה בפרט והי' נצרך זה קודם קבלת התורה:

עתה ידעתי כי גדול ד' מכל האלהים כי בדבר כו' ואינו מובן הטעם בפרט כי בדבר גם מכל האלהים מורה לכאו' שהי' תופס גם לאלהים אחרים שיש להם איזו כח אולם הפי' לדעתי כי גדול מכל אלקים שמכל אלהים יודע כי שגדול שהוא והיינו שגדולתו מהוה אלקים אחרים וגבורתם גבורת גדולתו המה וע"ז ראי' ברורה כי בדבר אשר זדו כו' באותו דבר והכח שלהם בזה נלקו עצמם ומורה זה שכל הכח רק ע"י הוית ה' שיש בו ולכך כשמתגלה כחה שבו ממילא בטל הכל ועי"ז איתכפיא כל הסט"א כיון שבירר יתרו שאף שיש להם כח מ"מ הכל מהשי"ת הוא. ומצאתי בזוה"ק סבא משפטים איתן הוא מדת יסוד ע"ש שכולל תורה שבכתב ותורה שבע"פ ונלע"ד הכוונה כמ"ש שרצון הקב"ה כולל מנ' ומד' ושכ' על יתרו אין מושביך והבן:

ויגד משה והקשה כבר כ' וישב משה כו' ולדעתי אחר מאמר השי"ת וגם בך יאמינו סוד האמונה שהרי בדבר ד' שמים נעשו. והי' יכול להגיד שפי' להמשיך אמירתם להיות מנ' לגרום מד' שהגדה הוא המשכה כידוע:

פן נמות ע"י ריבוי אור כמו שבירת הכלים כי בוודאי היו מוסרין נפשם והבן:

באלעקסאנדר בקיצור

ענין עצת יתרו וגם מ"ש חכז"ל יתר פרשה אחת מה יתור שייך וגם בלי עצתו לא הי' נחסר ג"כ אות אחת מן התורה הקדושה שקדמה לעולם וגם מ"ש משרע"ה בס' דברים ותענו טוב הדבר הרי הוטב לו כאן עצת יתרו גם שם נאמר איכה אשא משמע שמעצמו אמר

כן והלא עצת יתרו הוא. ובעזהי"ת מה שבידי לפרש אפרש כי התורה כלה שמותיו של הקב"ה וכ' הרדב"ז על מה שרצו המלאכים התורה והלא אין בהם יצה"ר כתי' משרע"ה להם. אך שלהם הי' פי' אחר גבוהה מהפשוט ע"ש והנה פי' פרשה הוא ע"ש התפשטות פי' הפשוט גם בעולמות התחתונים והנה משרע"ה דעת התורה ובוודאי הי' טוב כן שילמדו ממנו בעצם אולם פי' נבול תבול בסופא דרגין כי בנ"י הי' במדרגה תתאה ולא הי' עולין עד בחי' משרע"ה וזה טוב הדבר כו' לעשות בחי' עשי' ובבחי' זו היא טוב עצת יתרו ובהכרח להאריך קצת. כבר נודע בחי' תורה שבכתב בעצמיותה גבוהה מתורה שבע"פ אבל תורה שב"פ אף שמגרמה לית לה כלום אבל ע"י היגיעה יכולין למצוא אורות גבוהים יותר מתורה שבכתב והנה בחי' משרע"ה תורה שבכתב וזה הענין הוא סדר הראוי באמת וענין תורה שבע"פ כענין בעל תשובה וכהפרש שיש בין צדיק גמור לבע"ת כן בזה ולזאת ענין תורה שבע"פ הוטב ליתרו כי דרגא דידי' הוי שנודע ע"י ע"ז שאינן כלום רק גדול ד' מכל אלהים פי' שנודע מכל אלהים שהוא גדול כו' ע"ש וזה ענין גרות לשון שממשיך ממ"א אל הקדושה והכלל כי לפי ענין עמידת ישראל בחי' תורה שבע"פ ותשובה ע"י שקילקלו הי' טוב עצת יתרו ושפטו בכל עת כי למרע"ה לא הי' ראויין בכל עת להגיע אליו רק ההולך ממדרגה א' למדרגה וז"ש רעך ורע אביך כו' כי התחלה באהבה זהו טוב בחי' משרע"ה אבל אם עזבת תן דעתך אזי צריך ע"י יראה ית' תן דעתך להוסיף דעת מעצמו בחי' תורה שבע"פ והבן מאד מאד. ועי"ז הי' צריכים שרים קטנים בעצת יתרו וז"ש איכה אשא וכ' רש"י ז"ל מי שהוריד המן והגיז השליו כו' אלא כך אמר להם הרים אתכם על דייניכם כמ"ש וכל העם נצבים עליו עליו ממש שע"י הקילקול כנ"ל צריכין בחי' תשובה תושבע"פ והוא לעורר מקום גבוהה וזהו הרים אתכם כו' נטל העונש כו' והבן כ"ז היטב והכלל כסדר כרצון משרע"ה שהי' טוב שילמדו ממנו אולם ע"י החטא הי' מוכרח כן אמנם אחר התיקון זה נאה יותר בבחי' מקום שבע"ת עומדין כו' וז"ש שיתר פרשה אחת בתורה שמיותר הוא שא"צ כל היגיעות וטוב הי' סדר הפשוט אולם יותר נתקן ע"י עבודת ויגיעות וניתוסף הארה וכבוד:

ויאמר משה אל העם אל תיראו כו' בעבור תהי' יראתו ע"פ כו' לבלתי תחטאו א"כ אמאי אמר אל תיראו ויראה כי ההפרש בין תהי' יראתו ע"פ די שלא תחטא ואז צריך להיראה שכן הסדר מקודם אהבה בחי' משרע"ה והיראה רק ע"פ לבל יחטאו אבל כשחוטאין אזי ואם עזבת תן דעתך כמ"ש לעיל וצריכין להשתמש בבחי' היראה וז"ש אל תיראו פי' ל' נפעל שהיראה בפנימיות האדם:

משפטים

ברש"י ז"ל מסיני כבר פירשנו שאעפ"י שהמשפטים מובנים עפ"י השכל צריכין לידע כי רק המשפט לאלקים כמ"ש אא"ז מו"ר ז"ל ע"ש וכתבו חז"ל לפניהם כו' לא תעלה על דעתך כו' יש להבין מדוע עלה על דעת משרע"ה כן שלא יאמר להם רק כמצות אנשים מלומדה אמנם י"ל כנ"ל שירא להגיד להם הטעמים שיסברו כי משכל האדם המשפט כנ"ל ולזה נאמר לו שיוכל להבינם ושלא יטעו בזה. אולם עוד נ"ל בזה כי הטעמים גבוהים מגוף המשפטים כנודע בחי' הטעמים הוא הדבר בעולם התענוג והמחשבה כנודע ולזאת צריך משרע"ה ליטול רשות לגלות להם טעמי מצות ופי' לא אטריח עצמי היינו עצמיותי דרגא דילי' בחי' דעת התורה כו' לכך כו' לפניהם כלומר שהמשפט בידם כו' שדבוקין בטעמים ממילא גבוהים מהמשפטים ויכולין להטות המשפט עפ"י טעם כי היודע הטעם יודע לחלק חלוקים בסוד אם אין דעת הבדלה מנין והיינו שהמשפט בידים ע"י הבנת הטעם כנ"ל והבן כ"ז:

עבד עברי עבד שהוא עברי פי' מי שהוא עבד שהוא עברי ועיקר שהוא עבד מעברי זה היפוך עבדים שפי' עבדים שהוא סט"א של נ' שערי בינה שזה מצרים ע"כ כמ"ש במ"א באורך. וזה עבדים וזה קריעת י"ם שכשהי' בסוף נקרע הים כמ"ש פי' כחצות אני יוצא שכשמגיעים למדרגה גדולה שלהם נגלה עיקר המכיוון וכלם בטלין ומבוטלין וזה כסמו ים וזהו תהומות יכסימו וזה צללו כעופרת במים אדירים שנתברר שאדיר במרום ד' וזה אדירים ועי' במ"ש מו"ר ז"ל פי' אדר ותבין ונתברר מי כמוכה:

ועבדתם ד' אלקיכם וברך כו' לא כתיב ויברך וי"ל כי האדם יבריך וירכיב וישתתף הפרנסה באמצעית עבדות ד' והוא סוד ברהמ"ז ובקיצור בכל ענין סוד מ"ש חכז"ל סוף ברכות שדברו בכבוד אכסניא ע"ש המארח ת"ח בתוך ביתו כו' ע"ש:

ואמרנו בסיום המסכתא באלעקסאנדר כי זה קאי על איברי אדם שנקרא מחנה כמ"ש כי ד' אלקיך מתהלך בקרב מחניך כו' וזה נקרא דרך ואורח כי התורה כלה קודש אבל דרך הוא בשדה וכדומה והיינו באדם בעודנו בעוה"ז ומניח דרך קדוש באבריו:

אשר ד' אלקיך מתהלך כנ"ל וזה פי' מארח ת"ח כי בחי' זה נקרא ת"ח כי החכמה קודש ח"ש בחי' אנשי קודש כמ"ש במ"א פי"ז כי הלומד מהחכמה והמשכת המעשה אחריו ת"ח וזה פי' בעה"ב בוצע ואורח מברך. כי זה האורח הוא הנותן ברכה שע"י דרך זה נמשך ברכה וחיים וברכה וז"ש ובירך את לחמך כו' כנ"ל וע"ז והסירותי מחלה כי החלאים ע"י אכילה הנפרכת מהקדושה כמובן:

ויחזו כו' ויאכלו וישתו ברש"י ז"ל מתוך אכילה ושתי' וכדומה שכ' בס' אור המאיר בשה"ק ר"ב זללה"ה הפי' בהמשכת הקדושה תוך אכילה ושתי' ע"ש וא"כ מה חטאם. אמנם כי ויחזו פי' שאינם כן בעצמיותם רק בחי' ראי' והסתכלות וזה כעין חכמתו מרובה ממעשיו כנ"ל ובתרגום דמיין להון כאכלין כו' שהי' נראה שדבוקים ממש ובאמת כ' רק ויחזו כנ"ל ותחת רגליו כו' כעצם השמים לטוהר ע"ש עצם מעצמי ולזאת יקרא אשה כי זנב ארי' ארי' נקרא והמשכיל יבין:

פרשת שקלים

רכ"ה

הבטחה גדולה יש לנו במדרש שכל שנה כשקורין פ' שקלים משה רבינו ע"ה זוקף ראשן של ישראל. כי אדר חודש של שמחה לישראל. וכתיב לישרי לב שמחה וצריך קודם לישר לבו. ומה שנוטים לבהמה. דברים של עה"ז הוא כפיפת ראש ומרע"ה בזכותו נותן הש"י דעת לשוב בתשובה שלימה לישא ראשו כאדם למעלה שהוא מג' שכמלאכי השרת. לפקודיהם. שהגאולה הי' פקד פקדתי כו' והעונש על החטא הגורם לכל. ג"כ ביום פקדי ופקדתי. ומרע"ה תיקן זה ונושא את ראשיהם לפקודיהם של הגאולה. דכ' פקודי ה' כו' משמחי לב שכל א' יש לו ענין מיוחד תורת ה' משיבת נפש עדות ה' כו' פקודי כו' שהוא מביא הרגש באדם כאותיות דפק. ומביא שמחה וצריך שמירה גדולה שלא ימשך הוללות רק שמחה של מצוה שעי"ז השכינה שורה כמבואר בגמ'. ולזאת אדר הקדמה לניסן שהוא הקמת המשכן. וע"י מרע"ה זוכים שיהי' המשקל של כל א' מישראל כראוי שלא להטות שום דבר כחוט השערה מהיושר כמ"ש פקודי ה' ישרים אז משמחי לב. וכל שבת מחזיר הכתרים של נעשה ונשמע שהוא תיקון הנ"ל. ובשבת שקלים הוא מחזיר שפועל שנשמע מה שצריך לשמוע שהוא ההרגש והקבלה:

ראה כו'. העל כו' ולא הודעתני א"א תשלח עמי כו' אין זו הודעה שאין אני חפץ בה. רמב"ן כ' ואינו נכון ע"ש. חנן ה' לשפל כמוני. פשוט שבוודאי אם הי' ראוי להיות השר הולך עמם הי' ראוי שהי' רועה ישראל דבוק בו וחפץ בו. והש"י באמת לא נתן למשה שיהי' חפץ בו כי הי' נחות דרגא למשה. וזה הי' טענתו אמרת לי העל. שאהי' מנהיגם. ולא הודעתני שהוא התקשרות וחפץ כמו יודע ה' ד' צדיקים. עם המלאך שתשלח עמו וראוי כן כי אמרת ידעתיך בשם יותר מאבותי שבשם אל שדי השר מט"ט עולה חשבונו כן. ובשם הויה ב"ה אין שייכות לשום מלאך שממנו הכל כי הוא לבדו הוא ובטל. וגם מצאת חן הוא חן אשה על בעלה לפי שאין לה שום דבר רק מבעלה כן ישראל ע"י

שמבטלין כל חיותם וכל שיש להם לרצון הש"י יש להם חן הזה וביקש ועתה הודיעני כו' ואדעך כו' למען כו' חן כו' שכל שהדעת והדביקות יהי' יותר יהי' החן יותר וביקש וראה כו' עמך שהש"י יראה אותנו בטובת עין שלו כי עמו אנחנו והוא חן מקח על בעליו כי עם זו קנית. ומ"ש הרמב"ן וכי רוצה להרויח יותר אחר החטא ע"ש. ולפע"ד אמת שרוצה להרויח כי אחר החטא צריך יותר עזר השי"ת בכל רגע שלא לחזור וליפול לבאר שחת ח"ו וצריך חסדי ה' ורחמיו פני ילכו כו' אם אין כו' הולכים כו' רמב"ן תמה מאוד וכ' חלילה שיאמר אם אין כו' אחר שאמר פני ילכו ע"ש. וחנני השי"ת שהשי"ת אמר לו פני כו' והניחותי לך שילך עמנו לתוספות טובה ולנייחא ומשה רבינו ביקש אם אין פניך הולכים אל תעלנו. שהשי"ת ילך עמנו באופן זה שא"א לנו ללכת בלעדו כי אין חפצים בחיים אם לא יהי' עמנו שכן הי' עיקר צערן של ישראל. ויתאבלו על שלא ילך עמם כמ"ש רש"י ויתנצלו קיבלו מיתה עליהם ברצון לתיקון זה. כמ"ש הרמב"ן ז"ל. וזה הי' המבוקש שיהי' השי"ת עמנו בנקודת מעמקי לבנו שיהי' חיינו קשור בזה ונפלינו אני ועמך כו' שבמקום הנ"ל אין שום מגע נכרי. והבטיחו השי"ת כי כו' חן ואדעך בשם. הוא מ"ש ושמי ה' כו' נודעתי. ולמרע"ה נודע בשם ה' שאין דביקות בשם הזה כ"א בני ישראל לבד כמ"ש בזוה"ק משפטים:

הראני כו' כבודך כו' לא תוכל כו' וחי. הרמב"ן ז"ל ושאר מפרשים כי תתפרד הגוף כו' ע"ש. וכי לא ידע משה זה מה שידוע בשכל אדם. והתימה בקשתו שהרי הסתיר פניו מיראה ואיך יבקש הראני. ואין דרכו של מרע"ה לבקש שום דבר לצורך עצמו. וחנני השי"ת ברחמיו להבין מעט בתורתו הקדושה. שידוע אידרא של ר' שמעון בן יוחאי שכ' אר"י ז"ל שבעת פטירת קדוש עליון מתאספים כל הארות של תורה ומצות שעשה ומאיר עת רצון לכך גילה אז הסודות ע"ש. וזה שביקש מרע"ה הראני ואז יהי' פטירתו ככל הצדיקים שהשי"ת נראה להם אז. ויהי' עת רצון שיוכל לפעול עבור ישראל מה שהי' רוצה שיהי' נמחל לגמרי וזה דרכו של מרע"ה למסור נפשו עבורינו ואמר לו השי"ת לא תוכל לראות כו' הוא איסור לאו כי לא כו' וחי ואיני רוצה שימות עתה וכמו לא תוכל לאכול כו' וזהו שפי' רש"י איני נותן לך רשות. ומ"מ פעל במסירת נפשו שלו. העת רצון שהי' בפטירתו כל טובי י"ג מידות וימהר כו' ואמר ילך נא כו' וסלחת כו' והשי"ת הבטיחו מה שביקש:

משפטים שקלים תרכ"ט ווארשא לקוטים בקיצור ע"ד לאלקסנדר.

בדברי הרע"מ ז"ל על מחצית השקל אבנא למשקל וכו' דאי' עשרים גרה השקל וכו' ובעזרת האל ית' להבין מעט מזעיר דורש חכמה תתאה ועילאי כנודע ובחי' חכמה תתאי

יראת ד' הוא חכמה היינו שאף שאין אדם יודע כלום עדיין יש לו לידע כי הקב"ה מלך עולמים וכמ"ש בזוה"ק בר"מ פ' וארא. בחי' כלל קודם הפרט ע"ש וזה חכמה הבאה ממה שאינו יודע כלום וע"ז שפל בעצמו וזה דלית לי' מגרמי' כלום. כלומר שכל מה דאית ליה רק בחי' הכנעה שיודע שאין לו כלום. ומזה יש לו. והכלל כי כתיב מאין תמצא וזה על חכמה עלאי הבאה מאין מופלא ומכוסה כנודע. אמנם גם חכמה תתאי באה מאין כמ"ש והיינו שזה האין מצד הגדלות שאין נתפס בו השגה. וזה באמת אין שיודע שאין לו כלום וזה כלל הדברים וצריכין ביאור רחב לכל א' לפום שעורין דלבי'. וזה כעין שכ' הבעש"ט פי' הלוואי אותי עזבו עי"ז ותורתי שמרו שמבין אין בו השגה וז"ש בזוה"ק בר"מ וארא כללי קדמאי שאין כלום והוא הביטול שבהתחלה הוא רק נקודה כנודע ואח"כ שדורש וחוקר כמ"ש דע את אלקי אביך בחי' פשט ע"ש אח"כ ועבדהו להבטל ולידע כי עדיין אין בו השגה. והודעה זו באה מכח שהבין והכיר שכן הוא שאין בו השגה וזה יו"ד מלאה שהיו"ד הוא חכמה וב' חכמות נק' עילאי ותתאי. והם ב' היודין שבב' שמות הקדושים כאשרי יוסף. כנודע. והענין שהתחלת יו"ד הוא רק נקודה ואחר כל עליות ג"כ נעשית נקודה כנודע כמ"ש במ"א בצירוף ב' היודין היינו האדם השלם כראוי שתיקן כל במדת הנ"ל ונק' בריח התיכון נק' עמודא דאמצעיתא ונאמר עליו עשרים גרה דא יו"ד מליאה. כלומר שנשאר יו"ד מהתורה נעלמת תוך היו"ד במילואה. פי' כי היו"ד הראשונה בעצמותה הוא יו"ד ע"י שאין בה השגה אבל יו"ד התחתונה בא ע"י צירוף יו"ד כלומר שהאדם דל ועי"ז יש לו התיכונה שנמשך לו חיים ואעפ"כ עדיין בהד' ובצירוף יו"ד הוא יו"ד. ושורש העלי' אח"כ מיד יו"ד עילאי. ובבחי' השלימות הד' לא' נצרפות עם הא' עילאי והוא ג"כ יו"ד בחי' ותלכנה שתיהן אבל בכאן אורו בחי' הדלי"ת ואז הוא תחת בעלה ונעשה יו"ד בבחי' הצטרפות ואז דלי"ת כנ"ל. והבן. וכשהגיע למדרגה עילאי והוד השני' הבאה ע"י צירוף הנ"ל והוא ע"י עבודת האדם וצריך להיות נעלמת בתוך המילוי ואינו מרגיש להאדם כי האדם צריך להיות אינו ודבוק בו ביו"ד פשוטה ואז הוא מחצית השקל. העשיר לא ירבה דא היא עמודא דאמצעיתא לא ירבה על עשיר כלומר שידעו שאין בו השגה במקום אין ויהי' דבוק ביו"ד עילאי כנ"ל והדל לא ימעיט דא צדיק צריך שלא ישכח ח"ו בדלי"ת ולא ימעוט מזה עשירות שהוא יו"ד התחתונה כנ"ל:

תרומה

בעזה"י שבת ר"ח תרומה רכ"ב

מה שאנו אומרים פ' לכה דודי נצא השדה קודם קבלת שבת. האר"י ז"ל פי' כי בחול מדבר שאיננו ראוי לזריעה. ושדה הוא הראוי לזריעה. והנה בחול אנו טרודים ושקועים בעסקים בלאוין ועשין שהן במעשה וכן העוסקים בתורה יש להם מלחמה ועסק עם היצה"ר מבארות הנק' עשק ושטנה וכשבא ש"ק ע"י הנייחא של גמר הבריאה שנעשה רצונו יתב' והיה תלוי ועומד עד יום הששי שקבלנו התורה אז ויכולו השמים כו' ממילא מתעורר האהבה לעמו ישראל לקרבם ועי"ז כמים הפנים כו' נולד הגיעגועים והחשק בישראל לשוב לענין שנבראו עליו שהוא לעשות רצונו ית' כמ"ש עם זו כו' תהילתו יספרו וע"י חשק הזה יכולין לצאת מהבלים שנקשרים בהם שלא בהדרגה. וזה שאמרו חז"ל דפסיעה גסה כו' ומהדר לי' בקידושא דבי שימשא. וזה שאנו מבקשים מהש"י לכה פ' הנ"ל שס"ת אהי' והוא שהבטיחנו השי"ת להיות עמנו בכל מצר כמ"ש בכל כו' שיעבוד שאר מלכיות שכלול בזה מה שאדם משועבד לדברים לא טובים שגרם בחטאיו להיות נאסר במחשבות ובמידות לא טובים. והוא כמדבר שאינו ראוי לזריעה היינו לקבל שום קדושה ואינו כלי לקבל וממילא כביכול ב"ה וב"ש. ובשבת קודש ע"י האהבה שהוא דודי מבקשים לכה נצא השדה שנהי' יכולים לקבל זריעה הוא אור הזרוע לצדיק ומבטלין א"ע שאין לנו ואין אנו רוצים שום דבר רק להיות כלי מה שיתן השי"ת וירצה. וזה עצמו מה שקרא יצחק שדה. והוא ע"י העקדה שנעקד ובא אל הנקודה להבטל רק לרצונו ית'. וזה פעל לכל ישראל בניו והוא שדה כו' ברכו ה' שיש לו ריח טוב והוא חקל תפוחין קדישין. והוא ויעתק כו' באר הנק' רחובות. שהוא נחלה בלי מצרים. וראוי להתחזק ולישאר בקדושת שבת שיהי' של קיימא ממילא אח"כ בחול היה העבודה בעומק יותר ואח"כ ש"ק העלי' יותר. וכל ימי האדם כן. ואל יחשוב אדם ששבת זה הוא כמו השבת שהי'. זה אינו רק כל שבת ושבת מתחדש ענין אחר וכל אדם שנברא קצוב לו הימים מה שיעבוד בכל יום ענין אחר להש"י. וזהו בכל יום יהיו כחדשים כי האמת כן. וממילא הש"ק ג"כ כן:

אשרי מי שכל ימיו הם הארות שנברא בעבורם לתקן כל יום מה שצריך וזהו שכ' בזוה"ק בא בימים עכ"ז כ' כי בע"ת יכולין בשעתא חדא לפי שהוא בחילא סגי. לאתקרבא כמו המציל משריפה ח"ו נושא משא הרבה יותר מכוחו. וכמו ראב"ד געה עד כו' ויכולין לחיות בחסד ה'. זהו שהתפלל משה רבינו יחי ראובן שהוא שורש לכל בעלי תשובה שיוכל לחיות. והגם שחי' עפ"י נס יהי' מספר שיהי' שוה לכל אנשים הגם שבא חיותו ממקום הנפלאות שנק' עד אין מספר עכ"ז יהי' בבחי' מספר שיהי' שייכים לו כל עניני עוה"ז הנצרכים לאדם:

תצוה

ואתה תצוה כו'. הקדים מצות נרות אהרן כה"ג ובניו ובגדיו. להורות כי אור זרוע הוא מאור הגנוז וזה שלא הי' ראויים להשתמש בו. ונותנים שבח והודאה שגנזו מה רב טובך אשר צפנת כו'. כי הרשעים מקלקלים הטוב שלהם. ואם הי' אור הנ"ל הי' הפגם במקום גבוה יותר שהי' קשה יותר לתקן. וכשהי' צדיקים שכל חפצם להיות להם אור כדי שיוכלו לעשות רצון השי"ת בשלימות יותר ואין להם שום רצון אחר. לאלו עדיין מאיר להם מאור הצפון אשר ליראיו. ולכך הקדימה תורה כנ"ל. שנרות אשר ממנו יוצא אורה לכל ישראל הוא לצורך הכהן שהוא העובד ואין לו שום דבר אחר. ולכל ישראל כן. והוא ע"י שבת שהוא אור של ז' הימים. והוא מתנה בבית גנזי ושבת שמה. והוא במקום שנגנז האור הנ"ל. ואמר השי"ת למשה לך והודיעם כו'. כמ"ש ואתה תצוה כו' כי כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה שנאמר את אלהים ירא כו' כל האדם וע"י שהם צוותא לזה שורה היראה גם עליהם. ויכול להאיר להם מאור הצפון ליראיו. וזהו שאמר לו שיצוה אותם שיהי' אליו לצוותא ויקחו אליך פי' בגמ':

ויכולים להיות דבוק להצדיק גם שאין יודעין מי הוא שאין לך דור שאין בו כאברהם כיצחק כיעקב. ובוודאי יש צדיק יסוד עולם שנושא חן לפני השי"ת וע"ד שאמר ר"ל הריני כפרת ר' חייא ובניו שמקבל עליו יסורין הראוים לר' חייא כן פי' רש"י ז"ל כדי שיהי' מנוחה לצדיק יסוד עולם. וכן אמר ר"ל שהי' מיותר גדולים שבדור על אחת כמה וכמה פשוטים כמוני שיכולים לבטל את עצמם נגד הצדיק שיש בדור והלואי נזכה להיות כפרתו שיתקבל ועי"ז הצוותא יוכל להאיר לכולם. ואור הזה מבחי' נורא שבא יראת ה' טהורה לאדם וראוי להחזיק בה שתהי' עומדת לעד. כמו להעלות תמיד כו'. ותוספות שבת הוא מיראה שמא כבר שבת קודש וזה נעשה פתח לקבל ש"ק כי יראה הוא שער וכפי היראה שיש לאדם בכניסת שבת קודש נעשה מקום לשרות עליו אור קדושת שבת. וזה שקונה שביתה בכניסה לכל השבת דהכי קיי"ל שנא' שם המקום יראה כו'. ושם קראו שלם והוא סוכת שלום הפרוס בשבת ולחם ויין הוא סעודת ש"ק ומה שהי' צריך מקודם להיות שלם בכל פרט ופרט. פעל א"א ע"ה ע"י העקידה שכשיהי' יראה לאדם ינתן לו כל השלימות כמ"ש מה ה' שואל כי אם ליראה ובתד"א כל התורה והחכמה דבר קל למי שהוא ירא שמים ומן אז נקרא ירא שלם. וזה המקום של ב"י וקונה המקום ההוא שביתה על כל ש"ק:

ואתה תצוה כו' אליך כו' לא מצאנו כזה נ"ל הפי' שעשיית מנורה כתבו חכז"ל שלא לאורה הוא צריך כו' והלא מ' שנה כו' ופי' מורי ז"ל שא"צ אתערותא דלתתא ע"ש וכדי

לזכיותינו עשה הש"י כן להיות מעורר עבודתינו איתערותא דלעיל וזה הפי' לע"ד הפי' להעלות וכן בהעלותך הנרות שפי' חכז"ל ע"ש שהלהב עולה מאלי'. ולכאו' הלא הנס נקרא הכלי ולא גוף האור וא"כ מה להעלות אולם שהעלי' רק להיות הכנה להשפיע והעולה מזה שעיקר המצוה להיות איתערותא דלתתא מקודם שיעורר לעילא וז"ש ואתה תצוה שהוא המצוה המוטלת עלינו לעשות שלא עפ"י ציווי כנ"ל ובכ"מ כתיב וידבר לאמור דבר כו' ופי' לע"ד שידבר לישראל בשם מי שאומר שגם הדיבור יאמר להם. וכאן לא כן רק ואתה תצוה מעצמך כי במנורה הוא כן:

שמן זית זך כו' כי שמן על ראשך אל יחסר כו' ופי' מו"ז ז"ל על המחשבות והיינו שיקחו בנ"י המחשבה בבירור אחר בירור שיהי' זך בלי שמרים שיחול ע"י המחשבה זו אתערותא דלעילא לעילא שפי' הזוה"ק מקום גבוהה מאד. וע"ש חכז"ל כתית למאור ולא למנחות שבהקרבת הקרבן אדרבא כו' בכל לבבך בב' יצריך ועיקר הריח בא מביטול הרע בטוב וכענין חלבנה. אך למאור שיחול האור עליו צריך כתית להיות נקי בלי שום פסולת. וטעם אליך צ"ל שיקח לתוך כלל ישראל ולא להיות בפ"ע והיינו אליך למרע"ה שהוא הכלל מישראל:

אזמר בשבחין למיעל כו' ואין יכולין לזמר מבחוץ אולם זה בא ע"י הרוח מחקל תפוחין שפי' תרגום יב"ע תפוחין אתרוגין שפריו קודם לעליו וע"י הריח מרגישין גם מבחוץ ויכולין ליכנוס. ולאו מלתא אוושא. במ"ש זמן תשובה כמו קשה עלי פרידתכם כיון שהולך השבת נתעורר יותר בישראל:

כי תשא

ראש בני ישראל. הי' לכתוב ראשי אולם נשיאות ראש הוא שבת שכל אות מתנשא לאות שלמעלה ממנו ובשבת נעשים כל הרצונות של ישראל אחד. רק לרצון השי"ת שמתאחדין ברזא דאחד. ורצון זה שבימות החול הוא בגלות ברצונות אחרים ועוסקים במו"מ וכדומה כדי להחזיק בניו לתורה. והגם שנשכח ממנו העיקר. עכ"ז פנימיות לב ישראל הוא רצון זה. רק שמלובש ומוסתר ובגלות. ובש"ק שנק' כלה וכנ"י יהי' בן זוגך א"כ קדושת שבת מתגעגע אל ישראל כמו כלה. ונק' ע"ש כלתה נפשה אל החתן. וחשק זה מעורר בלב כל א' מישראל להשליך מעליו כל הרצונות הזרים בהשלכה גדולה בפעם א' כדי לצאת לקראת כלה. וזה מה שאמרו בגמ' מתעטף כו' באי כלה היינו שמתעטף כולו ברצון זה. לעבדו ית'. וזהו מה שצריכין שמירה לפי שהוציאה מחפצי עוה"ז שלא בהדרגה הוא כמו יציאת מצרים בחיפזון שהי' צריך שמירה וז"ש ושמור צאתינו

ובואנו ושבת פורס סוכת שלום עלינו שקדושתה היא המושכת אותנו. ויכולה שתרחם. וכשהמלך מזמין קרואים ורצים בחיפזון לרצונו. ולכבודו. מסתלקים המכשולים ונופל מורא ופחד על השונאים מלעשות להם שום דבר מנגד. והנה כל איש ישראל צריך לתקן ענין מיוחד שנברא עליו בפרט ואין אחר יכול לתקנו. וזהו אם אין אני לי מי לו. ואעפ"כ אין נחשב מעשה יחיד רק שנעשה מכל ישראל כלל מכל הפרטים. וזהו וכשאני לעצמי מה אני. וכשצדיק הדור מנשא ראשן של ישראל ומאיר להם מוחין חכמה בינה ודעת. צריך לראות שיהי' נמשכין כל המידות והמעשים אחר הבינה שאם ח"ו נשארים שקועים בעניני עה"ז הרי הוא ממש כתלוי ראש. שהאברים מכבידים ומושכים למטה והראש למעלה. וזהו שכ' במדרש ובפסיקתא שיש בלשון נשיאת ראש כו' ב' לשונות ע"ש וזה שכ' כי תשא כו' ראש שהוא הרצון הפנימים והמוחין. וראה שיהי' הנשיאת ראש לפקודיהם לכל א' למה שנפקד עליו. ולפי שע"י חשק ורצון נעשה המשכת המידות והמעשים ג"כ שלא בהדרגה לזאת צריך כופר נפש. כי המנין הוא עצמו החשיבות ככל דבר שבמנין שהוא כל אחד ואחד על ענין שנברא עליו. וזהו שכ' בזוה"ק מה שמא קדישא סתום וגלי'. כן ישראל שנאמר הנסתרות כו' והנגלות כו' שהוא המוחין והמידות. חכמה ובינה יראה ואהבה. כמ"ש בזוה"ק והנדיבות למשכן נעשה רצון כללות ישראל שהי' להוטים אחר השי"ת ברמז מועט משכנו נרוצה והוא ג"כ הגם שלא נזדככו המידות לגמרי עכ"ז ע"י הרצון עצום בחשק של ישראל מושך אותם עם כל המידות והכוחות שיהיו להשי"ת ולזאת צריך כופר נפש כו'. ובכל שנה מתחדש נדיבות חדש בלב ישראל בר"ה ויוה"כ שניתן חיים וחיי עולם נטע בתוכינו וכשמגיע ט"ו בשבט החנטה של אילן זה מתחיל להראות התחלת הפרי שהוא הנדיבות לתת מה שיש לו להשי"ת לזאת צריך תרומה חדשה בכל ר"ח ניסן שהוא מנדיבות של שנה זו. שכמו שכ' כל נדיב לבו כו' והי' מאת ככר כו' שהי' מזה הנדיבות יסוד ואדני המשכון שהי' עומד על זה. כן בכל שנה שהוקם המשכן בא' בניסן ועדיין הוא כן צריך מקודם לעורר הנדיבות לתת מחצית השקל כו'. ויראה שהגם שאינו מפורש בתורה שבכל שנה. הפי' כל העובר כו' על הפקודים הוא בר"ה שכל בני עולם עוברים לפניו כבני מרון ומי לא נפקד כיום הזה יתן מחצית השקל:

ויקהל

כ' סוף הפ' קרני הוד של משה ואח"כ ויקהל כו' הוא לרמוז מ"ש במדרש שמשה רבינו הקהיל את עדים שהתנצלו מחורב שכולן זכה משה ונטלן. ובשבת מחזירן לישראל.

לזאת מיד מוצאי יוה"כ שירד עם ההוד כנ"ל ציוה להם שבת כדי ליתן לישראל הארה זו מהכתרים של נעשה ונשמע. כי מ"ש במדרש אבדתם נעשה שמרו נשמע. ע"כ אין הפי' נשמע ח"ו שלא לעשות. וע"כ נשמע ועי"ז נעשה. רק אבדנו הקדמה של נעשה לנשמע שהי' הגופים מזוככים כמלאכי השרת. שמוכנים רק לעשות ואין להם חיות זולת זה. וזה הוא קמי שבתא. ששבת הוא החכמה ובינה של כל הימים. ואם הי' נשאר הכתרים מההקדם נעשה לנשמע בוודאי שע"י הכנה נעשה דחול הי' הנשמע בש"ק באופן המעולה. אולם אח"כ נשאר שע"י נשמע דש"ק יהי' הארה אח"כ לנעשה כראוי. וממילא אחר יום הכיפורים שהיו מתוקנים אמר מ"ר ש"ק ויקהל אותם ואמר אלה כו' לעשות כו' והיינו מאחר דנאמר שמור וזכור בדיבור א' דעשה הוא שמירת ש"ק ופועל מעשה זה שלא נתקלקל רק העשי' לא מה דחשיב עשה. שלא לעשות ועכ"ז הוא מתקן עולם העשי' ג"כ כיון שהוא עשה ופועל שיאיר לימי המעשה שאחר ש"ק. ולזאת מתברכין מינה כל ו' יומין ויתן ש"ק ברכה למעשה המשכן לזאת אמר לעשות כו' תעשה מלאכה היינו גם מלאכת המשכן שנעשית מאלי'. עכ"ז שבת כו' שבתון הוא מצות עשה כדאמר בגמ'. ואמר כל כו' מלאכה כו' יומת. ממילא עשה זו נותנת חיים מאחר שההפך בסקילה מדה טובה מרובה שעשה זו דשמירת שבת מקשרת במקור החיים שבאורו נראה אור ולזאת אין דומה מאור פניו של אדם בשבת לחול ע"ש במדרש. וזה בא מקרני הוד שמחזיר מרע"ה וכמו שגרם ההוד ויראו מגשת כו'. שיהי' תמיד הכנעה אצלם עי"ז כמ"ש רש"י קודם החטא וכל העם רואים כו' ולא כו' ועתה פני משה רבינו א"י לראות. כן ש"ק מאור פניו של אדם עצמו. מטיל בושה ואימה עליו שזה מ"ש גם ע"ה אימת שבת עליו:

ויקרא

בא' בניסן ר"ה למלכים פי' לקבלת עול מ"ש שהוא בניסן ר"ה גאולת מצרים ופי' למלכי אומות להכניע כל הסט"א לברר מ"ש ומקיש מלכות שמים כו' כי מלכות שלמה הי' כן סיהרא באשלמותא כו' כנודע. ולזאת כפי שמקבל אדם על עצמו בחודש הזה כן בכל השנה וזה כל ענין התחדשות כי היודע שהכל רק מהשי"ת המחדש בכל יום תמיד מ"ב פי' תמיד בכל רגע ורגע ובהסתלקות השפע מהקב"ה השופע בכל העולם הכל כלא הי' ונמצא מצד ידיעה זו יש התחדשות תמיד לאפוקי האומרים שהעולם קדמון תיפח רוחם. א"כ הכל הרגל וטבע וזה היפוך ההתחדשות. אבל בנ"י שיודעין ניתן חיות אל הטבע והטבע נמשכת למעלה מן הטבע וא"כ יש תמיד התחדשות וז"ש ר' יצחק כי התורה צריכה להתחיל בהחודש הזה לכם שהוא מצוה ראשונ'. ותמה הרמב"ן ז"ל כי באמונה

תלה הכל אמנם לדברנו אדרבה התחדשות הזה זהו סוד עיקר האמונה כנ"ל לידע כי הקב"ה מחדש בכל יום מ"ב והבן זה.

ובפ' בא כתבנו בעזה"י מענין פ' החודש עוד ע"ש. ועוד החודש הזה לכם כי קידוש החודש היא בה יותר נקודה כנודע בסוד וארשתיך לי כו' זהו סוד החודש הזה כי אין בחי' החודש נפרד מבחי' זה ונק' על שמו. וזה ניתן לישראל חיבור חודש לזה כנ"ל. החודש הזה לכם כו' והוא בסוד קה"ת שניתן לישראל ראש חדשים. כי ע"י חיבור הזה נתהוה כל התחדשות וזה ראש לכלם. וכמ"ש אין כל חדש תחת השמש ובהשפעת האור ללבנה הוא נקודה כנ"ל. וזהו ראש חדשים ראשון הוא לכם כו' יש לפרש כך ראשון כמו ראשית שהוא חכמ' אבא דכולהו וניתן ג"כ לצורך חדשי השנה כי לענין חודש לשנה יש כח להמשיך מראשית הכל וזה סוד ראשון הוא לכם לחדשי השנה:

שבת הגדול

פרשת אחרי

משכו כו'. למשוך יד מע"ז ואח"כ קחו לכם צאן של מצוה. הוא מאחר שנק' עבודה אכילת מצה ועבדתם כו' העבודה הזאת ז' ימים כו' מצות. צריך מקודם להסיר כל מיני ע"ז וכל אביזרייהו. היינו כל המתגאה כו'. הכועס כו'. ממון. כ"ש מי שהוא תחת ממשלת היצה"ר הם ברשות לבם. שצריך צעקה ואנחה מלב. כמ"ש ויאנחו כו' שאותן שלא רצו לצאת נשארו בימי אפילה. וכן עדיין כל שנה ושנה. מה שמשכו ידיהם מע"ז הי' בעשור בש"ק שהוא כמו עשור של יוה"כ שנקרא יומא רבה. שהוא מעין עולם הבא כינור של י' נימין כמ"ש בגמ' והוא יראה. כן עשור ניסן ש"ק שהוא מעין עוה"ב ע"י אהבה. זכרתי לך חסד כו'. ושבת הגדול שמשבית כל הגדולה שמבלעדי ה' ית'. והוא עצמו כהשבתת חמץ. גדולה זו מעשה בראשית. וגמרו הוא מה שהי' משתוקק אברהם אבינו ע"ה להיות אומה שלימה שיעבדו ה' ית' כמ"ש הרמב"ם ז"ל ובעשור לחודש הי' מצוה ראשונה שעשו אומה שלימה לה' ית' ושמח אברהם ביוצאי חלציו כמו שאומרים בשבת קודש אברהם יגל. והועיל זכותו ומסירת נפשו לבטל ע"ז מהעולם שנוכל במצרים למשוך מע"ז קודם הגאולה וגם הוא נקרא האדם הגדול שהי' מרכבה להשי"ת כשנקרא גדול על בריאת כל העולמות בהבראם הוא אברהם כאמור בש"ס. ועדיין גם עתה נפתח זה השער בש"ק שלפני הפסח שהוא שער הנ' דשבת מתברכין מיני' כל שיתא יומין ונותן ברכה ליום הגאולה וליל שמורים. וברכה זו באה משער הנ' שלכך נזכר נ' פעמים יציאת מצרים בתורה כמ"ש בזוה"ק וחמשים עלו כו' ומצרפין כל שבתות השנה מפסח ניסן עד

ניסן מן הנ' שבתות נעשה שבת א' שאם ישראל משמרין שבת א' נגאלין. ועתה שבא זמן גאולה אשר הוא שמורים אולי שנה זו נפתח שבת הגדול. אולי נזכה ע"י השמירת שבת ליגאל וכל נפש מישראל מרגיש קדושה בשבת זה ליתן אל לבו מאוד אולי הוא מעכב גאולתן של ישראל ח"ו. ואמרו חז"ל במדרש פ' ברכה כשאמרו למרע"ה שארונו כל יוסף בנילוס. הלך ועמד על היאור ואמר יוסף הגיע זמן גאולתן של ישראל כו'. מעשים יש לך אצל בוראך בקש רחמים ואל תעכב כו' ע"ש יחרד כל אדם אם יוסף צדיקו של עולם שהי' לנו קיום במצרים בזכותו אמר לו שיבקש רחמים שלא יעכב. על אכו"כ אנשים כמוני דלים ואביונים במה נבקש מהשי"ת שלא לעכב גאולת ישראל זולת בלב נשבר ונדכה ולהיות כעפר אולי יעמוד לנו זכותו של א"א. ומשער הזה בא תשובה שקדמה לעולם והוא הכ' שער החצר כו' הפונה קדים כו' הוא קודם לעולם כו' וביום השבת יפתח כו' וביום החודש כו' והוא שני פתחים שאמרו חז"ל לעולם יכנוס שיעור שני פתחים ויתפלל ושמעתי ממ"ו מפרשיסחא ז"ל שב' פתחים הם א' לצאת מעוה"ז וא' לכנוס לעולם העליון עכ"ל וזהו ענין סמיכת גאולה לתפילה חודש ההתחדשות ושבת השביתה וע"י שסגור ו' ימי המעשה הפנימיות של האדם ואינו מכניס ממעמקי לבו לעניני חול עי"ז נפתחין בשבת וחודש השער הפנימי הפונה קדים שהוא קדמונו של עולם: [ובמקום אחר מצאתי בזה"ל]

שבת הגדול כו' הרבה טעמים כתבו על שם זה ולע"ד כמו שנק' אכה"ג שהחזירו עטרה ליושנה כו' הן גבורותיו כו' בש"ס ותמוה הא הגדול גם ירמי' אמר ולא החזירו שבח הגדול כלל. ונ"ל דאחר שנגאלו והי' נם דפורים וכדומה נודע למפרע שכל הגבורה שכבש כעסו נגד אומות ונוראותיו הי' הכל חסד לישראל כדי שיהי' הגאולה בשלימות יותר והכל יצא מהגאולה וכל זמן שהי' בגלות נסתר זה וזה החושך עיקר הגלות שהי' סבורים שאפשר ח"ו כלי משא"כ כשנגאלים נודע כנ"ל וא"ש שבמה שנודע שהן הן כו' החזירו הגדולה כו' ונקראים אכה"ג. ובגמ' לך ה' הגדולה זו מעשה בראשית כו' ובו' ימי המעשה הי' כל א' לבדו ובשבת נגמר וחיבר הכל שנראה המכוון מהבריאה לכבודו בראתיו כו' ואיך כל הנבראים פונים למכוון זה וזהו שנא' ויכל ביום השביעי במדרש שנעשה כלי היינו הכל כלי אחת וכתיב יום הששי כו' שהיו תלוים עד מתן תורה שעדיין לא הי' ניכר שלא הי' אימה רק יחידים ובשבת זה הי' מצוה ראשונה שעשו כלל ישראל מקחו מבעשור ונגמר שבת הראשון של מעשה בראשית לכך נקרא שבת הגדול כנ"ל גם משבית כל הגדולות אשר לא לה' המה ככתוב כי גדול אתה לבדך כו' שהי' ביטול ע"ז במה שקשרו טלה בכרעי המטה וזהו משכו כו' ידיכם מע"ז וכמו שכ' ביתרו שהי'

מבטל ע"ז לאתכפי' כו' ואמר עתה כו' כי גדול ה' והי' צריך ביטול מאינו ישראל כי קיי"ל נכרי מבטל ע"ז דווקא מצידם שמבזים בזה איתכפי'. ולכך הוצרך מקודם פסח ומילה שיבטלו ע"ז וזה הי' בעשור משכו כנ"ל ונקרא גדול כנ"ל:

עוד י"ל שקודם הפסח שהוא זמן גאולה העתידה מתאסף זכות כל שבתות השנה ששמרו ישראל ונעשה א' לבקש רחמים ורצון לגאולה שתלוי בשמירת שבת כמ"ש ז"ל אלמלא שמרו ישראל ב' שבתות מיד נגאלין כו' דכ' אל יצא כו' ממקומו שמשיב כל דבר למקום שלו וכן עולים כל העולמות וראוי שישובו ישראל למקומם וענינם כימי קדם:

עוד י"ל שמתפללין תקע בשופר גדול לחרותינו ושא נס כו' וקודם פסח זמן חרותנו שנגאלים כל נקודה של כל א' מישראל שהם תפוסים ת"י הקליפה ע"י חטאתינו יוצאים מהמצרים וקודם חירות זה הוא ע"י שופר גדול מתעוררים לצאת מת"י אח"כ שא נס וזה בשבת ובעשור שבת ר"ת תקעו בחודש שופר ראשון לחדשי כו' בר"ה אומרים שיהי' ע"י ניסן ובניסן בפועל:

פסח

ענין הבדיקה פשוט החיפוש להכשיר כדרך השימוש גוואי צריך ליבון כנ"ל הכלל כי כפי התחברות התאוה מחמימות האש כן צריך להיות התשובה כבולעו כך פולטו. ונראה כי בניסן באהבה זה ענין ההיכשר כמו הבלוע שהי' בתאוה כן התשובה מתוך אהבה שנתברר אהבת הש"י ע"י חסדים הנעימים המתנהג עם בריותיו בחמלה רבה שזה גורם תשובה כנודע ובתשרי מתוך היראה ושבירת הלב. והבדיקה לאור הנר דכ' נר מצוה וכ' מצות ד' ברה מאירת עינים והמצות כשיעשו מתוך אור התורה והיינו בדיקדוק ורצון טוב אזי הוא מאירה לעינים ויודע למצוא מקום הצריך תיקון. וגם תערובת חמץ עוברין כו' פי' תערובות החמץ במעשה הטוב שעושה המצוה בשיתוף כונה אחרת חיצוניות וכבוד וגאות ח"ו זה עירוב טו"ר שצריך תיקון ובירור פי' ישוב הדעת הוא התיישבת הדעת במעשה האדם כי החכמה והדעת בפ"ע אינם מיושבים בתכלית הראוי ואם אין מעשה האדם כפי חכמתו ואינו עושה מעשה בדעת אינו נקרא בר דעת כי אין הדעת ברשותו כלל אמנם בהמשכת הדעת אל מעשיו להיות נמשכין אחר הדעת והחכמה נקרא בר דעת שנתפעל מכח הדעת ואז נתיישב הדעת במקומו כראוי וכ"ש בדעת חדרים ימלאו:

ואחכז"ל במדרש ויקרא מכאן אמרו ת"ח שאין בו דעת נבלה טובה הימנו פי' זה כי הנבלה מצד גודל החומריות שנסתלק החיות ממנה לכך מטמאה וכן האדם אם אין בו

דעה שהוא המשכת החכמה אל המעשה כנ"ל א"כ המעשים הם חומרים ממש כנבלה בלי שום חיות שהחיים נסתלק מהם שהרי אינו עושה בדעת ומניח לאבריו לעשות כרצונו הלב חומד כו' וא"כ הם ממש כנבלה כמ"ש רשעים בחייהם נקראים מתים ואף מי שאינו רשע לעשות איסור ח"ו רק שאין בו דעת בדברי הרשות כנ"ל הרי אין במעשיו חיים וממילא נבילה טובה הימנו שהרי בידו להיות בדעת:

בפ"ק דפסחים לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות כו' מתוך שלא לשמ' כו' ובתו' מקשה דאמרי' נוח לו שלא נברא ואי' הקושיא כי ק' נוח לאדם שלא נברא משנברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו וכדאמר בש"ס נמנו וגמרו כן ע"ש ונמצא דמי שאינו בשלימות הראוי נאמר עליו נוח לו שלא נברא ומ"מ צריך ההתחלה וצריך להיות כך ויבא לשמה וכ"ז שלא בא נאמר עליו נוח עליו שלא נברא ואין המכיון שהלימוד לא טוב כנ"ל. והפשוט דכאן איתא בתו"מ א"כ יצא עכ"פ תועלת הלימוד שיבא לידי מעשה ואף שנתערב כונה פסולה אבל שם באינו מוציאו מהמעשה להלימוד ע"ז נאמר נוח לו שלא נברא כנ"ל:

ימי הספירה וחודש אייר

בעזה"י מה שחנני הש"י ברחמיו ב' אייר רכ"ה ל'

נקרא חודש זיו שנולדו בו זיותני העולם. פי' תוס' שכבר נולדו בניסן היינו שהוא זיו של ההארה של ניסן שעל ברוך כבוד ה' תרגום בריך יקרא דה' ועל מלא כל הארץ כבודו תרגום מליא כו' זיו יקרא דה' שהוא מראה דמות כבוד ה' שבעולם הזה שניכר שמחי' כל העולמות וניסן הוא האור של ניסים ונפלאות שלמעלה מההנהגה הפשוטה. וצריך קדושה גדולה ולהיות ג"כ למעלה מהטבע ושיתבטלו כל הכוחות של האדם רק לה' ית' וכל טבעו. וכמ"ש התקדשו כו' יעשה ה' בקרבכם נפלאות. וזה נתן הש"י במתנה לנו בצאתנו ממצרים. וכן גם עתה בניסן בחג הפסח בלשון האר"י ז"ל שבאין המוחין בדילוג והוא ג"כ מדלג על ההרים וגם בנו נתעורר חסד כו' אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר כו'. שלא שאלנו איך נצא אעפ"כ כ' אחרי. שהי' ע"י השי"ת כמ"ש רש"י ז"ל על התהלך לפני ואת כו'. ולפי שכ' זכר עשה לנפלאותיו לזאת זכרתי לך חסד כו' אהבת כו' לכתך כו' זה כל יו"ט של פסח והי' קטרוגים גדולים על זה שהחסד אינו ע"י מעשינו ומה נשתנו אלו מאלו כו'. אולם באמת בנים אנחנו לה' אלקינו ואח"כ עמדו בנסיונות הרבה. עד שבז' שבועות היינו ראוים לקבל התורה ופנים בפנים דבר. וזהו מוציא כו' בכושרות. שמוכשרים אנחנו להיות כלים לרצון הש"י לכל אשר ימשוך אותנו משכנו

כו' נרוצה כו' וזהו תמיד ליל יו"ט ואח"כ נסתלק האור. ועי"ז מרגישים יותר השפלות שלנו מצד עצמינו וע"י הלחם עוני מרגישים שאין לנו כלום מצ"ע ומקריבין אח"כ מנחת העומר מי דרכו כו' עני כאלו הקריב נפשו. וכ' נפש כי כו' מנחה ושעורים מאכל בהמה שגם הגוף איך שהוא. אנו מרוצים בכלל למסור נפשינו וגופינו ומאודינו להש"י. שהוא ג"כ בכלל. וזהו אדם ובהמה תושיע כו' שאמרו חז"ל שערומים בדעת כאדם ומשימין עצמם כבהמה. ואלו הם הב' יודין משילוב השם ית' הנכתב והנקרא שהוא נקודה והוא כלל שנכלל הכל בנקודה א' ה' יתן חכמה. ואח"כ פרט ובסוף ע"י ביטול כל העולמות לכבוד ה' הוא יוד אחרונה שג"כ עולה להיות נקודה. ועי"ז יכולין אח"כ ע"י הספירה לברר בפרטי פרטות כל המידות לה' יום אחר יום. ומה שנק' קטנות לפי שאמר בניסן נולדו אבות ממילא הוא קטנות שצריך להתגדל והוא שנולד רק הנקודה של חב"ד וחד"ר כדי שאח"כ ע"י מעשינו יתגדלו המוחין ע"י שמרחיבין את הנקודה של אבות הקדושים שיתפשט שיהי' נבלע בדמינו. כמ"ש באבות דר"נ הלומד ילד כו' נייר חדש שד"ת נבלעין בדמן ע"ש. לזאת חודש האביב שהוא ראשון לחדשי השנה יכולין ע"י הספירה שיובלע נקודה של האבות בדמינו וזה שכ' בדמייך חיי. ואח"כ נעשה כלל שיוכל שער הנ' לחול ע"י מספר מ"ט במתן תורה וזהו כלל ופרט וכלל:

לזאת גם אנשים שלא יכלו לקבל הארת ניסן ופסח לפי שהוא בחי' פנים ויש אותן דלא חמאין אנפי שכינתא כמ"ש בזוה"ק יכולים באייר לשוב בתשובה שלימה כי הוא הזיו של זוהר השכינה קדושה שזה כמו אחורי והוא ע"י שהרגיש באור של ניסן שא"י לקבל. וע"י השפלות ולב נשבר ראוי אח"כ ע"י חודש זיו הנ"ל.

וזה שטמא ובדרך רחוקה עושה פסח שני. ולר"א חוץ לאסקופת עזרה חשוב דרך רחוקה. ותמהו תוס' ערל שלא מל חייב כרת וכשעומד ואינו נכנס פטור ע"ש. והטעם כנ"ל כי למה אינו נכנס ואינו חשוד הגרוע שבישראל וע"כ שבוש מהשי"ת ואינו יכול לכנוס:

שמיני

זאת החי' אשר תאכלו כו' ולמדו טריפה אינה חי' והלא כתיב החי' אשר לא תאכל עי' ש"ס פ' א"ט. ונלפע"ד כי כל מה שיש בעולם ע"כ יש בו בחי' חיות מחי החיים הקב"ה וב"ש אולם מה שיש חיות בשם הטומאה הוא ע"י הפאר והכבוד שיהי' ע"י שיבטל האדם רצונו ולא יאזין וישמע ליצרו וישמור ציווי המקום ב"ה וב"ש זהו אשר מקיים להתהוות דברים המתנגדים להקדושה. וזהו פי' בעשרה מאמרות כו' ליתן שכר טוב כו'

והבן ובמ"א אכתוב באורך וזה פי' זאת החי' אשר תאכל כי חיות המינים טהורים הם אשר תאכל. והחיות הטמאים הם אשר לא תאכל כו':

תזריע

אשה כו'. במדרש אחור וקדם כו'. אשה דעי כו'. למרחוק משבחין לשמו של אברהם אבינו. וירא כו' מרחוק ע"ש. כ' בזוה"ק שביום ג' ראה את המקום מרוחק ממנו ע"ש. והי' זה ניסיון עצום שהולך לשחוט בנו יחידו בציווי הש"י. שהי' ראוי להיות לו קרבות ה' ביתר שאת. והי' מקום לפקפק. כמו שאמר לו השטן שמעתי השה לעולה ולא יצחק. עכ"ז נתחזק לעשות רצון הש"י גם שהוא מרוחק. וזה עיקר הניסיון להעלים אורו ית'. ופעל בזה לדורי דורות. שגם שיהי' באמת מרוחקים. עכ"ז ישאר פנימיות האהבה מהשי"ת לישראל. וממילא יהי' גם בלב ישראל כן שהפנימיות ישאר באהבת השי"ת. רק מוסתר. וזה שאמר השי"ת לאברהם אבינו אנכי מגן לך. שיש נקודה בלב כל איש מישראל שהשי"ת הוא מגן שלא יאבד אותה. ומזה הוא אעפ"י שחטא ישראל הוא. וע"ז אנו מברכין השי"ת מגן אברהם. ואחר גמר הניסיון נתן שבח להקב"ה על הריחוק שהי' לו. שאז הבין הכל למה בא. וזה שאמר משבחין לשמו כו' על וירא כו' מרחוק. שגם אנו בכל הדורות נותנין שבח על זה. אשא דעי למרחוק כו'. שזה רוממות הדעת מרחוק כדכתיב ותתצב אחותו מרחוק לדעה. עיקר היראה מרחוק. ויש בכל איש ישראל ענין ריחוק וקירוב. וזה שלום שלום לרחוק ולקרוב. וזה שמפרש המדרש שהקשה לו מה זה שנמשך טומאה מלידת איש ישראל. וע"ז תירץ שהבריאה הוא שיהי' גם ריחוק שהוא טובה גדולה. וכל עובד ה' לא יקשה לו מה שרואה לפעמים ריחוק גדול. כי וודאי הוא לטובה:

במדרש רבה ובגמ' רפ"ב דשביעית והתקדשתם והייתם קדושים וסמיך לי' אשה כי תזריע כו' שכל המקדש עצמו בשעת תשמיש הווין לי' בנים זכרים כו' פי' קדושה לשון הבדלה והפרשה שעש"ז נק' הקב"ה ע"ש שהוא קדוש ונבדל מכל ברי' וכן האדם שנברא בחומר ואינו נבדל עכ"ז העצה ע"י והתקדשתם שמקדש בשעת תשמיש פי' כשעושה עניני עוה"ז מקדש ומבדיל עצמו שלא יהא דבוק בהמעשה רק כלאחר יד ומחשבתו ודעתו נבדל מזה ונק' והתקדשתם ועי"ז והייתם קדושים שעי"ז זוכה להיזדכך באמת ולהיות קדוש ונבדל שיצא מדביקות החומר ושלא ימשכו איבריו אחר עניני עוה"ז כמ"ש במ"א ענין והי' רגלי מביאות אותי כו' וז"ש הווין לי' בנים זכרים תולדותיהם של צדיקים מעש"ט וזכרים דבר שלם כי הנקבה אינה שלמה וכן כ"ז שאינו קדוש רק

בבחי' שמקדש עצמו עדיין הוא בחי' נקיבה שאינה שלימה והוא סור מרע אבל כשזוכה למעלת והייתם קדושים נק' שלם וז"ש אשה כי תזריע כמ"ש חכז"ל אשה מזרעת תחלה כו' פי' זה כמ"ש אני מעורר השחר ע"ש בט"ז או"ח סי' א' שע"י התעוררת מלמטה בא התעוררת מלמעלה וז"ש אשה מזרעת תחלה וזה עצמו ענין והתקדשתם אף שאינו קדוש עדיין זוכה להתעוררת מלמעלה כמ"ש מקדשין אותו הרבה שנק' קדוש בעצם כנ"ל וכ"כ בפע"ח ש"א פ"ב שמקיף לדחות הקליפה ע"ש ולכך י"ל שכתוב בפ"א דברכות המצות בחי' או"מ שהוא ג"כ לדחות ולעשות המצוה כראוי וזה שכ' עובר לעשייתן כמ"ש וירץ אחימעץ ויעבר את הכושי כו' ובמ"א הארכנו בזה והבן:

אשה כי תזריע. כו' כבר נודע הפי' בזוה"ק וספרים הקדושים כי ע"י העלאות מ"נ הוליד זכר בשלימות כנ"ל ואין לכפול רק לפרש סיום הפרשה וטמא ז' כו' ואם כי אין לי עסק בנסתרות ד' חונן לאדם דעה ואין לעצור במילין וד' יכפר ויעמידני על האמת. יש לפרש כי כאשר בא התעוררת מלמעלה לזאת בא ג"כ מצד כנס"י שיש סוגים ופסולת מחשבות בי' ופניות כנודע ולזאת וטמאה ז' ימים כנ"ל מכח ז"ס שלה אמנם אם התעוררת בא משמים ע"כ נמשך לכנס"י כמו שהם ונתערב בכוללות:

במדרש כשם שיצירתו של אדם אחר בהמה חי' ועוף כו' הטעם ביצירה נראה כי האדם מובחר הנבראים והוא השלם וצריך שלא יהי' לו חסרון וכל הנבראי' לצורך האדם ולזאת כאשר האדם נבר' נברא בלי חסרון ולכך תורתו נתפרשה כו' שניהם אמת מה שבראו וכן תורתו שנתפרשת מקודם וודאי חשובות הוא אבל ג"כ הפירוש כי הגאולה מתגלה בהדרגה המאור לא הי' יכול להתגלות מקודם וכל הנבראים יש להם שורש בחי החיים ונשתלשלה כו' עד שנעשו חומריים והאדם לא הי' יכול להתגלות עד שנגלו הנבראים קודם וגם כי האדם שנברא שישלים עצמו ע"י מעשיו ולזאת נתרחק יותר שיבא מעצמו לקרב וז"ש אחור וקדם צרתני כי ישראל עלו במחשבה וסוף מעשה במחשבה תחילה וע"י שישלים האדם עצמו ע"י מצוות ומע"ט הרי מושך הארה לכל הנבראים וכל הנבראים כגולמים להאדם והאדם הוא כלל הבריאים כמ"ש נעשה אדם בצלמינו ופי' מו"ר זצללה"ה שדיבור זה אל כל הנבראים כו' פירוש זה כמו הקב"ה שנקרא שלם שהוא שלימות הכל כמ"ש בצלמינו שבנ"י נק' השלימות שמשלימים ומושכים הארות הש"י אל כל הנבראים ומכניעין ומקרבין הכל תחת קוב"ה ושכינתי' קדושא ונק' אחור במעשה וקודם במחשבה. וסוד פנימית הדבר כי עשרה מאמרות מחי החיים והתחלתם קשורה במאציל כשלהבת בגחלת וכן סופם סוף המאמרים חוזר לא"ם. וזה מבואר כי קוב"ה סוכ"ע וממכ"ע וראשית המאמר דבוק במח' קדושה וכן סוף המאמרים ולזאת

האדם שלימות הכל ולזאת צריך האדם להבין כי כל הנבראים תולין בו והיינו כנ"ל שהאדם הוא סוף הנבראים והסוף הוא יותר חומרי וגשמי אבל מצד הארת א"ס ב"ה וב"ש הרי אין סוף ובסוף הזה האור של א"ס נעלם בעומק יותר וזה בחי' מכ"ע שענין ממלא כל עלמין הוא הצימצום והעלם אבל בתי' סוכ"ע הוא עולה לעליל הקודם קדום וכ"ז למשכיל באמת כי כל הנבראים שמקודם בבחי' סוכ"ע הם קודמין במעלה ובכח הארת חיותם נשתלשל עד שהי' יכול לבוא גם בחי' אדם לידי גילוי כנ"ל אבל בבחי' ממלא כ"ע שהוא ההעלם האדם קודם כנ"ל והמשכיל ידע כי אין קושיא על דברינו בזה שלכאו' נראה בחי' ממכ"ע הוא שייכות להמעשה ואנו כתבנו שמקודם במח' ואחור במעשה כי זה סוד אבא יסד ברתא בחכמה יסד ארץ שברעי' מכה"כ הוא סוד המח' באמת ואור א"ס ב"ה הוא בבחי' העלם שעש"ז נקרא א"ס ואין להאריך יותר בענינים אלו. העולה מדברינו כי האדם הדבוק בחומריות נאמר עליו יתוש קדמך שכן האמת אבל הדבוק במח' וח' נאמר עליו קדום כנ"ל ופי' אחור וקדם צרתני לבוא עד אחור אל הקדום וזה עצמו סוד אשה כי תזריע מזרעת תחילה כנ"ל כמ"ש במ"א:

בזוה"ק נגע צרעת כו' כתרגומו סגירא שע"י שמטה לבו לרע עי"ז נעשה רושם בשורשו שבא מכללות לבן של ישראל וז"ש אל תט לבו שלבו לא יטה. הפי' אמת כמו שסוגר אדם לבו ע"י עניני עוה"ז שמכנים ללבו שעי"ז נסגר לבו ונעשה כאבן כמ"כ מחסר שפע חיות שנמשך מכללות לב ישראל ועי"ז גורם יותר שחסרון שלימות לבן של ישראל גורם עוד כנ"ל עד שנא' כי תהי' באדם ממש כנ"ל והענין כמו צרעת שבא ע"י אסיפת דם רע ממאכלות גרועים עד שנעשה מזה מכה וזה רמז שלא קיבל החיות לטוב וקילקול בו ועי"ז שנראה למעלה שלא קיבל השפע לטוב כנ"ל ונסגר לכך סוגרין אותו מחוץ למחנה שלא יתערב עוד בכללות ישראל ולא יגרע יותר אמנם התיקון והובא אל הכהן מדת החסד ואהבה. יראה אף שאינו מדבר ביסורי אהבה רק כנ"ל עכ"ז התיקון שיכיר האדם טובת הקב"ה במה שמיסרו אף שיודע שאינו באהבה עו"ד עי"ז יאהב מאד ממש בכלות הנפש על אשר חפץ בהתקרבו ועי"ז והובא אל הכהן ונהפך ליסורים של אהבה:

איתא בזוה"ק כי כפי רצון האדם מעומק הלב שמכין עצמו להכניס ד"ת בלבו כן נגלת ד"ת אליו ע"ש והנה זה פי' אשה כי תזריע כו' מזרעת תחילה יולדת זכר כי כשבא ע"י רצון האדם הוא בשלימות יותר והוא זכר ועיקר הכל הרצון לעבודתו ואין שום הפרש בין ידועות המרובים אדרבה זה הרצון האמת יותר כי א"י מה רק לעשות רצון הבורא אבל היודע יכול לטעות כנודע והעצה אליו הוא לידע שהכל מד' וזה פי' בסתר ובגלוי הן כשאדם בהתגלות והן בסתר המדרגה וממילא אם העיקר הרצון לעבודתו ואין שום

חילוק אליו תמיד וכמ"ש בס' ריש ס' קטן עבודתכם מיוחדת רצון א' לעבודתו ולא יותר כלל. והנה כ' רצון יראיו יעשה פשוט כי הרצון הוא לבוא תמיד אל היראה הוא יעשה תמיד וזה פי' הכל בידי שמים חוץ מי"ש פרש"י ז"ל אעפ"י שהיכולת בידו להטות לבבו אעפ"כ רק שהאדם ע"י רצון ובקשתו מובטח שיגיע אל היראה בל"ם וזה אמת וברור:

מצורע

במדרש שש הנה שנא כו' כי אדם משלח מדנים היינו מוצש"ר הוא מפריד בין האחים הידועים כמ"ש זה דודי וזה רעי כו' וזה לא שייך לומר רק תועבות נפשו כי זאת תורת המצורע שהחטא מגוף ולכך ס"ל לחכמים דשש שנא ד' דווקא והז' תועבות נפשו כו' והמשכיל יבין:

כי נרפא הנגע כו' מן הצרוע ולכאו' איפכא הל"ל כי המצורע נרפא אמנם גוף הנגע מתרפאות ע"י תשובה המתיסר כמ"ש בעון כו' ניחומים כו' ועי"ז נרפא גוף הצרעת והרפואה ע"י הרצועה שעי"ז שהי' לטוב ונעשה ממנו רפואה כמ"ש חכז"ל פי' מחצתי ואני ארפא כו' והבן:

במדרש אך טוב לישראל אלקים יכול לכל ת"ל לברי לבב כו' הפי' כי ד' מדת הרחמים טוב לכלל ישראל ובחי' אלקים לברי לבב פי' לשון זיכוך צלול ונקי בלי פסולת שצדיק כזה מהפך מדה"ד למדה"ר ונאמר עליו טוב אלקים שמברר שהוא אחד גם להיטיב הרי הוא כנ"ל:

וישרים בלבותם. אף שכ' מקודם לטובים רק כמ"ש בתיקונים פי' צדיק וטוב לו שהטוב בחי' מקיף ולא בעומק הלב ולז"א ולישרים בלבותם אך טוב כמ"ש אך את הזהב להעביר את החלודה ולהיות נקי ולזאת צרעת הצלה מן המות הוא ולזאת נאמר כי תבאו אל הארץ כנען ונתתי נגע צרעת כו' כי סוד א"י הוא כנען עבד עבדים ונעשה מזה א"י שכנס"י מברכין דלית אלהא אחרא כו' ולזאת מקולקל יותר ארץ כנען כמ"ש חז"ל כדי שיבררו בנ"י וממילא נופל פסולת וזה נגע צרעת כתרגומו סגירא כמ"ש לעיל בשם זוה"ק וזהו כנגע נראה לי כו':

אחרי מות

בזאת יבא אהרן כו' לדוד ד' אורי וישעי כו' ממי אירא. ויראו העם את ד'. מעוז חיי עזי וזמרת ממי אפחד תפול עליהם אימתה כו' בזאת אני בוטח במה שהבטיח ד' ד' ילחם לכם ואתם תחרישון כי האדם צריך לידע שאין לו שום שייכות מצדו להקדושה וגם

לעשיית המצוה הכל ע"י השי"ת זה נותן כח לאדם לקרבו לקדושה ולא מצד מעשיו ואם יודע זה היטב יוכל לקרב עצמו להקדושה באמת ולא יהי' שום עיכוב מהסט"א כ"א יודע שעצמו אינו כלום אין שורה עליו טומאה כמו כלי חרס שאין מקבל טומאה כיון שאין בו חשיבות רק התשמיש שבתוכו. כמ"כ אם אדם מצדו אינו דבר מה אין לסט"א נגיעה אצלו. ומדה זו נקרא זאת שאין בו רק ציווי השי"ת המהווה כל ההווה והוא נקרא זאת שאין בעולם רק זאת וזה פי' בזאת יבא אהרן אל הקודש שזה הי' כל חטא נדב ואביהוא בנ"א גדולים שהעיד מרע"ה שהם גדולים ממני וממך ואין זה קטן. אולם אשר לא צווה אותם והיינו אף אדם גדול מאוד צריך לידע ברור שאין לו שום נגיעה להקדושה מצד עצמו וזה אשר מברכין אשר קדשנו במצוותיו קודם עשיית המצוה להראות שכל התקרבות אדם להקדושה ע"י ציווי הקב"ה ולכך אחר שמתו נדב ואביהוא נאמר לו בזאת יבוא אהרן. ואיתא במכילתא על ד' ילחם לכם שהבטיחו שהשי"ת ילחם לישראל אף כשאתם תחרישון שלא יהי' לכם כח אף לצעוק ג"כ ע"ש וז"ש בזאת אני בוטח במה שהבטיחו ד' ילחם לכם שידע היטב שאין לנו מצ"ע רק ישועת ד' ולכך לא אירא:

אשר יעשה האדם וחי בהם פי' שעיקר חיות האדם יהי' רק בתורה ומצות:

קדושים

דבר אל כל עדת כו' קדושים תהיו כי קדוש אני כו' כי כל כנסי' שהיא לש"ש סופה להתקיים שע"י האסיפה הוא דבר של קיימא וע"ז שורה הקדושה ובנ"י שאמרו נעשה ונשמע ביחד וזהו כל עדת כו' קדושים תהיו כי קדוש אני כו':

במדרש ואתה מרום לעולם ד' לעולם ידך על העליונה כו' כי נראה לאדם שהקדושה חלה לפעמים ובאמת השי"ת לא כן עשה כי כל קיום העולמות מהקדושה נמשכת והבן:

במדרש קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני ה' קדושתי למעלה מקדושתכם כו' כי הפי' קדושים תהיו הוא הבטחה ג"כ שיהי' קדושים ופי' כי קדוש אני כו' כי השי"ת נקרא קדוש ע"ש שהוא נבדל ונעלם מבריותיו ולבנ"י ג"כ במדה זו שנק' קדוש ג"כ אני ד' אלהיכם והרמב"ן ז"ל פי' קדושים על דברי הרשות כשיעשה האדם בקדושה:

כ' שער החצר הפנימי כ' ששת ימי המעש' יהי' סגור וביום החודש יפתח וביום השבת יפתח היינו הנקודה הקדושה שיש בפנימיות כל אחד הפונה קדים מקדמונו של עולם ו' ימי המעשה יהי' סגור שאף שהאדם מוכרח לעשות עניני עוה"ז אבל לא יפתח הפנימיות שבו שיעבוד השי"ת מעומקא דלבא ובפנימיות המחשבה:

כל פ' אחרי ופ' קדושים ע"כ הוא מאדמו"ר הרי"מ זצ"ל אשר אדמו"ר מהרא"ל זצ"ל כתב בכתיה"ק:

קדושים תהיו כי קדוש אני ד' אלקיכם פי' שיוכל האדם להיות קדוש דהיינו נבדל בקדושה ובטהרה ואף שהוא בעוה"ז תוך הטבע כי אין זה סתירה ע"י שגם חיות הקדושה יש בכל דבר עוה"ז והנקודה הוא המהווה כל ההווה כידוע פי' כי אני ד' אלקיכם כו' שהרי אני ד' המהווה הכל והרי השי"ת נבדל אבל בבחי' אלוקים הוא בצימצום ואעפי"כ הוא הכל אחד ומיוחדו אני ד' אלקיכם. והבן מאד האיך השי"ת נותן חיות לכל דבר ועכ"ז כמו שהוא בתוך הצימצום הוא ג"כ קדוש ונבדל ואין הפרש והכל אחדות גמור ע"ז מוכח שכל אדם יוכל להיות ג"כ נבדל אף שהוא תוך הטבע. והבן דברים אלו שהם ברורים. ועי' בס' אא"ז זלה"ה על ד' המדרש לעולם ידך על העליונה ע"ש ובמדרש קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני ד' אלקיכם קדושתי למעלה מקדושתם. ותמי' מי פתי יאמר שיתקדש כמו השי"ת ועיקר הפי' נראה שלא יעלה ח"ו על הלב לעלות בלי סדר עלי' ולהתדבק בא"ס שלא ע"י מעלות הסולם אשר הציב השי"ת חק ולא יעבור להיות הכל ע"י חיבור תורה שבכתב ושבע"פ ולעבור עד א"ס הכולל כלם ועובר ביניהם וקשורים בו כשלהבת הנחלת אולם להיות קדוש להתדבק בקוב"ה ושכינתי' בהתדבקות עצום כמו שנברא מחשבה במחשבה ודיבור אל דיבור הבל בהבל קול בקול ועי"ז יגרום תוספת קדושה למעלה כי קדוש אני ד' וזה אפשר חטא נדב ואביהוא בהקריבם אש זרה לפני ד' לפניו ממש לכך כתיב בזוה"ק שלא התחברו השכינה וממילא לאשר הוא שלא כחק השי"ת יוכל ח"ו לגרוע ומתדבקין חיצונים ח"ו וז"ש שם קשורה מילא אחרא. ח"ו לפרש כפשוטו. רק כנ"ל שממילא נקרא כן וז"ש בזאת כו' וזה כי קדוש אני ד' אלקיכם כן הסדר מבחי' אני לד' אלקיכם. והבן. ועי' בס' תורה אור מרבינו ר"ב ז"ל. וס' קדושת לוי פ' אחרי והבן:

הזהירה התורה מלהקריב דבר מום או קרבן בעל מום וכ"כ כי את לחם אלקיכם כו' ויהי' קדוש כן יש לשמור התפלה כי במקום קרבן הוא וישראל מפרנסין כו' המשכת שפע לחיות כל העולמות שזה רצון המקום ב"ה וב"ש וזה לחם אלהיהם כי לשון לחם נקרא שהמה משפיעים לעולמות התחתונים והכל דבוקות ואחדות אחד כשלהבת קשורה בגחלת. והנה צריך האדם ליקח דיבורי התפלה בלי מום והפקידה תורה על הכהנים לשמור מכל טומאה כי כל המיוחד יותר אל הקדושה צריך טהרה יותר. וכן בכלל בנ"י מובחרים ומיוחדים לעם ד' וכן הזמנים שאדם מרגיש הארה כגון בשעת תורה ותפלה צריך להיות אז בטהרה יותר כדי שיהי' עבודה בלי מום:

אמור

ממחרת השבת פרשנו במ"א כי הארת ימי הפסח שלא בהדרגה וצריכין שמימי הספיר' יבררו בנ"י להיות במדריג' ע"כ יו"ט ראשון שיש יו"ט שני ג"כ כמ"ש במ"א:
אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת כו' ויש לפרש כי אין יכול לדבר אל אנשים הקטנים ממדרגתו הרבה עד שמקודם יקשור אותם במקום חיותם ושורשם ואל שורשם יוכל לדבר גם להם עי"ז לזאת אמור אל הכהנים בני אהרן שידבקם באביהם אהרן ופי' אמירה מלשון דביקות וחיבור כמו האמירך ואח"כ ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו לאשר הם מיוחדים להקדושה ויו"ט שק' שצריכים לשמור ג"כ מטומאת מת הפשוט הוא להיות דבוק בשורש החיים ואם לא נק' טמא מת שנפסק מהחיות:

בהר

במדרש מות וחיים ביד לשון כו' גחלת ונפח בה וביערה רקק בה וכיבה כו' ככר טבול הפריש מעשר חיים כו' חומות אנך ובידו כו'. בא לפרש מה ענין דיני אונאה לשמיטה ויובל. חנני השי"ת בחסדו. ביד הוא הכח של הלשון שיש בדיבור של איש ישראל. כמו שכתוב שוקיו עמודי שש. כ' המדרש נשא שנשתוקק לברוא העולם שנאמר ועלי תשוקתו כו'. ויכלו השמים כו'. נכסף כו' אותו אש התשוקה מקיים עדיין העולמות כולם. ומתקיים בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שאין בו חטא. כמ"ש בגמ'. והוא ממש כמו נפח בו וביערו. שהבל זה מעורר הבל קיום העולם. שנאמר וברוח פיו כל צבאם. והוא הבל הבלים שאמר קהלת שכ' בזוה"ק שז' הבלים הם קיימא דעלמא. וכן ויפח באפיו כו' ומיחוד ההבלים הוא הנשיקין רשפי כו' שלהבת י' ר"ת ישראל וההיפך ח"ו הבל ורעות רוח שמכבה כו' כשבא ע"י הבל הלב להדיבור נעשה דיבור שלם וכשקורא שם מעשר בדיבורו נעשה מטבל שבמיתה מעושר שנסתלק כח המיתה ומביא חיים ומעורר דיבור שנאמר בו בדבר ה' שמים נעשו וזהו ענין השבועה שנאמר לך תשבע כל לשון שכל ז' הבלים שבאדם מכניסין לדיבורו הוא האמת מידת יעקב שורש החיים והיפך מחריב העולם וב' הבלים אלו הן ענין שמיטה ויובל ז' שנים ז' פעמים ה' עילאה ה' תתאה כמ"ש בזוה"ק בימים ההם הפירות ז' שבועות לזכות לתורת אמת לכן ספרו מיציאת מצרים עד מתן תורה וזה ענין שמיטה אצל הר סיני וסמוך לו אונאת דברים שכח הלשון והדיבור עושה פגם בחבירו לא לבד מה שמצערו רק שעושה פגם וקיללקול ואונאה במכר שכשאדם כפיו כן לבו מחבר הכל להדיבור והוא יחוד ואמת אבל מאנה חבירו ובלבו רמי' מפסיק בין הבל להדיבור א' בפה וא' בלב ונעשה מזה חומה ח"ו בין

הפנימיות כו' וזהו חומת אנך ובידו כב"ח שבידו שט"ח והוא מלשון נצב כו' ואח"כ אמר שע"ז מכפרים הנהדרין כמנין אנך שכ' נצב בעדת כו' ישפוט כו':

שבת לה' פרש"י לשם ה' כמ"ש בשבת בראשית ושם פירש"י שתהא שמירת קדושתה לשמי ובמצותי. ונראה בעזה"י דכתיב זה שמי לעולם פי' בגמ' שנעלם שם הכתיב וזכרי הוא שם הקריאה א"ד ואמר בגמ' כל המצות נתנו בפרהסי' ושבת בצנעה כו' שנאמר ביני ובין בני ישראל כו' ע"ש וכן מתנה בבית גנזי וכ' אות הוא לעלם. והיינו שהשבת בא לישראל ממקום הנעלם משם הוי' ב"ה שאין לשום כו' חלק רק בני ישראל ומתעורר בלבינו ג"כ נקודה פנימיות של הלב להש"י מקום שנאמר בו לבדך ידעת לב כו'. ויש עלי' לפנימיות ע"ש הנעלם והוא יחוד שם הכתיבה והקריאה. וזהו שמירת קדושתה לשמי עכ"ז ובמצות שידע אדם שאין לו שום שייכות להשי"ת מצד עצמו עפר ואפר וגרוע מזה רק במצות כיון שהשי"ת ציוה אותנו נוכל לבא לכל המדרגות ולכל אופני הקדושה וז"ש קדשנו במצותיו וציונו. [לא נמצא יותר]

נשא

המדרש מאריך יותר מכ"מ. ובזוה"ק האידרא. ולמה. נראה לפי שבכל שנה הפרשה בחג שבועות שניתנה לנו התורה ומתחדש בטוב השי"ת נתינת התורה על כל השנה ובנקודה שנקראת ראשית תלוי כל מה שאח"כ והמדרש הוא שדורש וחוקר מהתורה והזוה"ק מאיר אור התורה ואומר תא חזי. ובעת שהשי"ת מחדש ונותן בטובת עין מתפשט שנוכל לידע ולדרוש ולחקור גם האור מאיר ביותר. ומועיל לכל ימי חיינו במה שמאיר עינינו שע"ז ידבק לבינו במצותיו כמו שמתפללין בנוסח אהבת עולם והאר עינינו בתורתך. ולא שחפצנו באור הזה להנות ממנו רק כדי שתדבק לבינו במצותיך כמ"ש אחרי לבבכם כו' עיניכם שורייקי דעינא בלבא תלוי כן לטובה ילך הלב אחרי העינים כשמאיר להם אור התורה. ובשבועות יום הביכורי' הוא משער הנ' אחר ספירת ז' שבועות ונקרא לאור יום שמאיר הביכורים כל מה שהוא ראשית מהתורה שנקרא ראשית ולישראל קודש כו' ומזה יכול כל א' מישראל ליקח הנקודה שהוא ראשית ויחדשה לעבודת השי"ת לבדו וזה שמעצרת כו' מביא וקורא שיחיד א"י. שבפרט מה בשר ודם נחשב שיהי' אפשר לו ליקח עצמו להשי"ת רק ע"י הכלל ישראל שנק' כנ"י החביב בכל מיני חיבה לפני השי"ת שכל מיני הבריאה עבור זה כמ"ש יום הששי כו' וזהו ב' הלחם מנחת ציבור שהוא סולת והוא ע"י חורש קוצר דש בורר כו' וע"י הבירור נעשה סולת וזהו הנק' אשת חיל היא זיו יקרי' ששורף כל הפסולת שבכל דבר ונשאר הולת ולכך עשירית האיפה שהוא העשרון

דקדושה וזה אין בשום קרבן שהוא בשר כמו שהוא ובמנחה סולת ע"י הבירור ונעשה הקדושה מבורר ונקי וזהו ע"י מסירת הנפש שכ' ונפש כו' במנחה מה דרכו של עני כו' נפשו כו' שאין לו מה להקריב ומקריב עשרון שהוא מאכל אדם ליום. כמ"ש העומר עשירית כו'. והוא כל חיותו. ובזה עצמו הוא הבירור שיכול כל א' מישראל הגם שהוא עני ואביון יש לו אחיזה בכלל ישראל. ויתיישב תמיהת התוס' למה נקרא מנחה תפלה זו שהוא ע"י עסק האדם כל היום לברר הקדושה בכל המעשים ולדחות הפסולת שבכל דבר שאינו לרצון השי"ת נעשה מזה סולת מנחת ציבור של הבירור של כל ישראל ומנחה הוא ריח הקודש שהוא הנייחא כמ"ש ומנוחה כו' מצאתי ודוחה המוץ כמ"ש כמוץ אשר כו' רוח ועי"ז בסוטה מנחת קנאות שמתברר ודוחה הרע מנחת זכרון כו' ואליהו ע"ה שאמר קנא קנאתי במנחה נענה לבטל ולשחוט נביאי שקר ושיתברר הטוב אצל ישראל ה' הוא אלקים כמו שאינו יכול יחיד להקריב קודם התמיד רק כשיקריב עולת הציבור שוב עלי' השלם. כל יחיד יקריב ליכלל בכלל ישראל כמו כלל ופרט. ופרט וכלל וכן ב' הלחם מנחת ביכורים מתיר אח"כ לכל יחיד כו'. ועתה שאין ביכורים תיקן משה רבינו ג' תפילות במקום ביכורים כמ"ש במדרש כי תבא על פסוק היום הזה כו' מצוך בואו נשתחוה ונכרעה כו' ע"ש. ממילא מן ב' הלחם שבעצרת יכולין אח"כ להתפלל הג' תפלות שבכל יום שמתקנין הזמן שיהי' נקרא היום הזה:

במדרש דומה דודי לצבי כו' החרכים מבין אצבעותיהם של כהנים. פי' כי השי"ת ברא את עולמו כדמותן של עולמות העליונים כידוע ובהתנהגות התחתונים כן נתן להם שפע ברכה וזה פי' כה תברכו שיהי' הדמיון כמו בשמים וכאשר יכוונים לבררה העליונה מעורר הכוונה גם בשמים ברכה פי' כוונה כתבתי במ"א לשון פותח כיוון מלשון חלון שמכוון הסתכלות רק לכאן ע"ש וזה שכ' שע"י סדר הכהנים מעוררים בשמים הברכה כנ"ל וזה שכ' חז"ל פתחו לי כחודו של מחט כי הפתיחה בבחינת לי כנודע וכפי העבודה נפתחין פתחי י' שערי צדק כי הכל א' בדו"ר שער יה' הם שערי צדק עצמם ואף שמקומם יותר גבוהה כי הסוף קשור בהתחלה וכתיב ראשית חכמה יראת ד' זה שכתבו כה תברכו שיהי' הברכה בבחי' כה כמ"ש בזוה"ק וממילא מושכין הברכה אל בתי' כה. את בנ"י פי' עם ועל ידי' היינו על ידי עין טובה. טוב עין הוא יבורך שע"י שמשגיח בטוב עי"ז הוא מעורר חסד וחן מקח על מקחו ומעורר חן אשה על בעלה:

אמור להם כו' כי כשסדר הכוונה לש"ש ממילא כשמברך על כוונה זו נק' כה תברכו ושמו שמי:

במדרש נשא. ר"מ אומר באותו יום דכ' ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו כו' א' בפה וא' בלב כו' נטעך תשגשגי כו' ואינו מובן כלל. שכל זכות ישראל באמירת נעשה ונשמע יהי' בשקר ח"ו. גם מה פיתוי להשי"ת. ובעזה"י הבנתי מעט בידוע שאדם הישראלי צריך להיות מרכבה להשכינה בפרטיות הדיבור שהוא מדת מלכות שהוא עולם העשי' בדרך כלל וכן הקול שהוא ת"ת שהוא עולם היצירה וכן ההבל שהוא בינה שהוא עולם הבריאה וכן המחשבה שהוא עולם האצילות יהי' האדם נקי שיהי' תמיד לפני השי"ת וכשידבר בתורה מיחד במחשבה את הקול וההבל והדיבור וגורם יחוד גדול בכל העולמות וכבר כ' במ"א כי בכל אדם ובכל ההווה שבעולם יש ניצוץ קדוש כידוע ויש המשכה דקה עד עולם האצילות שהוא דבוק להשי"ת כנודע מס' הקדושים ובמ"א והלשון הוא המחבר המחשבה והקול והדיבור כידוע. וכזב נקרא הפסק כמו מים המכזבים מימי' שהוא נפסק ונקרא כזב הואיל ואינו של קיימא שנשתנה מכמות שהי' שאמת הוא שאין הפסק מתחלתו ועד סופו אמת וכמ"ש במ"א ולכך נקרא אמת א' ראשון שבאותיות ומ' האמצע ות' בסוף סוף האותיות ומה שנפסוק ממה שהי' נק' כזב. ופי' הענין שבאמת בעולמות אלו שהם עשי' יצירה ובריאה הי' נקיים ולכך עשו כדיבורם הדבר הגדול הזה שהקדם נעשה לנשמע שבדיבור שהוא כלל הג' עולמות הנ"ל הי' מרכבה לשכינה באמת אולם בלשונם שהוא מקום חיבור המחשבה עם הדיבור שהוא מקום הגבוהה מאוד ושם לא הי' נקיים שאין דבר זה קטן להיות מכיוון להשי"ת שהוא גבוהה מעל גבוהה. והיינו ויפתוהו בפיהם שבפיהם הי' נכונים מאד מאד עם שגרם נ"ר להשי"ת כנ"ל ובלשונם שהוא החיבור הגדול כנ"ל יכזבו שם נפסק החיבור כנ"ל וממילא לשם לא נכון עמו היינו הלב שהוא מדת מלכות כנודע לא נכון עמו על השי"ת שהוא גבוהה כנ"ל הואיל שהוא במקום האצילות כנ"ל הי' הפסק במקום האצילות כנ"ל הי' הפסק והיינו ביום נטעך תשגשגי שיום ע"ש האור כידוע והמים נקראים יום ויום הנטיעה שהוא מקום הדביקות העולמות בהש"י ממש הוא שהוא האצילות שם הי' סוגים כנ"ל וזה עצמו עניין הקדמת נעשה לנשמע וזה באמת שבח גדול שאף שלא הי' כ"כ כנ"ל מ"מ בעשי' הי' מרכבה לשכינה כנ"ל ולפענ"ד נכון בעזהי"ת:

וזה שכתבו חכז"ל כתפוח שפריו קודם לעליו שידוע שמלכות סופו נעוץ בתחלתו סוף מעשה במחשבה תחילה שעיקר הבריאה הי' על מלכות אף שהוא סוף כידוע. וזה עיקר הפרי ובאמת צריך להיות כסדר שעלה יהי' קודם לפרי כמו כן יהי' התיקון עד עולם העשי' ועתה שתקנו אולם העשי' מקודם נקרא פריו קודם לעליו. ובאמת אין חידוש שקודם קבלת התורה לא הי' בנקל כמו עתה שבקבלת התורה לישראל ניתן דביקות

ויחוד זה להשי"ת ומקודם לא הי' ידוע יחוד לזה שיוכל אדם לחבר אל הקדושה. וזה נראה לע"ד פי' הש"ס בשעה שעלה משה למרום קטרגו כל המלאכים אמר הש"י החזר להם תשובה והשיב משה מתירא אני שלא אשרוף בהבל שבפיהם. והשיב הש"י אחוז בכסא הכבוד והחזיר כו' והחזיר להם שאין בהם קנאה ויצה"ר כו' ע"ש ואינו מובן תשובת מרע"ה מתירא אני שהי' לו לעשות ציווי השי"ת להחזיר להם תשובה כי אין יראה אחרת גם אחוז בכס"כ אינו מובן. ולע"ד נ"ל עד"פ שבאמת טענת המלאכים ליתן להם התורה אף שבאמת אין להם קנאה ויצה"ר כו' כנ"ל כתשובת הרדב"ז ז"ל שבאמת יש לתורה פי' אחר ע"ש ידוע שכל התורה שמותיו של הקב"ה ולמלאכים הי' באמת עפ"י פי' אתר הסודות שבה ע"ש ולכך ירא משרע"ה למעט סודות התורה ח"ו וליטול לנו שיהי' עפ"י פי' הפשוט ואף שבאמת להיפוך מה שאדם בעוה"ז השפל מתקן ודבוק בעולמות עליונים בהשי"ת ומחבר פי' הפשוט עם הסוד באמת יותר נ"ר להשי"ת וזה הי' עיקר הבריאה. אך כנ"ל שקודם קבה"ת לא הי' ידוע חיבור זה כנ"ל והיינו שהשיב הקב"ה אחוז בכס"כ והחזיר להם תשובה היינו שזה הראה לו שיכול כל האדם להיות דבוק בהשי"ת כמו שהוא בעולם השפל ונאחז שם והחזיר התשובה כמו פי' הפשוט והי' באמת יחוד גדול וקדוש כמו שצריך להיות ולכך נעשים כלם אוהבים למרע"ה ונתנו לו מתנות שכמו שהי' עתה גם עי"ז יש שפע לישראל שזה עיקר המכוון ומקודם קבה"ת לא ידעו גם המלאכים מזה כנ"ל. וזה ג"כ לע"ד מה שכ' בש"ס כשעלה משרע"ה למרום כו' אמר השי"ת אין שלום בעירך כו' כלום יש עבד שנותן שלום לרבו הי' לך לעזרני כו' יגדל נא כו' וע"ש ואינו מובן ולהנ"ל נראה כי באמת שייך עזר מכנס"י שכ' אעשה לו עזר כנגדו כו' ומבשרי אחזה אלוקי כו' כנודע וזה ענין איתערותא דלתתא שעי"ז יש ע"ד ג"כ אך שקודם קבה"ת לא הי' ענין זה שזה עצמו ענין קבה"ת שנתן לישראל שיהי' סגולתו וכמ"ש והייתם לי סגולה וזה למדו השי"ת וזה השלום שיש למטה כמו למעלה ולכך נקרא שלימות כנס"י כמו השי"ת כמ"ש במ"א. וזה ג"כ שבת שנקרא שלום כמ"ש בזוה"ק וזה נראה פי' שבתותי וכן משחז"ל אם משמרין ב' שבתות שהם שלימות קב"ה ושלימות כנס"י ונקרא ב' שבתות כנ"ל. ובמ"א נאריך בסיעתא דשמיא. ולכך אמר תיכף ועתה יגדל נא שזה התעוררת כנס"י להשי"ת כנודע:

וישב משה את דברי העם כו' פרש"י ז"ל למדך תורה ד"א שלא יאמר הואיל ויודע מי ששלחני כו' נ"ל פי' דרך ארץ קדמה לתורה הפי' ד"א הוא איתערותא דלתתא שנקרא ארץ כידוע כמו שאחכז"ל שרצתה לעשות רצון קונה שמקדים מ"נ ואח"כ מ"ד כסידור הראוי להוליד בן כידוע מדברי הזוה"ק תזריע וזה שיהי' צריך לימוד קודם לקבה"ת ולכך

השיב אף שיודע השי"ת מ"מ ע"י התשובה הי' מ"נ כנודע שכן הוא הבריאה להיות נ"ר מזה אף שהכל מד' והכל לד' מ"מ כן הי' רצונו ית' כידוע. ולכך השיב אל יהרסו וכפל ושנה בתורה זה נראה שהוא לברר בישראל שאינם ראויים לקבה"ת רק שהשי"ת חונן ברחמי' וחסדי' המרובים שאם יעלו מעצמם ע"י שיסברו שראויים לכך שאם ברור בעיני האדם שרק מהשי"ת אינו קופץ לעלות ממה שנותנים לו וזה פי' יהרסו אל ד' לעלות ולראות שעי"ז מהרסין אל ד' שאין אני והוא יכולין לדור. ונפל ממנו רב שהוא משפיל גאים ומגביה שפלים כנודע:

חג השבועות

עיקר חיות האדם תורה ותפלה. וכמאמר העולם. וא' בלי הב' אי אפשר וע"י התפלה יכולין ללמוד. וזה מה שקורין מגילת רות בשבועות להראות כנ"ל כי עיקר חדושות דוד המלך ע"ה הי' ע"י התפלה כמ"ש ואני תפלה. והיינו כל האדם. כי אם חסר לאדם איזה דבר יתפלל להקב"ה. ואם יהי' טוב לאדם יתן שבח והודי' להשי"ת. וזה תפלה שקורין רות שהוא תולדת דוד עם תורתינו הקדושה. ושנים כאחד טובים:

כתיב לא יוכל העם לעלות כי אתה העדות כו' ואינו מובן שיחלוק משרע"ה על השי"ת אולם באמת זה הי' תפלה שהתפלל משרע"ה שיהי' כן. שלא יוכלו לעלות כו' היינו שמאמר השי"ת יהי' עליהם כחומש ממש לבל יוכלו באין אופן:

כתיב אנכי ד' אלקיך כו' ודרשו רז"ל והובא ברש"י ליתן פתחון פה. לי צוית ולא להם ולכך כתב בלשון יחיד ע"ש ואינו מובן כי וודאי עשרת הדברות לכל ישראל נאמרו ולא למשה בלבד. גם לשון פתחון פה אינו מובן. אם הכוונה רק למשה מה פתחון פה. ומה הי' חטא באמת. אמנם נראה באמת לשון אנכי כו' הוא למשרע"ה אולם כאשר ישראל הם באחד באחדות גמור ומשה הוא רבם א"כ הדיבור למשה הרי להם כי אחד הוא ומה חילוק ואף שאמר למשה הרי הוא לכל הדביקים בו והם היו דבוקים במשרע"ה. אבל כשהם חוטאים ח"ו א"כ נתפרד החיבור שלהם ואין משרע"ה רבם כיון שאין אחדות ביניהם ע"י החטא כנ"ל וא"כ שפיר אין הדיבור להם כלל אמנם חטא הוא עדיין מה שנתפרדו שעי"ז פרקו עול הציווי מעליהם כנ"ל אבל גוף הציווי אין עליהם חטא ואינו חמור כמו חטא ע"ז והיינו ליתן פתחון פה שהוא ית' הניח ע"פ שלא יהא נקרא חטא ע"ז ממש כנ"ל:

כתיב ההר עשן כו' העשן הזה הי' כדי לנקר עיני האומות שהי' יודעין מכ"ז והי' נותנין עין רעה ע"י הקנאה והשנאה לזה הי' עשן כדי לנקר עיניהם שלא לראות כדי שלא יהי' קיטרוג על ידם. גם בלעם הרשע עינו הרע העשן ניקר:

כתיב רואים את הקולות כו' ואינו מובן מה ראי' שייך בקולות ע"ש אולם חכז"ל אמרו דמכירין בט"ע דקלא ופי' קול מלבד הדיבור וההיכר אינו בחיתוך הדיבור רק בקול. והיינו רואים שאמרו חכז"ל אין פרצופיהן דומות כו' כי פרצוף פעם ניכר ע"ש הפנימיות שבאדם וכן בקול ישראל מכירין בשמים שהוא הקול קול יעקב וזה ההיכר בקול ולא בלשון הדיבור רק בזה הקול שהוא עיקר המכיוון ומזה בא הטב"ע דקלא. מה שגם הגוים כן זה בא ממילא וזה רואים את הקולות שע"י הקול הכירו בטב"ע גוף המכיוון כנ"ל:

איתא בש"ס מושבע ועומד מהר סיני שקבלו בשבועה והקשו בתוס' אם לא הי' מקיימין התורה הי' עוברין השבועה ג"כ ומה שייך בזה שבועה ע"ש אולם כתיב נשבעתי ואקיימה כו' והיינו כי ע"י השבועה מקיים הענין. והיינו כי ענין השבועה שכל הז' מדות שבאדם ורצונו הם בדבר הזה שיהי' כן וע"י שהוא עיקר חיות האדם חל ש"ש וע"י שמבררין בכל המדות שיהי' כן ועי"ז ואקיימה שנשאר היטב כן בלב האדם כנ"ל. וזה הי' מיציאת מצרים עד קבלת התורה שבירורו כל המדות בפרטות לקבל התורה בכל חיות שבאדם וזה השבועה של קבלת התורה. ולא קשה קו' התוס' ששבועה זו הועילה לקיים התורה כנ"ל. וע"ז לא תשא את שם ד' כו' כיוון שחל ש"ש על השבועה שהוא כל חיות שבאדם כנ"ל והעולם נזדעזע ממילא שהשבועה לאמת ולברר היטב כקבלת התורה ונותנת ממילא חיות בכל העולמות וסמוך שבת ללאו דלא תשא כי גם על שבת חל ש"ש כמ"ש בזוה"ק מה שבת שמא דקוב"ה והוא שלום ששבת הוא שלימות הששה ימים והוא ענין שבועה כנ"ל והבן:

בהלל הגדול לא כתיב הודי' על מתן תורה והטעם דהנה מצוות לא ליהנות ניתנו אף דמ"מ יש הנאה ושמחה בקיום המצוה עכ"ז גם הנאה ושמחה זו מצוה היא. מצוות לא ליהנות ניתנו כמ"ש רש"י ז"ל לעול על צואריהם ניתנו והודי' שייך רק במה שיש הנאה לאדם:

כתיב ביום הזה באו מדבר סיני כו' פרש"י ז"ל בלב יחד כאיש אחד וזה הי' הכנה. לקבלת התורה להיות אהבה בתוך לבות בנ"י וכענין שאמרו חכז"ל איזה דרך טובה כו' עין טובה שהוא שמח בטובת חבירו ואף שחסר לו זה הטובה. ומה הועיל מ"ש וכל העם רואים כו' כי אף שהי' בתוך בנ"י אנשים פשוטים שלא הי' יכולין לראות עכ"ז ע"י עין טובה שהי' שמח במה שחבירו יכול לראות הטוב ההוא. עי"ז גם הוא יכול לראות כעין חבירו

כיון שהם כאיש אחד בלב א' כנ"ל ואין יכול לבוא לידי מדה זו רק בשכל אחד אינו נפרד רק תוך כללות בנ"י ולהיות האדם כמדבר הפקר ואינו חשוב רק שהוא בתוך כנס"י שהם יקרים כמ"ש האריז"ל לקבל ע"ע קודם התפלה מצות ואהבת לרעך כמוך כו' כי בלא זה שהאדם תוך כנס"י איך יכול להתפלל להשי"ת בצד מה. וע"י שכל בנ"י הם אחד עי"ז כל הרצונות שבאדם עצמו מכוונים למקום אחד. ולעיקר המכיוון. גם החני' כאיש אחד גם זה מהשי"ת וכן כל המצוות מסייעין לאדם שיהי' כל אלה ושיוכל לקיים המצוה והי' זה הכנה לקבלת התורה ומסתמא גם עתה מתעורר בכל שנה ושנה בר"ח סיון שבאים לזו המדרגה לחני' הנ"ל שיהי' הכנה כנ"ל שדברים קיימים לעד:

ובדברי חז"ל נקרא יו"ט של שבועות עצרת ובתורה אינו כן רק נקרא שבועות. וצריך טעם. ופי' עפ"י מ"ש הרמב"ן ז"ל טעם שמיני עצרת שנקרא ע"ש עצירת המלאכה כיון שז' ימים הקודמים הי' בהם ג"כ קרבן מוסף כמו בשמיני עצרת ואין הוספה עליהם בשמיני רק האיסור מלאכה ולכך נקרא ע"ש זה ע"ש. והנה ביו"ט של שבועות הי' קרבנות של שתי הלחם מלבד הוספה זו של איסור מלאכה ולכך לא נקרא ע"ש עצרת. ולכך עתה שאין קרבן בעו"ה נקרא היו"ט עצרת שזהו כל ההוספה כנ"ל וכן כל הי"ט נקראים ע"ש הוספה שיש ביו"ט הזה. בחג המצות ובסוכות וכן כאן כנ"ל. ולכך נקרא בשם עצרת. וקראו כן כדי לרמוז שאף עתה שאין שתי הלחם מ"מ כל הארות שהי' אז בשתי הלחם עדיין הם בכל שבועות שבכל שנה ושנה. ואף שהוא עצרת היינו שאין עתה רק הוספות איסור מלאכה עכ"ז נקרא בשם שבועות ג"כ:

בהעלותך

במדרש כו' שלך לעולם. ותמה רמב"ן ז"ל איך הוא לעולם. כשחרב ב"ה בטל הכל ומפרש על חנוכה. ולע"ד נר מערבי דולק לעולם מחוץ כו' עדות כו' שהשכינה שורה בישראל כמ"ש בש"ס שבת וכל ימי שמעון הצדיק לא הי' כבה ש"ס יומא. נראה שתלוי בכהן גדול ובודאי שאהרן פעל זה והוא החיבה יתירה נודעת לנו שנק' בנים. גם ענני כבוד כן שמן בזכות משה מים בזכות מרים הם דברים שא"א לחיות זולתם. וענני כבוד חיבה יתירה. וכ' עין בעין נראה כו' וענך עומד כו' וזהו אור המאיר לישראל והמשכן נגנז וממילא נגנזה המנורה בעוד נר מערבי דולק ועדיין דולק במקום שנגנז. ושבת שנק' מתנה טובה בבית גנזי מאיר לנו מאור זה. והוא דוגמת אור הראשון שגנזו לצדיקים לע"ל. ורש"י כ' שנק' הדלקה בשם העלאה ע"ש שהלהב עולה מאלי' כו'. והלא אדרבה בהדלקה הוא מחבר האור שנתפס בפתילה וא"י להפרד ולעלות. אולם להראות שזה

עיקר אור אם יעלה ולא יהי' נתפס בפתילה ונר אינו מאיר כלל. כי לא לאורה צריך גם לאור של מעשיהם של הצדיקים. רק שכך חפץ השי"ת לזכותינו שכשיהי' נתפס האור כראוי בנשמות ישראל יהי' מאיר ע"י החפץ תמיד לעלות ולהיכלל ולהבטל להש"י ואעפ"כ אינו נפרד ממט. וז"ש והחיות רצוא ושוב. וכן הדפק של האדם. וזהו הנקודה שירדה מעולם האצילות להיות ראש לשועלים לעולם הבריאה שהוא יקרא דקב"ה שהוא החיות של כל העולמות הנפרדים בבחי' בריאה וחיות שלהם הוא ע"י השתוקקת לעלות שבישראל שהם הפנימיות ועי"ז יש חיות לחיצוניות לשמור הפנימיות והוא הנק' אשת חיל ששורף כל הכוחות לש"י ויש עלי' לנקודה זו כמ"ש בספרים ליכלל וליבטל באצילות גבוה מעל גבוה וע"י שהי' אהרן אוהב שלום כו' ומקרבן לתורה ולנביא גדול כמוהו הי' חביב ויקר בעיניו לעשות שלום בין איש לאשתו גם השפלים שבישראל זכה שיוכל להעלות הנרות שעי"ז יעלו נשמות ישראל שנק' נרות נר אלקים כו' שהאדם אור תורה נאחז בו ודולק מעט מעט מהפתילה הוא מה שנשרף מן הכוחות שלו להש"י ומבטל רצונות הגוף מפני רצון הש"י כל ימי חייו הקצובים. ואהרן מעלה כו' שיכלל בביטול כדי שאח"כ שיורדת להחיות יאירו בה ז' הנרות כשהוא מול פני כו' כמ"ש בקשו פניו תמיד שהוא היראה בריאה אותיות ביראה שעיקר הבריאה כדי שיהי' יראה שהוא מרחוק וגם אח"כ מתלמידיו של אהרן אוהב כו' יוכלו ג"כ להמשיך אור לב"י. והוא חינוך זה תמיד שתורה אור וכל העוסק כו' כאלו הקריב. וזהו לעולם על ישראל. והי' מקודם הטבת הנרות שהוא לדשן ולסלק פסולת מישראל שיוכל האור להאיר. ומ"ש מעלה הי' שעלי' עומד ומטיב ומה ענין זה להזכירו כאן. אולם בודאי שהי' אהרן עניו בעיניו שיוכל להטיב כל ישראל וציוה הש"י שיעלה למעלה ע"כ יותר ממה שהוא. מאחר שהש"י ציוהו להטיב יוכל כמ"ש קרב אל המזבח למה אתה בוש לכך נבחרת. וכן כל מנהיג ישראל שאינו לוקח לעצמו רק שהש"י הדביק בו נפשות ישראל צריך להתחזק ולעלות להיטיב להם גם שמכיר שפלותו כנ"ל:

גם י"ל לעולם ברכת כהנים יאר ה' פניו כו' גם על ש"ק שהרי קרא ה' לאור יום. וכל יום ששה ימי בראשית שכ' בו כי טוב יש לו אור מיוחד חסד ה' יראה כו' ושבת לא כ' בו כי טוב מפני שכל הששה הארות מתיחדים ונותנים לנקודה זו שנק' שבת ואח"כ אומר שיר טוב להודות לה' ומתיחדין ברזא דאחד. וכולן נק' מנורה של ז' ומאירין אל מול פני כו' היינו שבת ק' נק' פני המנורה פנים חדשות אינו דומה מאור פניו כו' ובשבוע ב' חוזרים ומאירים יותר עד ביאת הגואל שיאיר אור הראשון. ונק' כל קיום העולם והזמן מנורה של ז' ויש באור מה שמאיר ומה ששורף וע"י מידתו שהי' מקרב חוטאי' ועי"ז הי'

בושים אח"כ מלחטוא ונדחה פסולת כן שילם לו הש"י במידה שידליק ויאיר מדת החסד וטוב לישראל וע"י שימשיך להם כל הטובות יהי' ב"י בושים מעצמם מלחטוא שאבינו שבשמים מקרב אותו ומטיב בכל הטובות ואיך נעשה ח"ו נגד רצונו ונשרף ממילא הפסולת וזהו לעולם קיים עולם חסד יבנה וזהו שלום שהגבורות הם טפל לחסדים. ומי שמתלמידיו אוהב שלום כו' פועל עדיין כן ולכך חז"ל אמרו להיות מתלמידיו ומתלמידי א"א ע"ה שהוא כנ"ל מקיים העולם:

הצאן ובקר כו' ומצא להם כו' דגי הים כו'. והוא פלאי. חנן הש"י לשפל כמוני הגם שהוא חוצפא בדבר שר"ע ורשב"י תמהים וברמב"ן ע"ש. עכ"ז פטטיא דאורייתא טבין והרשות לכל א'. הנה האספסוף תאוה כו' יאכילנו בשר כו'. נ"ל כי ודאי שהטעמים שהי' מרגישים במן רק דברים המותרים לא טעם חלב וכדומה ח"ו דהא טעם כעיקר. וא"כ לר"י שבשר תאוה הי' אסור במדבר לא הי' להם כלל טעם בשר תאוה במן. וז"ש התאוו תאוה ממילא מי כו' בשר. והוא עצמו הלשון שנאמר כי תאוה כו' לאכול בשר כו' אות נפשך כו' וטעם בשר קדשים ג"כ לא הי' שצריך זריקה ובלא"ה אסור. או שזה טעם וענין אחר הגבוה ממדרגת אדם פשוט שמחלק גבוה זכה. ובשר תאוה והתיקונים השייך שחיטה ובדיקה ומליחה וכדומה הם תיקונים שימצא בהם ברורים השייך לכל נפש פשוט מישראל. ומעוררים חפץ ורצון והרגשה לעבודת הש"י כמ"ש דלא אכלי בשרא דתורא. כמ"ש האר"י ז"ל על ר"ח בעתירותא ל"א ירקי כו' ליעול בשרא וכוורא. ולפי המדרש האספסוף סנהדרין והוא דכ' אספה לי ע"ש. והם מבחי' יוסף שרצונם לאסוף כל הכוחות אל ה' שנק' כל. וזהו זכרנו את הדגה. זכירה שהוא פנימיות מכל הגוף. גם פי' דגה וידגו כו' שע"י שכל חיותם ממים פותחים פיהם לטיפה של גשמים כאלו לא טעמו מים מימיהם כן פי' המדרש וידגו שב"י חיותם מהתורם ולכך פותחים פיהם לדיבור אחד מהתורה כאלו לא טעמו דברי תורה מעולם. וע"ז נק' שם דג שהדל"ת דלית לה כלום קודם להג' שגומל דלים כן החשק רב ועצום. וזה הי' ההשתוקקת של המתאוים ועתה נפשינו כו'. שבודאי לא שיקרו שאין ההרגשה מהמן כ"כ שהוא בא מן השמים בדקות לחם שמלאכי השרת אוכלים. ואין בזה הרגשה כמאכל של עוה"ז אולם הי' חטא שראוי שיוטב מה שהשי"ת נותן ואין מרגישים מכל הרגשות חפץ ורצון שבעולם. וזה עצמו חטא אדם מאכילת עץ הדעת וזה שאמר ספר ברית מנוחה. קברות התאוה מדביקות מתו והוא כנ"ל עונשם הי' כרצונם בדביקות נפלא ולא כראוי שישארו חיים והוא החטא עצמו שהציצו ויחזו כו' וזה שאמר משה רבינו הצאן כו' ישחט להם שהרי אסור לשחוט להם. רק לגבוה ומצא להם שאם הי' מותר לשחוט להם היינו בשר

תאוה הי' מוצאים להם השייך להם משא"כ שאסור וא"א. ואם דגי הים כו' יאסף שאין בו שחיטה ותיקון ששייך וגם כן לא ימצא בו מה שחפצים. ומיושב דנקט יאסף שלומדים דאין צריך שחיטה ומה ענינו לכתוב כאן בתרעומות משה רבינו ע"ה. ומיושב בעזה"י ולזאת נאמרו ב' פעמים ומצא להם בצאן ובקר ובדגים והשיב לו השי"ת שיתן עופות שטעונים שחיטה ומותרים במדבר:

חנני השי"ת פי' היד ה' תקצר כו' פשוט עפ"י פרש"י שלעולם גם בשעת חטא עמו ישראל שומר הקב"ה אבינו שח"ו לא נחטא באופן שלא יהי' אפשר לתקן ובבי' זו נקרא הש"י אם לישראל שמשגחת על בני' גם בעת קילקולם כמ"ש בן כסיל כו' אמו והוא גלות השכינה ששוכן אתם בתוך טומאותם ואינו מניח ליפול ח"ו שלא יהי' אפשר לקום וזה הסמך שסומך ה' לנופלים שיהי' זוקף אחר כך לכפופים היינו שיהי' מידי למסרך כדבר המתגלגל שלא יהי' ריסוק אברים:

שלח

שלח לך כו'. פי' רש"י לדעתך כו' אם תרצה שלח. קשה דכל מקום שאמור לשון כזה הוא מצוה ובזה"ק פי' לך להנאתך. אם יוכל לכנוס כו'. ופי' אם יש כו' עץ אילנא דחיי ותמן לא הווי אלא הג"ע דארעא כו'. ואינו מובן וגוף הענין פלא למה שליחות המרגלים. וגם אח"כ ליעזר שלח. וכן יהושע וגם יסתער לב אדם אנשים כאלו אשר העיד הש"י עליהם שהם צדיקים וראשי ב"י ואשר דיבר השי"ת עמהם פנים בפנים איך ובמה נכשלו. ובזה"ק פי' דבמדברא זכין למהוי ראשין ובא"י כו' ע"ש. ועדיין יפלא שבשביל כבוד ח"ו קשה לומר זה על קדושים כאלו וגם מה עצה הי' וגם הלא נראה שהוצרך משה להתפלל על יהושע מעצת מרגלים. וכלב להשתטח על ק"א שינצל. והלא הבחירה ביד אדם. מזה נראה בעליל שהי' דבר גדול וקשה לנטות לטוב. ובכ' וילכו ויבואו מקיש הליכה לביאה שגם הליכתם בעצה רעה. והלא רגע קודם העידה תורה שהיו צדיקים. ופי' מהר"ל בג"א שע"י מיעוט האמונה שבקהל שאמרו נשלחה כו' ונעשה שלוחם כמותם זה גרם להם שמיד נהפכו כשקבלו השליחות ע"ש. ויפלא א"כ מה פשעם. אולם יובן עפ"י המדרש הכנסת עצמך לזירא או ניצוח או נוצח ע"ש. כי באמת אותם שהם ראשי ב"י או שהם יכולים בנטיותם לטוב להטות לב כל ישראל לטוב. וכמ"ש הרמב"ם על מלכי ב"י על הסרת לבו הקפידה שלבו לב כל ישראל ע"ש. או להיפך באם אינו חזק באמונתו ואינו פועל להטות לבם הם מטים לבו לדרכם ומפילים אותו ממדריגתו וזהו שכ' בפ' בהעלתך מאין בשר כו' לא אוכל כו' לשאת כו'. כמ"ש בזה"ק כשהי' תלוים כולם בו הי' פגם שלהם גדול מאד

שהי' נוגע ח"ו גם לו. ולכך אמר ואל אראה כו' ולזאה ציוה הש"י אספה כו' ע' איש כו' ע"ש. וכן בר' אליעזר בן ערך אמשיך בתרייהו וקרא בספרא החרש הי' לבם. שמזה בא לו שלא הי' יכול לפעול אצלם. וממילא אמשיך בתרייהו. והנה אם הי' משה רבינו ע"ה ודור המדבר באי הארץ בוודאי שהי' מתוקן העולם כמו שיהי' לעתיד בלע כו' ורוח כו' אעביר כו' שהרי על גזירה זו אמר הכתוב וישא ידו כו' ולזרותם בארצות שלולי כן לא הי' גלות כלל וע"כ הי' תיקון הגמור. א"כ אינו חידוש שכמו שאה"ר יציר כפיו של הקב"ה נתעצם סט"א להחטיאו לאשר הי' העת להעבירו לגמרי וכן בשעת נתינת הלוחות למשה שג"כ הי' העת חירות כו' כן ממש בשליחות זה שאלו הצליחו הי' התיקון הכולל להעביר כו' ואין חידוש שנתעצמו סט"א נגדם בכל היכולת להחטיאן עבור חיותן. והנה ענין דור המדבר הי' הניסים והנפלאות נגלים שלא הי' באפשרי להכחיש עין בעין כו' וענך כו' וזה נק' שמש שהאור זורח בתוקף עצום אולם עיקר המכוון של הבריאה כמו שהוא עוה"ז שטמור ונעלם כבוד הש"י ואעפ"כ בחוזק. האמונה מאירה בלב ישראל כאלו הי' נגלה וזה נק' לילה וירח שע"ש מדת מלכותו ית"ש שאחר כל הסתרות וצמצומים מאיר כיתרון האור כו'. וזהו שאמר בירושלמי אמונת זה ס' זרעים שמאמין בחי העולמים וזורע ע"ש לכאורה אדרבה. אולם הפי' כנ"ל שעושה פעולת הטבע לזרוע ואעפ"כ איננו נופל כלל מאמונתו זה נק' אמונה שמאמין בחי העולמים שעולם נק' ע"ש העלם אלקותו ית"ש וזה ההעלם הוא קיומו שאינו בטל במציאות אם הי' הקב"ה מסלק ההסתר והעלם הזה לא הי' שום דבר. וע"כ נק' חי עולמים שהוא החיות של כל ההעלם כל עולם ועולם כמו שעלה ברצונו ית"ש שהעלם שלו יהי' כך ובזה האופן הן העולם הזה הן העה"ב הן ג"ע וכה"ג וזה מלכותך מכ"ע כו' וזה ענין ארץ י' שהי' תחת יד כנען. ובנ"י יבררו וילבנו גם שיתנהגו עפ"י טבע כי תבואו ונטעתם כו' כמ"ש במדרש שם שלא כמו שהי' במדבר רק ליטע ולזרוע והוא כנ"ל שיעשו פעולות שע"פ טבע ואעפ"כ תהי' האמונה חזקה ומאירה בלב כי הש"י ברא הטבע באופן זה והוא פלא עוד יותר מהניסים איך כל דבר גדול וקטון צבא השמים וצבא הארץ כל מין ומין בע"ח ודצח"מ יש לו אופן והנהגה מיוחדת וסדר שסידר לו הש"י וכשמתנהגים כן מתקן גם עולם העשי' כראוי. אולם מסוכן הדרך שלא יפלו מהאמונה וצריך התחזקות גדול ונסיונות כי כל הסט"א מנגד להקדושה הוא למנוע תיקון העולם העשי'. וזה עצמו ענין טעם שילוח מרגלים שיהי' בדרך פשוט כמנהג עולם עפ"י טבע ואעפ"כ תהי' מאיר בלבם האמונה כנ"ל ודור דיעה שדיבר ה' עמהם פנים בפנים ודבקים בשם הוי' ב"ה ויבואו לארץ יהי' יחוד הוי' ואדני וב' עולמות אתכסי' כו' ואתגלי' כראוי ויעשה תיקון הכולל כראוי. לזאת הוצרכו מרגלים אלו להיות צדיקים

היותר גדולים וראשי ב"י וילכו באופן שהוא בחי' רגלים דרגא התחתונה ויאיר בהם בחי' ראש. וז"ש ב"י נשלחה כו' לפנינו ויחפרו כו' כמו באר חפרוה כו'. שבהליכתם בקדושה יקדשו הארץ ויחפרו לפתוח המבוע באר מים חיים שיש בארץ שיהי' מים נובעים כראוי שכל טיפה כו' טפיים עולים כנגדו וע"י מ"ד שלהם וחיזוק אמונתם גם שיעשה פעולת הטבע לרגל את הארץ בזה יפעלו שיהי' מאיר קדושת הארץ שהגם שיבואו לשם פשוטי ב"י ימצאו מים חיים כנ"ל וכמ"ש הקב"ה לאברהם כו' התהלך בארץ כו' שתהי' נוחה לכבוש לבניו ומיד שהלכו נפלו ממדרגתם מלהיות ראשים ונעשים בחי' רגלים והי' ניסיון וז"ש זה"ק הכא זכינו למהוי ראשין והתם לא נזכה למהוי ראשין שנפלו מבחי' זו ולא יוכלו ליחד ולחבר ולתקן בחי' א"י שנעשו פשוטי ב"א והי' אצלם פשוט אם הם נפלו מאמונתם הבהיר כ"ש ב"י שיבואו לשם שלא יתקיימו במדרגתם כראוי ואח"כ כשבאו לשם כו' ונהי בעינינו כחגבים וזה הי' מה שאמרו שנפלו מחיזוק אמונה והיו בעיני עצמם כחגבים וראו את הנפילים כו' שנפלו מה"ש מקדושתם ואפשר גרם זה מ"ש ב"י בשנאת ה' אותנו כו'. ואלו היו עומדים בניסיון ומתחזקים באמונה אף בחושך מאחר שהקב"ה ציוה לבא שמה יהי' איך שיהי' אף לירש גהינם היו מאירין לכל ישראל. וז"ש יהושע וכלב אם חפץ כו' אך בה' אל תמרודו וזה שאמר להם משה רבינו וראיתם היש בה עץ היינו עץ החיים כמ"ש בזה"ק היינו אם יפעלו בקדושתם שתתקדש א"י בקדושת ג"ע ויהי' שם עץ החיים נטוע לא יצטרכו לנסיונות וגם הוא יבא שמא ואם אין והתחזקתם צריך חיזוק שיהי' ע"י נסיונות. ועיקר החסרון הי' שהיו חסירין חיזוק אצל עצמן שגם שיושבין בחושך ה' אור להם וזה שאמר ת"י כד חמ' ענוותנותי' דיהושע ברכי' יה יושיעך היינו שנק' הושע שתמיד בחי' תפילה שיושיע ה' קרא לנהורא חיוורא כו' אל דמי לך כו' לא ימיש כו' והי' עלול כאן ח"ו והי' צריך כאן עדות דקדושה שיהי' לבו בטוח בה' שוודאי יהושע לא דרך בקשה וזה שאמר יהושע כנ"ל:

ולקחתם מפרי כו' אם הי' כראוי הי' זה כהבאת ביכורים שהוא הראשית מפרי הארץ שבאו ליד ישראל שיתקדש שמו ית' ויתהלל קודש הילולים על פרי הארץ. והי' תלוי בראות עיניהם. לתקן חטא חוה ויצמח כו' נחמד למראה ולמאכל טוב ועץ החיים ועה"ד והיא ראתה טוב למאכל ותאוה לעינים. ונחמד להשכיל. ובוודאי הי' עיקר השינוי תאוה לעינים וחמדה להשכיל וזה עירוב טו"ר. וע"ז הראי' ותקח מפריו כו'. ותפקחנה כו' בהבלים דהאי עלמא. והמרגלים היו מתקנים (בראות) בראייתם וז"ש הטובה היא אם רעה היינו בירור לא תערובות טו"ר וגם אם רעה יראו הטובה כמו שבאמת כן. וכן אם כזה יראו השמינה הוא שכן האמת שיכניסו עין טובה בארץ. כוס של ברכה צריך ליתן

עיניו בו ודוד ע"ה נק' טוב ראי. יראיך יראוני וישמחו. וטוב עין יבורך יברך. וכשהיו מתחזקים באמונה והיו רואים אה"ק בעין טובה היו מבינים כי מה שהיו מתים הגדולים הי' לטובה שיהיו טרודים כו'. וכן הכל אף מה שנפלו ממדרגתם הוא ניסיון לטובה. והיו לוקחים באופן זה מפרי הארץ הי' כמ"ש ימי בכורי כו' שנאמר בו ושמחת בכל הטוב והקריאה שבח אשר נתת כו' זבת חלב ודבש. ומשה רבינו אמר להם בלשון דמשתמע לב'. שהי' ניסיון עבור שאמרו ב"י נשלחה כו'. ואעפ"כ הי' בידם לעמוד בניסיון והי' תיקון הכולל. ולכך עמדו נגד זה אחימן ש' ותלמי שרשי ק' של קנאה תאוה וכבוד שמעניקים חמה. ומסתירים כל גלגל חמה דכ' השמים מספרים ונק' ענקים נפילים רפאים ענקים גאות נפילים שפלים ע"י זנות כדכ' נפל אשת (אפשר ראיתי זה באיזה ספר) אחימן כו' בל חזו שמש שמעניקי' חמה כו' וע"י יראה נפלו מקדושתם ועומדים כנגד ראי' דקדושה שהן ר"ת של ג' של בלעם עין כו' נפש כו' רוח כו' והיפך ת' של אאע"ה וזהו שנשתטח כלב על ק"א להנצל שיעמדו כנגד הענקים כי א"א האדם הגדול בענקים כמ"ש רש"י על קריית ארבע ב' הפירושים זלע"ז וע"י שלא נתחזקו באמונה הי' רואין שלא כראוי שמה שמתו הגדולים אוכלת כו' וכן מה שנפלו ממדרגת' להיות כחגבים בעיניהם לא תלוהו בנסיון לטובה שאעפ"כ יתחזקו רק שקשה לעמוד בקדושה שם והי' עצתם שישאר הנהגת ישראל כמו במדבר:

האר"י ז"ל כתב תמוז ואב בחי' עין ימין דרחל. אב כו'. ע"ש במ"ח. והלא כ' בזהר הקדוש דנק' עלמתא שפירתא דל"ל עייניו והוא השם ב"ה כשהוא בלי ניקוד. אולם הוא כנ"ל כוס של ברכה שנותן עיניו בו והם שנקראו עיני העדה שלח אותם ער"ח תמוז שיתנו עיניהם הטובה בא"י ויתקנו בב' חדשים אלו שהן עינים של כל ישראל וגרמו בכי בעיניהם ועיצבון היפך השמחה שכ' בביכורים. וקילקול העינים כי החן בעינים מצא חן בעיניו וחן מקום על יושביו וכשאבד ארץ ישראל החן בעיניהם נגזר שלא יבואו וגלות כו'. ולע"ד פי' מה שכ' בזוה"ק ד' ק"ס. ר"ש אמר אלמלא הוו עיילין ישראל לארעא באומנא דלישנא בישא. לא הוו קאים עלמא רגעא חד מאן כו' נחש כו' ע"ש אינו מובן כלל ע"ש במק"מ. וי"ל כמו מוציא ש"ר שג"כ אבדה החן אשה על בעל' בעיניו. ואעפ"כ אמרה תורה לא יוכל שלחה. וע"כ ידור עמה. והי' ראוי שגם בחן מקום שיבואו לארץ ע"כ כנ"ל. ע"ז תירץ דאם הי' נכנסין באופן זה שלא הי' מתוקן והי' נשאר בהם דבוק חטא לה"ר והוא הזוהמא דאטיל נחש. לא הוי קיימא עלמא כלל וניתקן שיפלו פגריהם במדבר ויתמו ויתוקן החטא שיהיו בניהם הדביקים בה' יתברך:

כ' בפרשת ציצית לתקן חטא מרגלים ולא תתורו פי' רש"י לבא ועינא ב' מרגלים והי' חטא שהגם שי' נשיאים עיני העדה אמרו כן הי' ראוי לבני ישראל שלא לתור אחריה' והוא ללמד לכללות ישראל שהגם שיהי' נביאי שקר או מנהיגים כירבעם ושאר גדולי'. ויראו שנוטי' מדרך השי"ת לפי פשוט. לא ישמעו להם כלל. ואפשר יהי' עוד נסיונות כאלו קודם הגאולה. וציצית מתקן העיני' וראית' כו' מביא זכרון גם כתוב לא תתורו כו' לבבכם כו' עיניכם כו' אשר זונים אחריה'. א"כ שכבר מקולקל לב ועינים מה נשאר באדם שלא יתורו אחריה'. זה הבטחת השי"ת שנשאר בכל נפש מישראל ניצוץ קדוש שיוכל להתגבר ולתקן שלא לשמוע ללב ועין. כמו המעשה זה שנדמה לו הד' ציצית כעדים כבר הי' סמוך לשאול תחתית והי' ערום ובאו ד' ציצית והצילוהו לכך אמר שכ' בהם אני ה' ב' פעמי' היינו שבא מן יציאת מצרים ביד חזקה לענין להיות לך לאלקים מתעורר כל הניסים ונפלאות מיציאת מצריים לסיוע ועזר לאדם שרוצה לעבוד השי"ת: **ציצית** הוא על שנתעטף הקב"ה והבהיק זיו הדרו הוא ע"פ יהי אור מעשיה' של צדיקי' שזה הי' הרצון ובציצית יריאיו המיחלים לחסדו לבן ותכלת עיני ה' שיודעין שאין כלום רק בחסד ה' ית' מאירין לו עיני ה' דכתיב עין בעין כו' ונק' על ב' ההסתכלות ציצית והוא ההסתכלות על ענין מיוחד בצימצום הראי' כמו מציץ מן החרכים והוא הצימצום הא' יהי אור מעשה צדיקים שיוטבו בעיניו. והוא אור התורה והוא עיטוף שע"י כן הבהיק כו' ונגנז לצדיקים לעתיד לבא אור זרוע וגדול תמיד. ובכל יום מאיר אור של אברהם אבינו ע"ה שאמר הכ' עד מתי כו' באפילה תבא האורה וזכה ע"ש אם מחוט כו' לציצית ותכלת גם האדם מתעטף כולו באותו האור:

חקת

זאת חקת כו'. הנה כמה תמיהות למה נקראת חקת התורה יותר משאר. גם מ"ש במדרש לך אני מגלה טעמי פרה ולאחרים חוקה כו'. למה כן. גם מ"ש בגמ' עלי' אמר שלמה אמרתי אחכמה כו' גם מ"ש במדרש כל דבר ודבר כו' כיון שהגיע לפ' אמור כו' אמר לו משה רבש"ע אם נטמא זה במה תהי' טהרתו לא השיבו. באותה שעה נתכרכמו פניו של משה. כיון שהגיע לפ' פרה אדומה. א"ל הקב"ה באותה שעה שאמרתי לך כו' זה טהרתו ולקחו כו'. והוא פלאי. למה לא השיבו. ולמה נתכרכמו פניו. גם מ"ש כל הפרות בטלות ושלך קיימת. גם מה שביקש מרע"ה על ר"א שפתח בפ' פרה תחילה. יה"ר שיהי' מחלצי. א"ל חייך שיהי' מחלציך הה"ד ושם הא' אליעזר. שם אותו המיוחד. ולמה לא על שאר הלכות:

ונראה לפי ע"ד בעזהש"י אשר חנני דאמר בגמרא (פ"ב דר"ה דכ"א) נון שערי בינה נבראו כו' וכולן נמסרו למשה חוץ מא' ופי' הגדולי' דלא אמר מ"ט נמסרו כו' ומשמע שכל הנ' נמסרו לו לפי ששער הנ' הוא המיוחד עם חכמה שהוא פלא וזה עצמו משער הזה שא"א לידע. וכמאמרם ז"ל פ"ד דיבמות שמשה רבינו ע"ה שראה באספקלרי' המאירה אמר כי לא יראני כו' ושאר נביאים אמרו ואראה את ה' ע"ש שזה אספקלרי' מאירה שא"א לראות. והנה הז' מידות נתנו לאדם לצרף אותם שיהי' לשי"ת לבדו. אהבה ויראה ושאר המידות וכל אחד כלול מז' הן המה מ"ט שערים שע"י הבינה מצרף אותם שיהי' בלתי לה' לבדו ממילא שורה אח"כ עליו משער הנ' שהוא עולם הבא. שזה לא ניתן לאדם רק בא משי"ת ע"י צירוף ז' המידות שנמסרו וזה שאמר בגמ' כסף צרוף מזוקק שבעתים כו' שמ"ט שערי' כו' ע"ש וכן שבעה שבועות תספור כו' הרומז לתיקון המידות בפרט ואח"כ שורה שער הנ' חג השבועות מ"ת יום הביכורים יחוד חו"ב ולכך הגם שגם הז' שבועו' סיפר כ' תספרו חמשים יום שכיון שסופר ומברר הז' שבועות שביד האדם ממילא סופר גם יום החמשים שחל על הז' כנ"ל. ולכך נקרא שכל הנ' שערים נמסרו למשה וזה שנאמר וראית את אחורי ופני לא יראו דכל כהאי לישנא מידרש בגמ' אלעיל ולרע כמו משוקדים שאת כו' שרואה שפני לא יראו והוא הוא אספקלריא המאירה בגמר' יבמות הנ"ל. והוא ממראה הפנים. וזה שאמרו חז"ל קשר של תפילין הראה לו שדעת הוא יחוד חו"ב ממקום קשר של תפילין הוא מוח הדעת שכשהחכמה ובינה ממלאים כל המוחין ע"י התבוננות עמוקה עד שלוקח כל האדם ומטה כל המידות ע"י הבינה לה' ית' זה יקרא דעת כמו וידע אדם כו' שמכונה הזיווג בשם דעת (עס נעמט איבער דעם גאנצין מענטש). ונעשה ממחשבה זו טיפה שכלול בה כל האדם וזה נעשה מלחלוחית שבמוח ומתפשט ע"י חוט השדרה שמתפשט כוחו בכל הגוף וכמין ב' פולין מונחים ע"פ הקדירה בחולין פ' אלו טרפות מפולין ולפנים כלפנים ומשם ולחוץ כלחוץ ופולין עצמן א"י ע"ש. ואותן הפולין הם מקום קש"ת ששם שורש הדעת התחלת התפשטות שנעשה ממוח שבראש מוח שבחוט השדרה שמתפשט בכל כוחות האדם ממש רו"ח והוא חיבור המוחין למידות והוא הקשר של תפילין המונח שם כשנתמלא המוח ע"י התפלין אהבת ה' ויראתו עד שמתפשט בכל המידות והכוחות לה' לבדו והוא התפשטות הרצועות עד החזה והטבור מקום עץ הדעת לברר הטוב מהרע. וכן תפילין דמרי עלמא כביכול באהבת ישראל שכ' בהן מי כעמך כו'. ג"כ כנ"ל כביכול ב"ה וב"ש ולכך למשה רבינו שורש הדעת כיון שנולד בטוב דכ' כי טוב כו' לכך נגלה לו קשר של תפילין כנ"ל ושם במקום קש"ת הוא העצם הנקרא לוז. שממנו יבנה האדם בתחיית

המתים. והטע' אחר שהמיתה באה ע"י אכילת עץ הדעת. ולכך במקום זה שהוא שורש הדעת ונק' לכך דאמר פולין עצמן א"י אם לפנים כו' זה נשאר. ומטעם זה נק' לוז שהוא באר שבע שהז' מידות נובעים משם ונקרא לוז שם המקום שאין שולט מה"מ שהוא הבאר למעלה מהתפשטות עה"ד טו"ר ויעקב אבינו בא שם כידוע דיעקב ומשה כחד משה מלגאו כו' וכשהקדמנו נעשה לנשמע באנו לעץ החיים שהוא למעלה מעץ הדעת. כי נשמע הוא להבין ולברר טוב מרע. אבל כשהי' הדביקות כל אשר כו' נעשה. הוא למעלה מהתפשטות הבינה כנ"ל. והו' שורש שער הנ' במתן תורתינו הקדושה והי' חירות ממה"מ ור"ת אשר דבר ה' נעשה שם א"ד שהי' עלי' לחכמה ובינה שנק' חיים והוא רז שמלאכי השרת משתמשים בו. והי' עלי' לעולם העשי' עד עץ החיים. והי' נתקן כל העולם וכאשר לא יכולנו לעמוד במדרגה זו ונתקלקל ע"י החטא ונאמר אכן כאדם כו' אם ח"ו לא הי' נשאר רשימו ממקום הגבוה הנ"ל לא הי' טהרה מטומאת מת כי טהרה זו צריך להיות ממקום החיים שאין המיתה מגיע שם רק שבאמת נשאר רשימה שע"י זה יהי' תחיית המתים ובהמשך הזמן יתוקן הכל עד שנחזור לבא לבחי' עץ החיים כנ"ל וזהו ע"י פרה שאמרו תבא ותקנח כו' שהוא חלק מתיקון חטא הנ"ל שבא מלמעלה מעץ הדעת ומה שהוא חוקה זה עצמו התיקון שבלי התבוננות נעשה אשר צוה ה' גם שא"י שום טעם האמונה חזקה ומאירה בלב ישראל. כמו שהקדמנו נעשה לנשמע ולכך למשה רבינו ע"ה נתגלה טעמי פרה. שהוא נשאר למעלה מעץ הדעת ולאחרים חוקה ולכך אמר שלמה אמרתי אחכמה שע"י בנין בית המקדש רצה לתקן העולם כמו לעתיד. ולבא לבחי' חכמה והיא רחוקה ממני כו' היינו שלא עלתה בידו ונשאר התיקון ע"י שהיא רחוקה ממני היינו שהיא חוקה כנ"ל ולכך כשאמר הקב"ה על כל דבר טהרתו ושאל אם נטמא במה טהרתו ולא השיבו שעדיין לא הי' התיקון נתכרכמו פניו שהי' סבור שח"ו אין טהרה לטומאת מת ולא נשאר רשימה שיבא התיקון למעלה מעץ הדעת כנ"ל וכשהגיע לפ' פרה אמר לו הקב"ה זו טהרתו היינו כנ"ל ע"י הסליחה והמחילה שפעל מרע"ה ביום הכיפורים בלוחות אחרונות כנ"ל נתקן שישאר רשימה מלוחות הראשונות להיות טהרה הנ"ל מעץ החיים ולתחיית עתיד וגם להצדיקום אלי' אלישע יחזקאל ולת"ח אח"כ זוטר דבכ' מחי' מתים היינו מי ששפל בעיניו.

ולזאת לכאורה איך פליגי תנאי בפרה כיון שהוא תקנה לכן ר"א הגדול שהוא אחוז במקום גבוה מהדור שאמרו מה"ש שהלכה כמותו בכל מקום יכול לפתוח בפרה. וכשפתח יכלו גם שאר החכמים לחלוק אפילו שיהי' הלכה כדבריהם. וזהו שאמר הקב"ה למשה עתיד כו' בישרו שאפשר לפתוח בפרה ואמר בשם אמרו להכנה לגאולה.

וביקש משה רבינו שיהי' מחלציו שיקרא ע"ש הכח מלשון חלוצים תעברו. וכשיהי' מחלציו וודאי שיהי' התיקון יותר גדול שלמשה רבינו ע"ה נתגלה טעמיה והבטיחו השי"ת שם הא' כו' ששרשו מעץ החיים מקום האחדות רק טוב כמו משה רבינו ע"ה כי טוב הוא:

גם במדרש מי יתן כו' לא אחד יחידו של עולם. שממקום היחוד בא הטהרה כו' מה שהשי"ת ברא והוציא טהור מטמא נתגלה שאין קיום לשום דבר המנגד להקדושה רק כמו שמדד לו השי"ת שיוכל להתנגד כדי שיהי' יתרון להאור מן החושך. וזה במקום שבע"ת עומדי' דמשכין עלייהו בחילא סגי כ"כ בזוהר הקדוש ומאותו היתרון בא קיום החושך וזהו והנה טוב מאד שדרשו זה כו' והוא יותר מטוב סתם מה שניכר יתרון הטוב וזהו נוגה דמפתי לאתתא יראת ה' ובזה הכשיל לאה"ר וחוה מ"ש מזה אכל וברא העולם וכי שוטה ומשוגע לדבר כזאת אולם אכילה הוא הנאה ונייחא שהסביר לו שעיקר הבריאה הי' שיהי' טו"ר לברר הטוב ולזאת יאכלו ויבררו הטוב. וכוונתו הי' לבקש חיותו שכשמדרגת ומעלת האדם הוא מצד יתרון הטוב מהרע יש להרע שייכות ובאמת רצונו של השי"ת הי' שיהי' לפניו העה"ד ונחמד ולא ידבק בו רק בעץ החיים ויהי' למעלה מבירור טו"ר ויהי' עי"ז הכל נהפך לש"פה ברורה גימ' שכי"נה כמו לעתיד:

פנחס

פנחס כו' השיב כו' בקנאו כו' בריתי שלום. נ"ל בעזה"י שבוודאי לא הי' מתוך כעס לבד רק מגודל עוצם אהבה לבנ"י ונוגע עד הנפש שאיך ישראל קדושי' שנקראו בנים לה' ית' יהי' במצב שפלות וגרוע כזה כמו שמר לאדם כשבנו סר מדרך הישר ח"ו וכמו קנאת בעל. וכמ"ש (עמוס ג) ידעתי כו' על כן אפקוד כו' ופעל בזה לדורות מה שאמרו חז"ל רגזו לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצה"ר שכל איש מישראל שמרגיש הרהור עבירה וכדומה ע"י שיודע חיבת ישראל שגם הוא בתוכם יתקצף ויתרגז מאד. איך יש לו חוצפה ועזות כזה נגד ה' ית'. ועי"ז נעשה כבוש יצה"ר תחת ידו או סר ממנו. ואם לאו היינו שזה מועיל כשנזהר אדם שלא יכעס ויתקצף על דברים בטלים רק על התנגדות הקדושה יכול לפעול ברוגז ונעשה כלי לרדוף היצה"ר. כמ"ש דוד ארדוף אויבי ואשיגם ועי"ז נמתק הדין בשרשו שהרוגז על הרע הוא גבורות קדושות שהוא להפרידו ולבטלו. ופועל אהבה ורצון. וכשנשתמש בכעס וכדומה ולא עשה תשובה א"א לפעול כו'. יקרא ק"ש היינו שבורח אדם לשרשו שמוסר נפשו וחייו להשי"ת שמבטל כל עצמו לקדושת השי"ת. וממילא אין היצה"ר יכול לבא למקום הזה ונפטר ממנו וזה שאמר אסא אין

בי כח לרדוף אומר שירה והן נופלין כו' היינו השתוקקות למקום. ולכך נותן לו ברית שלום. כי חיבר וייחד חו"ג. שהוא קיום הכל כמ"ש במדרש שהעול' מתנהג בשלום שכל מורכב מיסודות הפכים. ושמו של הקב"ה שלום המחברם לעשות רצון השי"ת. שחפץ בבריותיו שמים אש ומים מספרים כבודו כו' וכן תנועת הגלגל המהפכם ממזרח למערב כל יום נגד תנועתם והוא השלום שניכר כבוד השי"ת שבראם ומקיימם באופן זה וכל ההפכים בעת שבא לרצון השי"ת כולם פונים ומתבטלים לנקודה זו מיכאל וגבריאל בכל יום נברא דבר מיוחד. ויום ו' נצטרף הכל ונעשה הכל כלי אחד שיהי' ניכר מתוכו כבוד ה'. וזה שבת ויכלו כו' והוא סוכת שלום פורס עלינו. וזהו שאמר אלי' להשי"ת קנא קנאתי כו' בריתך כו' נביאיך הרגו ואותר כו' ובקשו כו' ואח"כ כשצוהו השי"ת צא ועמדת כו' ועמד בדיבורו בלי שום שינוי ותמוה מאוד כי ח"ו שאלי' יקטרג על ישראל. ידוע שכל נביא הי' אוהב את ישראל יותר מנפשו כמ"ש משה יאבד כו' ואל ינזק צפורן א' מישראל במדרש ואתחנן נביא כמוך כו'. עוד תימה איך אמר הרגו כו' הלא לא הרגו בנ"י כלל את הנביאים רק הכלבתא ימ"ש המרשעת איזבל שכן אמר עובדי' בהרוג איזבל נביאי ה'. אדרבא כשהציל והטמין ק' נביאים ידעו כל ישראל ולא הגיד שום א'. והוי קשיא לי טובא עד שחנני השי"ת בחסדו להבין מעט שזה עצמו פלא שהי' אליהו ז"ל ירא מאיזבל לברוח הלא שרף את ג' פעמים חמשי' בדיבורו לבד אולם הרמב"ם כ' על הסרת לבו הקפידה תורה שלבו לב כל ישראל ע"ש. ואמת בפיו שכ"כ בזוה"ק אי רישא דעמא זכאי כולן זכאין. ומה שלפעמים שינו צדיקים כו' יש טעם. ולזאת כ"כ על אחאב הסתה כו' איזבל בוודאי הייתה קליפה גדולה מאוד מאד ומכשפה כ"כ בכשפי' הרבים והדין מלך קודם כו' לנביא והי' תחתיו ולא הי' יכול לעשות לו ולא לה שהיא כבעלה והי' יכולת להרוג הנביאים וכן מנשה כו' וכשפעל אלי' שכל ישראל הודו ה' הוא אלקים והרג כל נביאי הבעל והסכימו ישראל ואחאב ג"כ חשב שתיקן הכל וירץ לפניו ועשה לו כבוד. ואלו הי' אחאב נפרד מהכלבתא איזבל הי' נשאר בתשובה כראוי. וגם בנ"י היו מתוקנים. אולם כשלא הרגה ולא נפרד וכו' ויגד לאיזבל את כל כו' עשה אלי' ואת כל כו' הרג כו' ויש לימוד זכות על אחאב כמ"ש בזוה"ק ויגד רזא דחכמתא ע"ש. כי רצה לתקן אותה שתשוב בתשובה. ויש חשק גדול לקרב לקדושה כי יש בהם משוקע ניצוץ קדוש גבוה מאוד כי זולת זה לא הי' להם כח. והיא שנזהרה בכבוד חתן וכלה. וחשב לקרבה וכשלא רצתה קלקלה גם אותו וכמ"ש על החכם מכל אדם. ולזאת כששלחה אל אליהו להרגו כו' וירא שיש לו לירא מפניה וראה מזה שעדיין אחאב קשור בה ואין התיקון כלל וילך כו' קח נפשי כו' וזהו שהתרעם את נביאיך הרגו שהרי כל הקלקול עדיין קיים שע"י

איזבל והי' טענתו הלא בני ישראל עשו תשובה כולם והודו ואיך יהי' במצב ומעמד שפל כזה ע"י רשעה א' והוא ממש כמו ויעמוד פינחס ויפלל שדרשו חז"ל שעשה פלילות שעל א' יפלו כמה אלפים כו' כמ"ש ואתה הסיבות כו' ומסר נפשו להטיח דברים כלפי מעלה בשביל אהבת ישראל שרצה שיתקן אותם הש"י שלא יהי' במצב כזה וע"ז נאמר השיב את כו' ולא כליתי כו' לכן אמור כו' בריתי שלום:

בעז"הי תרכ"ז

לכן אמור הנני נותן לו את בריתי כו' ומיותר לכאו' וכבר כתב בזוה"ק לית לך מלה באורייתא דלית בה רזין כו' תנני השי"ת עפ"י מ"ש במדרש בדין הוא שיטול שכרו לכן אמור כו' ואינו מובן לכאו' ונראה כי כתבו חז"ל לכן הוא שבועה נראה הטעם כי לכאו' מה הפרש בהבטחת השי"ת בין אמורה לשבועה אולם כמו שבועה באדם שנכלל כל רצונו בזה וז' המדות ולכך לא עול כו' כמו כן מה שבצד מדה פרטי כחסד ד' ורחמיו יוכל לגרום החטא לעורר מדת הדין ח"ו לבטל הבטחה אבל בשבועה היינו שעפ"י כל הז' מדות יש לו שכר זאת הבטחה זו נק' שבועה שמסכים גם הדין ואינו יכול לבטל לכך אם כתב לכן הנראה שעפ"י הדין יש להיות כן שאל"כ רק מצד חסד ד' לא שייך לכן ולכך הוא שבועה. ולאשר כי פנחס עשה ע"י כעס וקנאה שהי' מרתיח כל כחו ורצונו לטוב על ישראל הי' כאן חסד ורחמים תוך הדין לכך המתיק את הדין בשורשו כמש"כ בזוה"ק נכלל ביצחק ע"ש בכמה מקומות בפרשה זו ולכך כ' השיב את חמתי שהשיב את החמה מעל ב"י אל שורשה ומקומה שהוא תשובה שדינין מתערין מינה ולכך העמיד כל המדות על מכונם והיינו השיב את חמתי שהוא א' הכולל מא' עד ת' גם המקנא ע"ז בוודאי נק' מדת יסוד כידוע שמזה בא קנאה דהיינו כנ"ל ולאשר מדה זו כולל כל האיברים יע"ש כמ"ש רמב"ן ז"ל:

בקיצור לפ' זו:

השיב את חמתי כמ"ש והרבה להשיב אפו ופי' להשיב לחזור אל מקום האף על ראש רשעים יחול כמ"ש בהרע"ב אבות גבי שמואל הקטן כי לשוב פי' ההיפך ע"ש ואמת כן כי כאשר יש מי שנוקם נמצא בי' בשלימות הראוי ונשאר אף על המחשכים ולכך אחר הנקמה צרור את המדינים:

בילקוט ויקח רומח הובא בס' נועם אלימלך ורמח בהיפך אתוון והנה הגזרה שהיא אינה חוזרת ריקם כמ"ש בזוה"ק ענין נחש וחויא כן בכל גזרה אולם להיפך על ראש רשעים יחול וזה מעל בי' וכן בס' נ"א הנ"ל רמח על רמ"ח איברים והאמת כן כי ברית כולל הכל והנה אם הברית עצמו גימט' תרי"ג נגד כל האיברים וגידים ועשה ול"ת והיינו

ששומר הברית הוא נקי בכל האיברים כי כשאינו כן יש מעט קילקול עם בזה כי נמשך מהמחשבה וכששם טוב כ"ש בשאר איברים העבים יותר וד"ל:

צרור את המדינים להיות השנאה גדולה ועי"ז והכיתם כמו שעשה פנחס ופתח פתח שיוכל כ"א מישראל להיות מלא כעס ושנאה על המחטיאים לו.

נשיא מדין אחותם וכי לא ידענו שהיא אחותם הלא אמר רשב"י דלית אות באורייתא דלית בה רזין עילאין אולם י"ל אמור לחכמה אחותי את כן זלע"ז עשה אלקים ועש"ז נק' כזבי שהיא היו"ד המנקדת היו"ד שבקדושה והוא נגד המחשבה שמשם בא מקור מחשבות רעות וזו כוזבית וכן י"ל זמרי שהוא יו"ד נזמרת שנפרש משורש הטוב ולכך כאשר הרגהו פנחס נתוסף לו היו"ד בשמו כי נתקן אות זה ונדחה הכזב ולכך אח"כ שאו את ראש וכתבו חכז"ל שחתם הש"י יו"ד וה"א ולמה דוקא עתה אולם עתה נתקן היו"ד כנ"ל והנה כתבו חז"ל לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי ולמה לא נמשח באמת אולם ע"כ כדי שיוכל לנקום בזמרי שהי' מיוחד לזה כמ"ש בזוה"ק שהרגו הנפש. והכל אחד כי לכך לא נמשח כי הכהן אינו הורג הנפש ועתה שהרגו נעשה כהן.

והנה כתיב לכן אמור כו' ובמדרש בדין הוא שיטול שכרו הפי' כי הטעם שלכן הוא שבועה כי פ' שבוע ע"ש ז' המדות שכלם מסכימים והנה יש במדות סדר מיוחד לחסד שמי שזוכה בחסד עפ"י טוב מעשיו יש שגרם מדה"ד נותנת להנהיג עמו בחסד כעין שכ' למה הש"י נושא פנים כו' שב"י נושאין לו פנים הפי' שלכך אינו נק' נשיאות פנים שכן המשפט לישא להם פנים. וז"ש בדין הוא שיטול שכרו ולכך זה טוב אחר שהיות כהן שהוא חסד גם ע"י בחי' הדין. ויהי' לו ולזרעו אחריו גם בתי' דין וד"ל:

ברית כהנת עולם דבוק בבחי' עולם ע"י הנקמה שפעל ותיקן במדה"ד והבן פרש"י ז"ל שהשבטים מבזין אותו שאמרו שאינו באמת כמו שעשה שאין הכעס גובר בו כ"כ ופי' קנאין פוגעין בו. שמי שהכעס גובר בו להרוג הנפש מותר לו להרגו:

אשר יצא לפניהם כו' כי המנהיג צריך מקודם לפנות הדרך וצריך לעבור בכל המקומות הרעים וכל מקומות טובים שלא יטעו הבאים אחריו וכענין מרגלים וזה אשר יצא לפניהם כמ"ש צא וכבוש הדרך לבניו והיינו על העדה להיות הוא הפקיד ממשיך שפע חיים וברכה על כל העדה:

בזוה"ק שנתוסף לפנחס היו"ד ע"ש הנה שם שי"ן דלי"ת יו"ד ע"ש אדנות שאמר לעולמו די שהי' מתרחב והולך כמש"כ חכז"ל וי"ל בעזה"י כי הנה שבת כתיב בזוה"ק שבת פי' שג"ר חד"ר והנה הם משפיעין על בת נדיב שבת מלכתא שבג"ר ובדר"ג כי הבת עצמו היא רגל רביעי והנה הה"א הוא הדלי"ת והיו"ד והנה שם הזה שבת ממש. אולם זה

כשעדיין לא נשלם מהם ב' אותיות דלי"ת ויו"ד ולעתיד יהי' ד' אחד שם הוי' ב"ה וב"ש ויהי' נשלם הה"א. ועתה צריך שמירה להיות דלי"ת ויו"ד וליו"ד בעצמו יש ג"כ כל אלו הארות דרך נסתר. וזה סוד והוא יושב פתח האוהל וזה יו"ד אחרונה שבשם הקדוש אדנ"י וזה יו"ד היו"ד ע"ש ר"ח יראת ד'. סוף מעשה במחשבה תחלה כי היו"ד ע"ש המחשבה. לשון עתיד והוא תחלת שם אהי' עתיד אני למלוך כי הם רעין דלא מתפרשין ואחר היו"ד וא"ו כי הם מחוברין דרומית מזרחית ואח"כ הדלי"ת כי דלית לה מגרמה כלום והיו"ד הזה הוא נקודת ציון אשר בירושלים וכבר נתבאר איך זכה פנחס לזה ע"י שהוא במקום הזה וגורם התעוררת עד יו"ד העליונה. ונעשה חיבור ב' יודין וממילא חיבור שלם שביהודה ושם אדנ"י יו"ד בראש ויו"ד בסוף:

וסמכת ידך כו' במדרש כמדליק מנר לנר ונתת מהודך עליו כמערה מכלי אל כלי פי' כי גוף בחי' משה הוא ההוד והנה האור על השמן זה החכמה הנמשך מלמעלה בחי' דעת תפארת כו' זה כמדליק כי האור הוא גבוהה וגוף אל הכלי בבחי' פנימית וחיצוניות עצמות וכלים אי"מ ואו"פ והבן. והנה כ' מהודך עליו עליו ממש כי כן הוא וודאי ויד כ' וסמכת שאין עליו ממש וכתיב את דרך המשכה ויחוד ובהודך כ' מהודך ממש:

מטות

בעזה"י (בקיצור בוויען)

נקום נקמת בנ"י אחר תאסף כו' במדרש כי מרע"ה הי' יכול לחיות כמה שנים כו' אין הפי' שהי' בידו שלא לנקום כדי לחיות שנאמר בו בכל ביתי נאמן הוא יעשה שלא כמשפט ומה השבת אליו אבל הפי' כי אם הי' לו קצת הדביקות בחיות עצמותו לא הי' לו ממילא כח לנקום בכל נפשו כי פי' נקמה היא הכעס שכן מרגיז יצ"ט על יצה"ר כמ"ש אדמו"ר זצללה"ה ר"פ פנחס ע"ש ואם הי' לו נגיעה בעצמותו לא הי' אופן להיות נקמה שלימה אבל כי הי' בטל ממש כל החיות שלו למאמר השי"ת. נקום ולגודל כעסו על המדינים כי החטיאו את ישראל וכן מ"ש אצל ב"י וימסרו בע"כ ע"ש ג"כ הפי' ע"ש אהבתם על משרע"ה דכ' מורא רבך כמורא שמים לא הי' יכולין לנקום בכל לבם בלא נגיעה עד שנאמר להם שכן רצון המקום דוקא:

בענין ב"ג וב"ר יש להקשות למה דן אותם מרע"ה לכף חוב ולומר עליהם תרבות אנשים חטאים ונראה כי לולא דיבר משרע"ה הי' נמשך כן לבסוף כי עבירה גוררת עבירה וכמ"ש כי לא עשו כהוגן במה שבחרו להם נחלתם מעבר לירדן והי' בזה גוררת עבירה

ולא הי' רוצין אח"כ לילך למלחמה אף שלא הי' עדיין זה במחשבתן כלל רק שמשרע"ה החכם עיניו בראשו ותיקן זה בתנאי שיחלצו למלחמה:

עקב

רכ"ב

והי' לשון שמחה לפני השי"ת עקב היינו בעקבות משיחא תשמעון. שכשאנו עושים רצונו ית' בדור שפל חשוב הרבה. ונ"ל רמז שפעל זה ר' עקיבא שכ' בס' אור זרוע שע"ש זה קרא ספרו שנסתפק בשם עקיבא בא' או בה' וחלם לו פסוק זה. ס"ת עקיבה בה'. והלא בכ"מ נזכר בא' בגמרא וגם הרמז אביר יעקב הוא ר' עקיבא באלף. ונ"ל שהי' יעקב ידו אוחזת בעקב כו' שגבר על האלופים. ולקח האלף ונקרא ר' עקיבא וכשסרקו בשרו במסרקות ברזל פעל שלא יסתבכו השערות דעשו שנק' שפיר ויתפרדו כו' וכשזה נופל כו' מתקשר והקהיל ברבים קהילות בשעת סכנה וגרם תורה צוה כו' קהלת יעקב. ואז שאמר השי"ת למשה רבינו כך עלה במחשבה לפני נקרא ר' עקיבה בה'. שהוא עלי' מעקב לשם י"ה וגרם מחיית עמלק שיהי' השם שלם וזהו והי' עקב שהיא עקובה בה' בצירוף יחוד כל השם תשמעון שהאריך בשמע ישראל ותיקן שמעון את שבא ר"ע ולימד את לרבות ת"ח:

שבת ור"ח אלול ראה כת"ר ל'

כ' שער החצר כו' הפנימית הפונה כו' סגור ו' ימי המעשה כו' וביום השבת יפתח כו'. כמה שאדם סוגר פנימיות שלו שלא יכנס בו חשק עוה"ז. אז כשבאים הארות קדושות שבת או ר"ח נפתחין פנימיות הלב ומאירין בו אורות הקדושה בלי יגיעה. רק בשובה ונחת. כי ו' ימי המעש' הם אורות המבררי' טו"ר. ע"כ נק' כ"י בתולה וגן נעול חתום כי יש בכנ"י וכן בכל אחד מישראל נקודה בלב מעץ החיים וכפי שנועלין ומרחיב בית הפנימי היינו שהמשכתו בענייני העוה"ז הם כלאחר יד לא מעיקר רצונו ולפי ערך הסגירה הוא הבירור בחול וכשמגיע קדושת ר"ח שבת יו"ט נפתח השער הפונה קדים הוא כמו שישראל עלו במחשבה קודם בריאת עולם והוא נקודה הנ"ל. ונכנם בו ברכה וקדושה. והוא תוספות חב"ד וכח בנפש כנ"ל שנסגר. ועי"ז מאיר גם בחיצונית היינו לימי המעשה. שיוכלו לברר יותר ויותר. וכעין היכל ואמה טרקסין וממילא כל שבת ושבת נפתח ונכנס ברכה וקדושה יותר עד כל ימי חיי האדם. וכן בכל חודש. וזה שכ' האר"י ז"ל שיש עלי' לפנימיו' עולמות ולא לחיצונות דא"כ הי' רואין עלייתם ע"ש. ולפי ע"ד דמכ"מ זה הוא עליית חיצונית העולמות שמניחין הפנימיות לעלות שבימי המעשה

היו נכנסין אם הי' נפתח ועתה מניחין ואין רוצים לאחוז. וזה ע"ה אימת שבת עליו. כן האימה ויראה שע"י עליית הפנימיות וראו ויירא ממך. כן באדם עצמו יראו מגשת ענייני עוה"ז שבאדם אל החפץ מרצון אמת שבו כי שורה עליו שם ה'. כמו תפילין שבראש וראו כו' כן שבת ויו"ט. ועי"ז מזדכך הרבה והתיקון בחול אח"כ יותר. כן כל כו'. וזה שנאמר חזק בריחי כו' ברך בניך כו' הוא בנין הפנימי גבולך שלום כו' וזה פריסת סוכת שלום בשבת שאומרים:

בעזה"י (בוויען)

והי' עקב כו' ע"ד רמז והי' עקב גימט' צדקה ע"ה שהוא בינה שאדם נותן על צדקה: **במדרש** מנורה של פרקים וכו' כ' כבר ובקיצור כי בכל דבר יש חיות מחי החיים המבוקש מהאדם שלא לפרוד שום דבר באופן שימשוך בחי' שמיעה שהוא כראש לבחי' עקב שהוא ברגל ופשט עקב תשמעון שגם בחי' עקביים ששם חסר ההרגש עכ"ז לא יהי' פעולה בלי הרגש חיות הפנימית כענין ואשובה רגלי אל עדותיך שכ' במ"א הפי' על ההרגל רגלי מביאות אותי כו' ובשבת מתגלה כת זה בכ"ד ולכך בשבת אין עבודה לבנין זה להרכיב מנורה של פרקים וזה שמא לרעתך כו' רק בשבת יש עלי' מעצמו כמ"ש האריז"ל כי רכליות לא טוב לאדם רק בשבת והוא כנ"ל וז"ש בזוה"ק יומא דנשמתין כו' שמעורר חיות פנימי שבכ"ד וזה נק' נשמה כמו כל נשימה ונשימה כו' שהוא החיות ולזאת בשבת נתעורר בכ"ד הפנימית וזה ענין יצ"מ בשבת עמ"ש לעיל בפ' ואתחנן והבן: **במדרש** תנחומא גם עבדך נזהר כו' עקב רב כו' מה רב טובך כו' כי האור הגנוז לצדיקים כתבתי במ"א היכן נגנז בבחי' ההיסתר ושצריך הצדיק לברר הפנימות וכפי ההסתר כן גודל הפנימות כמ"ש המגיד זלה"ה בעבודת ישראל משל לאבן טוב שנגנז עפ"י רוב באבן רע מאד ע"ש ובזוה"ק מצינו ההסתר נקרא רב כמ"ש בפ' בלק על כי רב הוא ע"ש וזה עצמו פי' מה רב טובך שבחי' הצדיק הוא רב כי עצם נקודת הקד' הוא מעט רק הנקודה והרוחקית כדי להרבות ולהוסיף לחבר מה שהי' רחוק כענין שכ' בס' הישר לר"ת כי לפי הקירוב השי"ת מתאחד יותר והריבוי ע"י הריחוק והצדיק צריך לברר הפנימית מתוך ההסתר ולכך רב אותיות בר כעניין שנאמר בר לבב כו' לא נשא לשוא נפשי ופי' הפנימית נק' נפש והגוף מלבוש כן יש בכל דבר ומי שהוא ממשיך הפנימיות להקליפה הסובבות ומברר הפנימיות זה תיקון הלבוש ג"כ ונעשה מהקליפה לבוש ושומר לפרי ז"ש במדרש כמו סולת נקי כו' וזה והי' עקב כו' ע"י מדרגה תחתונה בא מרב טובך והשכר בעקב כו' וז"ש ושמר ד' אלקיך כו' הברית והחסד כו' וצריך להבין מה שמירה זו והוא כנ"ל תיקון השומר לפרי והוא יין המשומר בענביו שיהי' לעתיד תיקון הקליפה

ע"כ כנ"ל ובמ"א כ' פי' עוה"ב תיקון העולם כמ"ש אא"ז ז"ל טעם שנקרא עולם ע"ש שבעולם הזה נעלם כבוד ית' ובעוה"ב יש תיקון עוה"ז ולכך נק' עולם דאתכסיא תיקון הכיסוי וההסתר כנ"ל וע"י שמירת ההעלם שבעוה"ז נשמר הפנימיות ע"כ זוכה לעוה"ב והוא ההעלם בעצם מצד המרמה המ"ש במ"א באורך:

עוד במדרש תנחומא כי המעט כו' ממעטין עצמכם פי' והי' עקב ע"י בחי' ענוה להיות כאסקופה הנדרסת עי"ז זוכין לשמיעה וכתב הרבי מלובלין עפי"ז ועיקר ההפרש שבין אומות לישראל כמ"ש בזוה"ק דעובדין לגרמייהו ורצונם אף שמכניעים לפעמים כדי להרויח ולהתגאות כמ"ש בפ' בלק ע"פ נופל וגלוי עינים שגם בלעם הכניע עצמו כמ"ש בזוה"ק דבכל סיטרין צריך להכניע אך הי' בשקר ונתגאה שבידו להכניע ולהתגלות וז"ש אל יחפוץ כסיל כו' כי אם בהתגלות אבל בנ"י ההיפך ממנו שכל מה שרוצים לעלות כדי להכיר גדלותו ונוראותיו ולבא להכנעה ויראה גדולה באמת כשבא להם טובה מכניעים עצמם וזה תכלית כוונתם וזה פי' תבונה לקבל הבינה להיות נדבק בעצם האדם ואז נק' תבונה כמ"ש במ"א באורך וז"ש עקב תשמעון אף ששומעין. והי' נשארים בעקב שזה התכלית כנ"ל:

שופטים

שופטים כו' שעריך כו' נותן לך כו'. נ"ל שידע שכל השערים שנפתחין לאדם כמ"ש נודע בשערים כו' שעורין דלבא הוא שהשי"ת נותן מתנת חנם לא שזוכה במעשיו וז"ש שופטים שכשישפוט עצמו כראוי יבין שאין לו כלום אצל בוראו. כמ"ש רש"י על ואתחנן. לשבטיך הוא שכל שבט יש לו שער מיוחד. כמ"ש שער ראובן א' כו'. זה נכנס בשער היראה אהבה תורה ג"ח וכדומה ושערים מחולקים כ"א כמו שהוא. כמ"ש במדרש אוצר זה של ג"ח ואח"כ הראהו אוצר גדול מכולם אמר זה של מי שאין לו אני נותן לו מתנת חנם. אף על פי כי מתחלק אוצר מתנת חנם ג"כ לכל אחד כמו שהוא. וזהו לשבטיך. ופעולה בזה ושפטו כו' משפט צדק. ולכף זכות. שכשהוא מצד מעשיו הטובים קשה לו לסבול אנשים פשוטים שאינם כראוי. משא"כ כשיודע השופט שגם לו אין כלום מצד מעשיו רק חסד ורחמים מהשי"ת. ממילא חסדי ה' ורחמיו מגיעים על כל ישראל וידונם לכף זכות כמו שפי' בצדק תשפוט הוי דן כו' שהאמת כן שעצם כל איש מישראל טוב וכרישי דעמא כן כולהון שכל א' שנפתח לו הארה ידע שהוא חסד ה' וגם שוטרים שיכניס הארה זו אל נקודת הלב שיהי' כל מעשיו נמשכין לזה כמ"ש

אחזתיו כו' אל בית אמי כו'. לשבטיך הוא התפשטות הפרטים מהכלל כמ"ש שבטי ישראל ישורון כו' ושפטו כו' שמקום עי"ז ואהבת לרעך כו':
גם תתן לך שיעמידו עליהם מנהיגים המלמדים זכות על ישראל כמו שאמרו זה שפט עתניאל בן קנז ראה ראיתי כו' בין זכאי כו' עליו להושיעם:

כי תצא

תצא הגם שכ' בשם הבעש"ט ושבית שביו. שילמד ממה שהיצה"ר עושה רצון השי"ת מה שמפתהו. נראה לע"ד שזה אחר ונתנו כו' בידך. תחילה לא ילמד ממנו. שאינו מלמד טוב שרוצה לאבד האדם וכפי הרמז שהתורה מרמזת על יצה"ר. הוא מאחר שהרשעים הם ברשות לבם וכבוש תחת ידו. אולם אין אדם שאין לו שעה או רגע וימים המיוחדין ש"ק דערקין ואיתעברין מיניה. אז כי תצא מת"י יהי' על אויביך יהי' לו ישוב הדעת שהוא שונא מוחלט. ובמלחמת הרשות הכ' מדבר כי במלחמה שרוצה לאבד בעבירות כ' לא תחי' כו'. לא שייך ושבית כו' רק ביצה"ר של דברי רשות בזה צריך מלחמה שיהי' לשם שמים:
והם ב' עצות שנא' בש"ס לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר כו' יקרא ק"ש כו' זהו למלחמה כו' אויביך הוא ירגיז כו' ונתנו ה' אלוקיך הוא ע"י ק"ש שע"י שהקב"ה ייחד שמו ית' עלינו. בזה יוכל להבדיל כל הפסולת ממנו. וראו כו' ויראו ממך וגם שידע שאילמלא הקב"ה עוזרו א"י. ונתנו ה' אלוקיך בידך ואח"כ ברצות כו' ישלים אתו. ויכול לשבות שביו ששבה מאדם רצונות וחשק מדבר רשות שנטבעו והם בשבי' אצלו וע"י תשובה מאהבה שחוזר יחוד ה' עליו שנקרא ה' אלהיך שובה כל השבי ממנו. וחוזר לאדם לעבוד בהם השי"ת:
[ועד כאן ספר הזכות]

אלול

דר"ך ל'
כמו שאמר האר"י ז"ל שבא מהר"ש לפניו וקם והרבה לו כבוד. וחקר רח"ו זצ"ל ואמר לו שעשה מצוה שהי' רגיל רשב"י לעשות. ונתחבר נשמתו עמו לעזרו. ומפניו עמד אר"י ז"ל ע"ש. ולזאת נראה כשאדם עושה ג"ח כראוי. מתחבר עמו א"א. ומזה בא רפואה ע"י ביקור חולים שע"י ג"ת בא עמו נשמת אברהם אבינו. שכשחולה רואה אותו מתרפא. כמ"ש חז"ל. ועכ"פ הוא מקצת רפואה. כפי ערך כוונת המצוה של המבקר. גם הוא מצוה שהשי"ת עשאה. הלואי ונזכה לאיזה הארת קדושה מהנ"ל:

וכן ג' תפילות שבכל יום שחרית שתיקן א"א כו'. ג"כ כנ"ל וכן ג' סעודות של שבת שכ' ג' היום לאור יום שהם ג' הארות. של אבותינו הקדושים המאירים לכל העולמות. וסעודה שבלילה של ד"ה ע"ה הנלוה עמם וכשאדם עובד ה' ית' באהבה בכל לבו ונפשו. נלוה א"א ע"ה לעזרו וביראה יצחק. ובאמת יעקב וצריך שלשתן:

פרקי אבות

פרק א

משה קבל כו' כי צריך לפרש על תושבע"פ שנמסר רק ליחודי סגולה והוא אשר בכחו לחדש חידושים כנודע במ"א באריכות וזהו מ"ש הרע"ב שהמוסרים שחדשו מלבם חז"ל הן הן שניתן בכללות תורה שבכתב מה שתלמיד וותיק עתיד לחדש כו':

אנשי כנה"ג כ' הרע"ב שהחזירו עטרה ליושנה לומר הגבור והנורא. ויש להבין מאחר שגם מקודם הי' אומרים הגדול והחזירו הגבור והנורא א"כ מ"ט קראם השם אכנה"ג כנסת הגבורה או הנורא הו"ל למקרי' אולם הגבורה נכללת בגדולה והבן זה כי לא שייך שחדשו בבחי' גבורה כי חסרון הגבורה אינו חסרון לעצמה רק לבחי' הגדולה והבן היטב ובמ"א אבאר בעזהי"ת:

הוי מתלמידיו של אהרן כו' לכאו' מיותר רק הוי רודף שלום. נראה כי אהרן פעל שיוכל האדם להיות כן ואל יחזיק טובה לעצמו בהיותו כן כי אינו רק מתלמידיו של אהרן:

עשה לך רב נראה שיכול לעשות והאיך. אך ללמוד מכל דבר שרואה ומשיג כידוע. ונק' זה רבו שלומד ממנו וגם לך ממש ללמוד מאהבת עוה"ז ויראה וכדומה. כידוע:

פ"א עשה לך. ללמוד מעניני עצמו בהתנהגות הגוף מכו"מ לשמור הנפש. וכן בהפקדתו על משרתיו וכדומה שיכול האדם ללמוד מעניני עצמו איך לעבוד הבורא ב"ה וב"ש. ועי"ז וקנה לך חבר שגוף. האדם נתחבר אל הקב"ה עי"ז שע"י עניני הגוף יפול ללמוד עצמו דרך לעבוד השי"ת כנ"ל:

הרחק משכן רע אין כל אדם זוכה להיות חלל מקרבו כי יש ב' נפשות יצ"ט ויצה"ר כמ"ש רש"י ז"ל ולזאת צריך להרחיק מהשכן באדם ולרע ממש אין צורך הרחקה. אעפ"י שהוא שכן. רק שמדבר מעניני הרשות. שלא יתקרב אליו ע"י מעשה הרשות ע"י שיתקדש בדברים המותרים:

אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות כי וודאי אדם זוכה ע"י העבודה ויגיעה לבוא אל השלימות ויכול לבוא לבחי' מנוחה אבל המכוון בעבודה אינו צריך להיות ע"ז שיגיע אל המנוחה רק להיות מרוצה מאד בגוף העבודה אף להיות כל ימיו. וזהו ושנא את

הרבנות שזהו אחר השלימות הראוי שנק' בחי' רב ללמוד כי כלו טוב. והביא רש"י גמ' דפסחים פשוט נבילתא בשוק ולא תימא כהנא אנא כו' פי' להיות העבודה לפשוט עצמו מעניני החומרי ולא להיות הרצון במנוחה ושלימות אף שהעבודה תמה וברורה. כנודע עכ"ז צריך האדם להיות מרוצה ביגיעה רבה לעשות רצון המקום ב"ה וב"ש. וזהו פשוט נבילתא בשוק במקום הרשות הרבים כנודע:

אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני. וודאי הקב"ה מסייע וכן אחז"ל הבא לטהר מסייעין אותו. ופי' מסייע אינו דוקא רק על הקב"ה רק כל הנבראים וכל העולמות וגם הטבע מסייעין לעבוד השי"ת כנודע להעובדים. אך אם אין אני לי אין שום ברי' מסייע ועוד להיפך ח"ו. רבים מכאובים לרשע והבוטח בד' חסד יסובבנהו וכולן מסייעין וז"ש וכשאני לעצמי מה אני פי' שאדם צריך לידע שע"י מעשים אין שום ערך שיכול לעבוד כראוי רק ע"י שיודע שמסייעין כו':

עשה תורתך קבע אמור מעט פשוט הוא שלא ילמוד דרך חקירה רק לקבוע למודו בלב לקיים למודו:

אמור מעט ועשה כו' להיות הקיום לשם ד' ותורתך ישים על לבו כתבם על לוח לבך להביא לידי מעשה שזה עיקר:

פרק ב

כל שהוא תפארת לעושי' כו' פשוט כי יהי' כוונתו לטובה לאפוקי שיהי' תוכו לא טוב כמו שנראה מבחוץ ח"ו וגם לאחרים יהי' נראה טוב כי על בינתך אל תשען. והאדם נוגע ואינו רואה חובה לעצמו והשוחד יעור. ולזאת צריך לראות שיהי' נראה יפה גם בעיני אחרים:

והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה כו' וי"ל כי אף שלמצוה גדולה אפשר יש שכר יותר אבל בהבנת הענין כי אין הקב"ה עושה קנאה כו' ונמצא כל אחד כפי יגיעו נוטל וכל המצוה כפי היגיעה והשלימות רצון העושה ואף כי עצם השכר המצוה גדולה גדול אבל עדיין אין אדם שעושה המצוה קטנה כ"כ בטוב משיג שכרה הגבוה ואחר השכר הגבוה יש הפרש בין קטנות המצוה וגדולות כו' ובמ"א כ' בזה דברים נפלאים בעזה"י:

יפה ת"ת עם ד"א שיגיעת שניהם משכחת עון כו' במ"א הארכנו וכלל דברנו כי זה אחר החטא וז"ש משכחת עון. אבל אם לא הי' חוטא כלל הי' מקבל עליו עול תורה וע"ז אי' לקמן שמעבירין עול ד"א ע"ש גם י"ל שאינו סתירה כי יפה כן וכמו במקום שבע"ת עומדין כו' וזה יותר פאר. אבל בלא עון תורה אינו צריך לסדר הזה כנ"ל:

הוו זהירין ברשות פרשנו בדבר הרשות כד' הרמב"ן ז"ל קדושים כו' ובשעת הנאתן השוחד יעור ונראה שכוונתו לשמים והוא שקר וצריך יותר שמירה מדבר איסור שנבדל ממנו כנ"ל:

הוו זהירין ברשות היינו דבר הרשות שזה צריך שמירה גדולה כי היצה"ר מסתיר בתאוות האדם אכילה ושתי' כו' שיהי' נראה כמעורב בתוך הקדושה ונראין כאוהבין היינו שמדובקין בהקדושה ובאמת שאין מקרבין עצמן להקדושה רק לצורך עצמן לגנוב. שנתדבק האדם בהתאוות וכמ"ש בס' כתר ש"ט על ק"ק שחיטתן בצפון ע"ש והוא כנ"ל:

דע מה למעלה ממך כי האדם מעלה במעשיו כל סדר העליות העולמות גם הפי' דע ממך מה שלמעלה כמ"ש מבשרי אחזה אלוקי כי האדם השלם יכול ליקח מוסר מעצם נפשו. בראותו שחרה לו על המכעיס אותו מי שעשה לו טובה ואינו מכיר בטובו וכדומה הרבה כפי זה יבין הדרך להכיר טובת הבורא ית"ש שגם למעלה בוודאי כך הוא כמ"ש רז"ל הקריבהו נא לפחתך כו' גם הפי' כי הלימוד ד' לידע סודות התורה אם הוא בדרך חקירה בלבד אינו כלום אבל אם בא ע"י עבודת האדם הוא טוב:

ואל תאמין בעצמך עד יום מותך לכאו' מיותר ודוחק לומר כי ביום מותו מותר להאמין שיצה"ר הוסר ממנו:

ואל תדין כו' שלא ירד להתבונן בדבר שנראה גרוע ממנו כי א"י ענינו ואם הי' מסתירין לו כיוצא בזה אם הי' טוב ממנו:

ולא כל המרבה בסחורה מחכים. ולדעתי הוא מקצתן מחכימין גם מאי קמ"ל וי"ל מרבה בסחורה אף בתורה שרוצה להמשיך מרחוק כמ"ד ממרחק תביא לחמה וז"ש הרע"ב ולא מעבר לים כמ"ש בעבר הנהר ישבו כו' והבן היטב כ"ז:

ואל תעש תפלתך קבע כו' י"ל תפלתך דוקא רק עיקר תחנונים יהי' לצורך המקום והבן:

היום קצר פרשנו כי העבודה המיועדת לכל רגע היום קצר ומצומצם עשי' לכך צריך להיות זריז. ולשון הרע"ב קשה שאין עליך המלאכה לגמור כדלקמן:

הוי זהיר במצוה קלה כו' שאינך יודע מתן שכרן כו' לפע"ד להמשיל משל המסדד חפצים זע"ז עד אלפים ורבבות כל שלמעלה יותר חשוב ואם רוצה להגביהם לפעמים נוטל הסולם ועולה ומגביה מה שלמעלה שהיא עיקר החשיבות ולפעמים ע"י שמניח מתחת דבר מה ומגביה התחתון נמצא זה מגביה למה שלמעלה ואח"כ יותר ויותר עד שלמעלה עליות גדולות כמו במצוה גדולה וגבוה בעצם וזה פי' תרי"ג מצוות התלויים בה וזה פי' מצוה גוררת מצוה רק ההפרש בעצם שחשוב וגבוה יותר אבל כלם אחת והמשל הזה נוקב ויורד. והמשכיל יכול לתרץ בזה כמה ענינים:

יפה ת"ת עם ד"א שיגיעת שניהם משכחת עון. יתברך שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה אשר ברא עולמו בחסד וברחמים והכין הדרך לפני האדם להיות הבחירה בידו והיא כדי לתקן העירוב כידוע והנה זה מבחי' עה"ד טו"ר ונק' ד"א תורה שבע"פ קרינן לה שבא עפ"י שכל האדם ומידותיו ות"ת הוא עץ החיים וע"ז אנו מברכין אשר נתן לנו תורתו היינו שבכתב וחיי עולם נטע בתוכינו היינו החיות תוך ההעלם שעש"ז נקרא ג"כ עולם כידוע כדי שיהי' הרגשה תוך ההעלם ג"כ וזה נטע בתוכינו ע"י מעשינו עם השכל עצמינו וגם זה מהשי"ת כנודע וזה עיקר הת"ת להיות היראה ופחד מהשי"ת כמו שהוא נסתר וזה ירא שמים בסתר ובגלוי וזה יפה ת"ת עם ד"א שיגיעת שניהם היינו יגיעת חיבור שניהם שזהו עיקר יגיעת האדם בעוה"ז משכחת עון כי הוא תקנת עוונות ובירור הקדושה וזהו ענין סור מרע כנודע וכל תורה שאין עמה מלאכה היינו שאין מכניס אור התורה בעניני מעשיו א"כ אין תיקון העשי' והאדם הוא תוך הטבע והעשי' והאיך יהי' קיום לעד בהתורה וזה עיקר המצוות שמחברין אור התורה בהציווי במעשה המצוה ולכן אם אין מלאכה שהיא מלאכת ו' ימי המעשה עבודת כו' סופה בטלה וגוררת עון כי כפי גדלות האדם מתגברים עליו המחטיאים כנודע והבן כ"ז:

אם למדת תורה הרבה כו' כתיב יברכך כו' וישמרך כו' שלפי הברכה צריך יותר שמירה וכ' יש עושר שמור כו' לרעתו כעשרו של קרח אם הפי' וודאי ג"כ בדעת אם אדם נשאר דל ואביון ותאב לכל דבר אחר כל העשירות זה טוב. אבל שח"ו ע"י העשירות והרבה ידיעות מתגאה ח"ו ומתרשל עי"ז בעבודה רבה כמקודם סופה לבטל מעוני ולהיפך טוב המקיים כו' אף בעוני שאין יודע מה יעבוד בתפלות ובקשות והכנעות סופו לקיים בעושר והבן:

פרק ג

הוא ניהו מכתב מאדמו"ר זצ"ל להר"ר **ישראל יוסיל מגור** ז"ל. וזלה"ק:

לאשר כי בעת ראיתיך אתי בקשת לכתוב לך אגרת ולקחתי לי פנאי ע"ז. ואם כי איני יודע מה לכתוב נלקוט בדברי חז"ל. ונסתכל במה שיש להבין מדבריהם. וכבר נודע כי אבות מילי דחסידות. ושנינן בפירקין:

עקביא כו' הסתכל בג' דברים וא"א בא לידי עבירה דע מאין באת מאין מט"ס ולכאורה נראה לדקדק במ"ש הסתכל כי הסתכלות הוא בעין השכל להבין מזה ענין הנסתר בעומק בהענין ההוא כמו שמורגל הלשון אצל חכז"ל נסתכלתי כו' אבל דבר זה שבא מט"ס לכאו' אין המכיוון רק שידע ויזכור זה וא"כ שייך לשון ידיעה ולא הסתכלות. ומה שר"ל בזה הוא כוונת התנא להסתכל כי ביאת האדם בא מאין דוקא והיינו מט"ס.

וכתבו הספרים שעיקר יצורת האדם כשהטיפה מוסרחת ומבוטלת לגמרי כעפר וכן כל הנזרעים בארץ אין הקליפה מתחלת לצמוח עד שנתקלקל גרגיר הזרע ונעשה כעפר והמכיוון בזה לידע כי זה שנתקלקל ובא לבחי' אין הוא העיקר ובדבר הזה צריכין הסתכלות הרבה לידע ולהבין ענין זה כי יצירת האדם הגוף והשכל באופן ודמיון אחד וכמו שעשה כן השי"ת להיות יצירת האדם שהוא החשוב שבנבראים ע"י ט"ס דווקא מבואר מזה כי זה עיקר החשיבות מה שנמשך הטיפה מן המוח בכללות חיות האדם שבחוט השדרה והמוח שהוא עיקר החיות כידוע לכל הבקי בדברי חז"ל ובספרים הקדושים וכן נראה בחוש שהמשכת הטיפה כולל איברי אדם ועכ"ז נעשה מזה ט"ס ומבוטלת כעפר ומזה נוצר האדם מבואר מזה שזה עיקר החשיבות שבא לבחי' אין.

ונלע"ד מזה גם על מהות הנפש והשכל שג"כ כל הידיעות והשגות וחיות הנפש בא ג"כ מבחי' ביטול כנ"ל וזה הוא ענין התפלה שכתבו חכז"ל ובספרים הקדושים שהוא י"ח ברכות כנגד י"ח חוליות שבשדרות ובק"ש הוא מקום שנמשך החיות מהמוח שנק' חכמה ובינה אל ח"י חוליות שבשדרה להחיות כל הגוף בא ע"י התפילה שהאדם מודה ומבטל כל כחותיו להשי"ת ואח"כ נפילת אפים מזה הטעם שנעשה בטל ממש. והמעיין בספרים הקדושים יראה דברים אלו מפורש. ואין עתה להאריך בזה בענין התפילה. ואמרו רבותינו הקדושים בשם הרב זצללה"ה ע"י הרמז והחכמה מאין תמצא וכ"כ בס' רמזי תורה כמה פעמים והוא כנ"ל שהעמקות כשבא האדם לבחי' אין ויודע שהכל מהשי"ת ודבק בשורשו שהנקודה הנמשך מהשי"ת ממש להחיות הנבראים והאדם נקרא אין שהרי אין בה השגה ותפיסה. ולזאת העיקר הכל לידע כי האדם ממש אין גם עתה אחר שנברא ורק כל מעשיו שיש בהם חיות הוא רק מבחי' אין שאין להאדם בזה משלו כלום וכגרזן ביד החוצב בו ממש. וא"כ מה שרואים שרשעים שא"י ועושים מעשים רעים בכחם ואמרו כחם ועוצם ידם עשה כו' האמת הוא שמעשיהם נמשך מסט"א וזה צריך האדם לידע ולהאמין שכן הוא האמת שהשי"ת ברא עולמו באופן זה שיהי' סט"א מנגד להקדושה וחיות הנמשך לרשעים ולמעשיהם הרעים הוא מהם ולכך נקראו מתים בחייהם שחייהם נמשך משורש המות. ואמרו חכז"ל מי שאינו כורע במודים שדרתו נעשה נחש והוא כנ"ל שמי שאינו כורע ומודה שחיותו שיש לו בח"י חוליות שע"ז נסבב ענין הכריעה במודים בח"י חוליות וכל קומות האדם והזקיפה בשם כמ"ש ד' זוקף כפופים שע"י שכורע בברוך ובמודים ומברך להשי"ת שנותן לו חיות וזוקף אח"כ בהחיות שבא מהשי"ת מבחי' אין ומי שאינו כורע שדרתו שהיא החיות כנ"ל נעשה נחש שסט"א נקרא נחש כנודע שזה עיקר שם הסט"א אבל אנחנו בנ"י

ובפרט הצדיקים שאין רצונם ח"ו בשום אופן להנתק מחי החיים רק שיהי' כל חיותינו מהשי"ת סטרא דקדושה לזאת כשעושין שום מעשה צריך להיות בידיעה זו להבטל להיות כאין ואז נמשך המעשה מחיות דקדושה כנ"ל. ולזאת אמר התנא הסתכל כו' ופי' זה ההסתכלות צריך להיות בכל רגע שלא יהי' שום שכחה וממילא א"א שיעשה שום מעשה נגד רצון הש"י כי ידי העבירה לב חומד ועין רואה כמ"ש רש"י ז"ל בפ' ציצית לב ועינים הם ב' מרגלים כו' למען תזכרו כו' ולא תתורו כו' וכתב במדרש משל לנטבע במים ונותנים לו חבל ואומרים לו הוי יודע שאם תניחהו אין לך חיים ע"ש סוף פ' שלח ונראה בפשיטות שכוונת המדרש שמה שנא' כי ע"י מצוות ציצית וראיתם וזכרתם הוא אצל מי שיודע שכל חיותו תולה במצוות כמ"ש כי הוא חייך כו' וחי בהם שכל החיות יהי' אצל האדם מתורה ומצוות ואז ע"י זכירה זו באמת מושך כל חיותו כנ"ל ושייכות זה למצוות ציצית צריך אריכת דברים:

והעולה מדברי המדרש הנ"ל שכמו הנופל למים שיודע שאין לו חיות כשמסיח רגע א' כן באמת צריך להיות אצלינו שנידע כי בהסיר רגע א' מהמשכת החיות הנ"ל ע"י שנשכח הנקודה העיקרית אשר הכל כנ"ל אין לו חיות באמת כי בלי ידיעה זו אינו חיות כנ"ל כמ"ש לעיל וממילא אינו נותן מקום למרגלי הגוף לתור אחריהם שהרי שומר הנקודה הנ"ל. וזה עצמו ענין עטיפה בטלית שאין שום אבר יוצא לחוץ מעומ"ש שהוא הציצית ותכלת עומ"ש ממש כמ"ש רז"ל והאדם מעוטף לגמרי בכללות נפשו וגופו ביראת ד' החופפת עליו זה ענין עטיפת ציצית וטוב לידע זה בכלל לקבל עומ"ש יראת ד' החופפת בשעת עטיפת ציצית וכפי שמירת הידיעה הנ"ל כן מועלת לבטל היצה"ר :

ונחזור לדברינו שזה ענין עצמו מה שכתב התנא כי' מאין באת שיזכור תמיד כי כל החיות בא מבחי' אין כנ"ל ואם תעיין בספרים הקדושים תראה שיש להבין שזה עצמו עכין תכלית שכתב הרמב"ן ז"ל שהוא תכלית הכל ע"ש והלשון תכלית היא לשון כלה ששורף ומכלה שאין שום דבר רק הכל אין ומבחי' אין בא הכל. ואם אמנם אמת כי לא נקל התסכלות הזה לאנשים כמוני אשר הורגלנו בטבע העולם וצריכין עוד התעוררות לזכור ולידע איזה שעות מיוחדות זאת בבירור שאין שום דבר רק מבחי' אין ואין לנו לדמות עצמינו לצאת במה שיודעין זאת דרך כלל כי זה ההפרש בין ידיעה להסתכלות כי כל זמן שלא יתפעל האדם ע"י הידיעה זו אינו ידיעה עצומה כי רק אפר הסתכלות יומם ולילה באה הידיעה האמתית ולכך אמר החנא מקודם הסתכל ואח"כ דע אף שלעיני בו"ד נראה כי הידיעה מקודם. אמת שיודעין מקודם אבל שם ידיעה אינו על ידיעה מבחוץ כפי הפשוט רק ידיעה הוא שהדבר נדבק באדם כמו שיודע שצריך לשמור חייו

שאף שאינו מסתכל תמיד ג"כ לא ישכח ע"י שהידיעה נדבקת בעצמיתו ולא נאריך בזה שלא לצאת מהמכיוון. ומכ"ש שלא התחלנו לבוא לידי מדה זו שלא לשכוח הסתכלות זו רגע א' כאמור ועכ"ז אין לפטור וליאש עצמינו כי לא עלינו המלאכה לגמור ואשר תמצא ידך עשה כו'. ואמרו חכז"ל יפה שעה א' בתשובה כו' וא"כ אף אם נדמה לאדם דמיונות שקרים שלא יגיע לתכלית המצוה וענין ההוא אין זה טענה לבטל השעות אשר נוכל להסתכל ולידע לבד מה שבאמת קרוב הדבר מאוד כו' וזה הוא כל טענות המרגלים כפי הנאמר בזוה"ק (ד' קנ"ט ט"ב) אר"ש מפרשתא דא כו' עד ומסתכלין עיקרא חד ושרשא חד כו' וזה עיקר הכל שכל מה שעובר על האדם אינו שוכח זאת הנקודה שהוא ממש כגרזן ביד החוצב שאין לנו לעשות רק להיות הרצון להשתעבד לעבודת השי"ת וזה שאמרו בני מהימנותא מאי קאמרי אם תפץ בנו ד' כו' קב"ה לא בעי אלא לבא כו' פי' שיהי' בנו החפץ והרצון והמעשה הוא מן השי"ת ואין לנו לברור שיהי' כן או כן והשי"ת צדיק וכפי הרצון נמשך המעשה וכזאת אין שום טעם לבוא לעצלות ע"י שנדמה שא"א להגיע להיות מתוקן כראוי וע"ז נאמר אך בד' אל תמרודו כי זה נקרא מרידה שהרי הוא כמהרהר אחר השי"ת שמצוה לאדם מה שא"א לקיים והרי נאמר לא מצאנוהו שגיא כח שאין הקב"ה מטיל עול על האדם יותר מכפי יכולתו כי חנון ורחום ד' וז"ש אינן בני מהימנותא חדאין במילין כלומר ממה שיודעין ומסתכלין עומק הדברים לו נפלו ח"ו כאלו המרגלים לומר מאן יכול למזכי בה כו' אלא אדרבה חדאין איך שהשי"ת רוצה לזכות אותן להתחלת מצוותו אף שלא יגמרו באמת כי יודעין שמעצמיותם אין להם כלום והאמת שיש להאדם להודות ולהלל להשי"ת על מעט העבודה שיש לכל א' אף שיודע שאין מהמתחילין לכנוס בעבודתו ית"ש כראוי עכ"ז הלא לפי זכות האדם אינו ראוי אף לטיפה מן הים בהתחלה שיש לו ומי שמשגיח בעינא פקיחא יברר לו דברים אלו. ועי"ז דחדאין במילין מתברכין מילין בגוייהו כלומר כשיודעין שאין זוכין גם לזה באין לבחי' אין כנ"ל ומאין נמצא הכל כמש"ל ושורה ברכה כמ"ש בזוה"ק (ד' קס"ח ע"ב) לא רבי קב"ה אלא לדאזעיר כו' ע"ש וכשרואין דמתברכין מיליהון בגוייהו מסתכלין עיקרא חד ושרשא חד והעיקר והשורש הזה הכל הוא בחי' אין שרואין שכל השגות באין ע"י בחי' אין. שהוא יראת ד' ראשית הכל כמ"ש ראשית חכמה יראת ד' ולא אשתכח בהו פרידא כלומר אף אחר שנפתח להם שערי חכמה ומתעלין ממדרגה למדרגה עכ"ז אין שוכחין זאת הנקידה שהכל מהשי"ת ועי"ז לא אשתכח פרידא וכשנסתכל יותר בפירוש הדברים נאמר כי כשנופל מזאת הנקידה ונדמה לו כי מעצמו זכה לזה אז הוא נפרד כלומר כי החכמה מהשי"ת ומ"מ ע"י ידיעה הנ"ל שהוא ביטול להשי"ת והקדושה אז

זוכה לקבל הארה מעצמיותו ממש שהוא דבוק בנפשו אבל כשנפרד אף שיודע שנדמה מה שהשיג הוא עצמו נפרד כי אין אני והוא יכולין לדור במחיצה א' וזש"כ בהו ולא אשתכח בהו פרידא ולא נצא מכוונותינו שגם אחר שנפתח להם יודעין שהוא מהשי"ת ולכך נתוסף להם ברכה יותר ויותר עד שזוכין להגיע לרצון השי"ת ע"י שגם אח"כ יודעין הנקידה הנ"ל. ודברינו זה כמו שאכתוב בעזה"י לקמן בפי' ולאן אתה הולך ואינהו דלא אשתכחו בני מהימנותא כו' בפרידא כו' נתבאר ממילא שהוא הספק דלא אילפן אורייתא לשמה כלומר שכל כוונתם לתקן א"ע ולא להיות משועבד כנ"ל כגרזן ביד החוצב ועי"ז שנדמה להם שלא ישיגו ולא יתקנו א"ע אמרי הא עמלנא כו' טב לן דלא טרחנא ועי"ז חייבין לסטרא בישא שע"י מה שזכו להשיג ולראות גודל מתיקת עבודת הקב"ה שהרי בעצמם משבחין וגם זבת חלב ודבש כו' רק ששוכחין הנקידה הנ"ל וא"כ הרי אין חיותם מהשי"ת וחייבין ממש לסטרא בישא וזה בהפרידא שמה שהשיגו לא יוכל להתקיים בידם כי יתערב טו"ר במעשיהם כנ"ל והוציאו דבה אפס כו' דבעי למיהוי תקין בעותרא כד"א והעשיר יענה עזות כו' ולפי דרכנו נאמר כי יש עני ועשיר ועושה כלם ד' וכן כתיב בתחנונים ידבר רש ועשיר יענה עזות ואמת כי בחי' א"י. הוא עבודה זו תפלה ועני כי יעטוף בחי' אין ודור המדבר מקודם הי' בחי' עושר תפלה למשה אבל מי שעובד לתקן עצמותו ואינו לשמה רק לגרמייהו ונדמה להם דבעי עותרא ואינו כן כ"א רצון הקב"ה בבחי' עבודה מעוני טוב ואדרבא האדם צריך לשמוח בזה יותר כי בחי' זו קרובה יותר אל האדם ולא נאריך בזה כאן אבל מאחר שהמרגלי' היו אנשים גדולי' ראשי ב"י והארות' גדלה במדבר ואם נקידה זו הי' אצלם בבירור שהעיקר בחי' אין הי' יכולין לחזור בשלום וזה שכ' כי כ"ז בא שלא אולפי לשמה כי לגרמייהו וז"ש מקוד' בזוה"ק (ד' קנ"ח) דברי עיטא בישא וגרמי דלא יזכון למיהוי רישין כו' כנ"ל שבחי' א"י הוא בחי' אין כנ"ל אבל בני מהימנותא מאי אמרי כנ"ל אלא לבא לא להיות עובד ועושה כי עשיית האדם רק הרצון ויסתמרון ההוא רשומא קדושא הוא שמירת הברית. ונניח עתה דברים הללו שצריכין ביאור רחב אך בה' אל תמרודו כיון שרצון הקב"ה להיות בחי' אין כנ"ל נקרא מרידה כשאדם בוחר לעצמו דרך הנראה לעיני בו"ד לא בעי עיתרא כו' כי הקב"ה משמש דוקא במאני תבורא כמ"ש בזוה"ק בכמה דוכתי ואם נסתכל בדברי הזוה"ק שכ' היש בה עץ אי יש בה בחי' עץ שהוא תורה שבכתב אור הבהיר כענין משה ודור המדבר או בחי' אין שהוא אמת כעין בחי' א"י בחי' תפילה לעני כנ"ל או בחי' תפלה למשה כנ"ל ובפי' אדומ"ז זצלל"ה נדבר מאלה הדברים. ועיקר דבריו שחסר להם חיזוק וזה נרמז במ"ש בזוה"ק במוט בפרידא כד"א אל יתן למוט כו' ואי' במדרש ויצא אמר יעקב אליעזר יצא

בעשרה גמלים כו' חזר ואמר לית אנא מובד סברי מן ברייי כי מאין יבוא עזרי כו' אל יתן למוט כו' ופי כ"ז כנ"ל כי הסתכל יעקב כי הוא ערום מכל שנטל אליפז כל אשר לו שנשאר עני ממש כמ"ש שחשוב כמת וע"ז אמר אשא עיני לאלופי ולמעבדני כו' כלומר לתחילת הבריאה שנעשה רק מאין ולזאת מזה עצמו שנשאר עני צריך לשמור עצמו שלא יתן למוט כו' כלומר שלא יטה מעבודתו ע"י עניות ושפלות לית אנא מובד סברי. כי כשיתעצב האדם עי"ז ומתחיל ליאש עצמו ומבקש עצות לחזור לעושרו הרי הוא מטה עצמו מהשי"ת כמ"ש לעיל. ועתה כ"כ יש להסתכל במ"ש ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה וג"כ נסמוך על דקדוק מה הסתכלות יש בזה. ולכאו' רק פי' הידועה כמש"ל. ונאמר ג"כ שנוכל ללמוד ממה שברא השי"ת כן עולמו להיות האדם מת אחר כלות שנותיו. ואין להקשות על דברינו כי המיתה בא מחטא אדה"ר כי בלי חטא הי' האדם חי לעולם ויכול לתקן גם בחייו ענין שעתה ע"י המיתה ואיך אנו יודעין בזה כי עתה א"א לתקן רק ע"י מיתה וא"כ יש להבין ענין הזה להיות האדם עובד כמה שנים ואח"כ מת ונקבר במקום עפר רמה ותולעה נוכל להבין זה ע"ד הפשוט כי האדם צריך לעשות עבודתו שנברא עליו ולחזור אל העבודה הקב"ה שנשתלח ממנו להיות בטל לגמרי כל חיותו ונפשו ונשמתו חוזרות עם העבודה אשר בידה אל הקב"ה ומי שזכה לתקן כל ימיו כפי שנשתלח כמו אבותינו אברהם יצחק ויעקב וכדומה נאמר עליהם בא בימים והיינו שמיתתם ע"י שנגמר עבודתם ממילא נפשו יוצאות ע"י נשיקה שהוא השתוקקת עצום עד שהנפש יוצא ובאבות חושב שצות אדם בן תשעים לשוח אחר כל השלימות שחושב מקודם אח"כ בא הכריעה ולשחות בהודא' ממש בנפילת אפים עד שנתבטל באמת ונעשה כעפר ממש כמ"ש הכל הי' מן העפר והכל שב אל העפר שפי' עפר ששם מקום הביטול שכל דבר הנטמן בעפר נתבטל ממש כעפר ששם עפר על שחיקת הכל מלשון עפרורות שהוא אבק ועפר. ומה שגופות הצדיקים נשאר קיים האמת נראה ע"י שגם בחייהם אין בהם חיות עצמם והם מבוטלים ממש להשי"ת אשר בתוכם וא"כ כל גודל וריבוי הגוף רק מחיות השי"ת ונשאר קיים וז"ש חכז"ל הצדיקים במיתתם קרויים חיים כי חייהם של צדיקים הוא חיות הקדושה אשר בתוכם וזה נשאר קיים וגופו יכול להשאר כמו שהוא שהרי כמו שהוא הוא ג"כ עפר ממש כמ"ש אאע"ה ואנכי עפר ואפר כו' ונמצא כי ימי האדם בזה העולם אינו דבר קבוע כנ"ל שיהי' זה דבר עיקר ויסוד רק המכיוון הוא אחר השלימות והוא המיתה שאז הנפש והנשמה חוזרות בשליחותם ומזה שאנו רואין שכן בריאת האדם מן העפר וט"ס ענין ביטול כעפר כנ"ל וחוזר אל העפר נלמד כי עיקר החשובות הביטול שהתחלה בא מזה ע"י שנתבטל כח

האדם בטיפה מוסרחת להיות בטל בחי' אין. ומזה נוצר האדם כי קודם היצירה צריך להיות בחי' אין וכן הגמר אחר העבודה ג"כ הוא בחי' ביטול כלומר אף שהשיג ועובד כל ימיו צריך שידע שאין זה שלו רק שהשי"ת פעל בו כגרזן ביד החוצב בו כנ"ל ושלא יחזיק טובה לעצמו ואדרבה יתוסף לו יותר ויותר הכנעה בהשיגו גודל קדושת ויראת השי"ת ויפול עליו הכנעה ובושה וידע כי כל מעשיו אינו כטיפה מן הים אל התחלת כניסה לעבודת השי"ת ואף כי עבד הרבה באמת אין הכוונה לרמות עצמו רק לידע ברור שהוא האמת כי נמצא רק נקודה קטנה שהוא מן האדם והרי אמרו חכז"ל פתחו לי כחודה של מחט כו' כפתחו של אולם כו' ודבריהם חיים וקיימים. וא"כ יקשה שאנו רואים חסידים ואנשי מעשה שכמעט א"א לומר שלא פתחו כחודו של מחט לפי העבודה העצימה. אולם התי' הוא בהסיר השקר המכסה האמת כי האמת שמה שאנו רואין העבודה זה הוא אחר שכבר פתח להם השי"ת כפתחו של אולם לפי מעט הפתיחה שפתחו הם. וכשידע אדם ויאמין דברי חז"ל אלו יתברר לו כי לפי קצת העבודה שלו אין משלו רק כחלק אחד מאלפי אלפים כההפרש בין חודה של מחט לפתחה של אולם והכנעה זו שאחר העבודה הוא בחי' אין ג"כ שבא בסוף. ובס' הזוה"ק ובספרים הקדושים אם עיינת או תעיין בהם תראה שב' בחי' אלו נקראים חכמה עילאה וחכמה תתאי שהם ב' יראת עילאי ותתאי א' בחי' יראה והכנעה שמקודם הכל שבא מצד ששפל באמת וא"י מה ועי"ז יש לו הכנעה ואח"כ שמשיג רואה שגדלות ויראת הבורא ית' אין באפשרי להשיג ומצד הידיעה עצמו יש לו הכנעה והוא חכמה עילאי וכ"ז יש לנו ללמוד מזה שאדם בא מט"ס והולך למקום עפר רמה ותולעה מזה נלמד שסדר ועיקר העבודה מאין לאין כנ"ל. ונוכל להבין ג"כ מזה טעם בריאת האדם שהי' ע"ז לעשות מכל הדברים אין כלומר לקרב כל דברי העוה"ז להשי"ת להראות שהכל ברא לכבודו ושהכל אין נגדו שהדברים בפ"ע נראים נפרדים ח"ו עניני עוה"ז וע"י הצדיק שמברר הכל להשי"ת ומבטל א"ע אף שהוא בעוה"ז עי"ז מקרב כל עניני עוה"ז להיות בטלין להשי"ת:

והעולה מכ"ז הוא כי גוף העבודה מהש"י ועיקר הצריך לאדם הוא להודות ולהכניע ולהראות שהכל ממנו ית' לבטל עצמו כעפר וז"ש אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת ויש לדקדק כיון שקיים מה שנוצר עליו ג"כ יש לו טעם להחזיק טובה לעצמו ולומר עשיתי אשר נוצרתי עליו אמנם נוכל לפרש כי לכך נוצרת שלא תחזיק טובה לעצמך כלו' אין רצון הקב"ה גוף הלימוד כי יצירת האדם רק ע"ז שלא יחזיק טובה לעצמו כנ"ל וז"ש ג"כ מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה ומדקדקין כי לשון תקוה הוא מה שמצפין ע"ז ע"ש בתויו"ט ומדר"ש ואינו קשיא לפי מה שכ' כי

אדרבה באמת כל התקוה להיות עפר שנזכה לבסוף להכניע עצמו כנ"ל ואין קשיא מה ששואלין והוא התקוה על העולם כי הפי' הוא שאין המכיוון חיי עוה"ז אף שעובד ד' כל ימיו אין המכיון רק לבטל עצמותו ואיך יתגאה בזה וא"כ איבד כל תקותו ואומר לשון אנוש תקותו ותיקונו שמצפה האדם שיהי' בטל כעפר וא"כ איך יתגאה בגופו וג"כ ל"ק מ"ש כי צדיקים אינם רמה כי זה מצד שגם בחייהם ניטל מהם שם אנוש כמש"ל ואולי אין להם במה להתגאות כי כל חיותם הקדוש הגוף שיש לקרות בחי' אנוש כבר הוא עפר אצלם ויצא משם אנוש ומי שרוצה להתגאות הוא וודאי בחי' אנוש ואולי נאמר שתקות אנושית שבו דוקא להיות רמה ותולעה ובמה יתגאה וכל הדברים כנ"ל כמעט מפורשין בכל ספרי רבותינו הקדושים ז"ל וגם מ"ש בס' כש"ט וידידינו האברך החסיד ר' בן ציון הראה לי זה שמה שכ' הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו שיעזבו לחקור גדולת הבורא ית"ש ע"י התורה שישיגו שא"א להשיג לבד ההכנעה שיש מקודם מצד שא"י כנ"ל ע"ש הוא דיבור ראשון של ספר הקדוש ואחר שנתברר דברים הנ"ל באורך וזכרתי אלו הדברים והם הם הדברים שכתבנו לעיל ב' בחי' היראה הנ"ל וכ"ז יש להסתכל מכח מאין באת ולאן אתה הולך. ועתה הסתכלות הג' לפני מי אתה עתיד ליתן דו"ח לפני מלך מה"מ הקב"ה שלא יסבור לפי ב' הדברים הנ"ל שאין לו לעשות מאומה וימשוך ביטול. ורק לשמור בהכנעה כי מ"מ העבודה הוא עיקר שבזה יבא לפני בוראו רק שא"א שיגיע הדברים להקב"ה בלי הביטול כנ"ל וממש כמו שמלך שולח א' שיביא לו דבר פלוני שיהי' טוב כראוי שבוודאי יש ג' דברים שישמע הקבלה. שישמע השליחות ויקבלנו. והב' מעשה השליחות שיחפש דבר הטוב. והג' ביאתו עם הדבר לפני המלך. שכל א' מהם היא עיקר ובלי ביאתו בחזרה לא הועיל כלום בעבודתו וע"ז נאמר ולאן אתה הולך כו' שביאתו לפני המלך אינו רק בביטול והכנעה כנ"ל והוא העיקר ומ"מ העבודה העקרית מצד דו"ח שהמלך יראה אם הביא כרצונו ולזאת צריך להסתכל בכל מעשיו בכל רגע אם ייטבו בעיני המלך. ומה שדקדק התוי"ט פי' דו"ח נראה בפשיטות כי דין הוא על עצם כל מעשה ומעשה אם טובה היא בלי עירוב פסולת. וחשבון הוא אם רב אם מעט לפי הזכיות והחובות כנ"ל. העולה מכל הנ"ל שג' ענינים הם עיקר עבודת האדם ע"כ היראה הקודמת לכל וע"ז נאמר אם אין יראה אין חכמה כי יראה ראשונה קודמת לכל וגוף העבודה מצד דו"ת להיות מעשים טובים ועבודה שלימה והג' היראה שאח"כ וע"ז נאמר אם אין חכמה אין יראה שלאחר השגה וידיעה נולדה יראה זו השלימה שמשיג מה שא"א להשיג כנ"ל וג' אלו מצאנו בכמה ענינים ענין התפלה ג' ראשונות כמ"ש חכז"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקום תחלה שהוא להורות מקודם

שאין בא להתפלל מצידו ומודה ואומר ד' שפתי תפתח כו' וגוף התפלה וג' אחרונות כעבד שמקבל פרס מרבו ומודה עליהם ולזה יש בהראשונות כריעות והשתחוואות וכן באחרונות וכן ברכת הנהנין תחלה שעי"ז זוכה לחיות כמ"ש חכז"ל אסור ליהנות מעוה"ז בלא ברכה ופי' אסור מבואר בס' התניא שהוא ע"ש בית אסורים שא"א לעשותה בלתי שינתק מחיות וכשעושה הדבר הזה נאסר בבית האסורים וא"י לנתק ע"ש כן הדבר שבלי ברכה כשנהנה אינו בקדושה שהרי אמרו חכז"ל לד' הארץ ומלואה כו' והארץ נתן לב"א כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה ע"ש פ' כיצד מברכין והנהנה קודם ברכה מעל ע"ש וא"כ מאחר שקודם ברכה לא נתן לב"א א"כ החיות שמקבל ממזון הזה הוא מסט"א לא ממוצא פי ד' שיש בהמזון רק ע"י הברכה במודה ומכניע עצמו להשי"ת שיודע שלולא שנתן לו השי"ת שיהי' זה מזון לאדם לא הי' מזון כלל ומודה שרק ברצון השי"ת הוא אוכל עי"ז נותן לו המאכל ויכול לאכלו בקדושה שלא ידבק בחומר המאכל רק בחיות שנתן השי"ת בהמזון להחיות ולהזין כנ"ל ואח"כ כשקיבל חיות והחזיר נפשו בהמאכל צריך לברך ולהודות לומר שגם עתה אינו נפרד ויודע שהמזון שהחי' את נפשו מהשי"ת ועי"ז הוא מקרב המעשה שעושה האכילה אל הקב"ה:

ובזה יובן הגמ' שם גוזל אביו ואמו חבר לאיש משחית שדרשו על הנהנה בלא ברכה ע"ש והיינו אף שאכל בקדושה על שמחסר הברכה שגוזל שאין הדבר מגיע כלל אל השי"ת והמשל הנ"ל שלא החזיר העבד בשליחותו כלל אל המלך אף שמצא דבר טוב מאוד מה עשה וזה הי' בירבעם שאחז"ל שלא הי' בתורתו שום דופי וכל חכמי ישראל לפניו כעשב השדה ונטרד מפני גסות הרוח בלבד כמ"ש בס' שערי הקדושה חלק ב' שער ד' והוא מש"ס כנ"ל והוא ממש כנ"ל שעבד עבודה רבה באמת ולכך אמר ואין פשע ואעפ"כ ע"י גסות שנדמה לו שזה מעצמו והוא ע"ז ממש מאחר שלא החזיר העבודה אל השי"ת וע"ז נקרא איש משחית שהרי כל התורה והחכמה שהשיג השחית והפריד מהשי"ת לסט"א עד שהשחית כל ישראל לע"ז כמ"ש שם שהי' ג"כ ע"י גסות הרוח שיצטרך לעמוד ומלך יהודה יושב כי אין ישיבה לו בעזרה אלא למלכות בית דוד ולכך לא עלה לירושלים והעמיד ע"ז ע"ש והוא פלא גדול שנוכל לראות מזה איך אדם כמותו נטרד ע"י גסות הרוח כ"כ והרי נראה שנדמה לו שאין ע"ז שהרי אמר אין פשע. ומזה יתבאר שאין קושיא שני' ג"כ מה שמקשין וכמדומה שכ' קושיא זו ג"כ בס' דרך החיים על משנה הנ"ל שהרי בידיעה זו לבד שעתיד ליתן דו"ח די. שכשיזכור זה איך יבא לידי עבירה. והרי כבר הגיע ככה לירבעם שאמר אין פשע ואינו בשקר רק שנדמה לו ע"י גסות שסבר שכל עבודתו מעצמותו וזה הוא ע"ז ממש כנ"ל וענין ג' דברים מצאנו ג"כ בברכות שלפני ק"ש ולאחרי'

שמקודם מברכין הבוחר כו' ופי' האר"י ז"ל כ"כ בשמו בספר אא"ז ז"ל שמצד זה אנו באין ליחדו ולומר ואהבת לא מצדנו ואחר ק"ש כפי מה שקיבל עליו עומ"ש ועול מצות מודה ומשבח כי מהשי"ת הוא והוציאנו ממצרים שבלי הגאולה לא היינו מגיעים לזכות זה וליחדו ולקבל עול מצוותיו וכן ב' תמידין בכל יום בבוקר בערב שהוא ג"כ הודאה מקודם על כל היום שכל מה שיעשה ויעבור על האדם הכל מהשי"ת ואחר היום ג"כ הודאה גמורה וקרבן על שעבר כנ"ל ובזה אפשר קצת ליישב קושיות תוס' המובא ג"כ בס' אאמוז"ל למה נקרא תפלת מנחה בצהרים הלא תמיד של שחר ג"כ הוא מנחה ע"ש ולפמ"ש אפשר קצת ליישב די"ל שקרבן והודאה זו הוא ענין החזרה שמחזיר עבודת ד' לבעלי' להקב"ה והוא גמר העבודה והנחתי במקומו ובזה נצא מביאור המשנה. ונתעכב המכתב עד עתה פ' חוקת:

ואכתוב עוד על מאמר א' מפ' ד' דאבות אשר שנינו בש"ק ונראה אם יפול חדשות ולא לדרוש באתי רק הצרוך לענייננו אשר ידעתי צר העתים אשר העבודה רבה גם ליישב עצמו על שעה מועטת ולזאת מוטל על כל א' להודיע אשר יודע ואולי מועיל לחבירו אף כי ידעתי בצרת נפשי אשר הידיעה יתירה על המעשה ואופן הזה כמעט נאמר עלינו עושר שמור לבעליו לרעתו ולזאת קשה עלי מאוד לכתוב גם לדבר אף עם אנשים הידידים לאשר כל א' מחזיק לחבירו כפי חכמתו כן הוא אף שיודע בעצמו שאינו כן אבל בחבירו תולה כנ"ל ומה אעשה לזה אי אצווח ואומר רעתי. ומלבד אשר לא ישמעו לי ילמדו כי כן צריך להיות ויאמרו כי בעצם צריך להיות הידיעה יתירה על המעשה ולזאת צר לי מאוד על אשר חכמתי יותר ממעשי ד' יושיעני. אבל בהקדם דברי אלה אשר כל שומע יודע באמת שכן שאין להשגיח כלל על הידיעה שיהי' ראי' על טוב האיש ומעשהו ועתה נתבטל התפארת והגאות אשר עי"ז יוצא שכר היגיעה בהפסדו ואם יכול להיות שלא יועילו הדברים למי שאינו יודע כי האמת בתחלת הידיעה נתפעל האדם מעט רק שצריך לראות שלא יתישן הדברים ולאשר כי משנה שלימה דברינו הנ"ל בפ"ג דאבות כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובין אין חכמתו מתקיימת. נראה שיש להתבונן במאמר הזה ויש להבין לכאורה מאחר שחכז"ל אומרים שהמעשה עיקר. א"כ מה חכמתו מתקיימת או אין חכמתו מתקיימת מאחר שאין זה עיקר והל"ל שזה טוב יותר וכדומה. ואף כי התנא בא לומר שגם החכמה לא תתקיים עליו מ"מ ברישא לא סגי בזה שחכמתו מתקיימת מאחר שהמעשה חשוב יותר כנ"ל ונראה כי החכמה צורך גדול אל האדם ואפשר יותר מן המעשה שנא' החכמה תחי' את בעלי' והיינו שע"י החכמה שבו סר מן דרך רע ומבין להבדיל בין הטוב ובין הרע שלא

לטעות. אמנם לעבודת השי"ת אשר ע"ז נברא האדם וודאי עיקר המעשה וע"ז אמרו שיהי' שוטה כל ימיו ולא רשע שעה אחת לפני המקום ב"ה. ולזאת האדם העובד בלתי לד' לבדו ולא לגרמי' לתקן א"ע רק להיות עבד משועבד לקונו צריך לשמור המעשה יותר מן החכמה ולעשות פעולת והכנה לצורך המעשה יותר לצורך השגת החכמה. ומובן מזה כי שמעשיו מרובין מחכמתו פי' מתוך חכמתו שע"ז חוקק עיקר חכמתו לרבות המעשה ביתר שאת וכוונתו רצוי' לבוראו חכמתו מתקיימת וממילא גורמת לו מעשים יותר כנ"ל שהמעשה גורמת לו חכמה יותר והחכמה שנתרבה לו ג"כ מתקיים ותביאנו למעשים יותר ומי שחכמתו מרובה ממעשיו שעיקר מעשיו להרבות חכמתו אין חכמתו זאת מתקיימת. והכלל כי החכמה גדולה אל האדם אבל צריכה אל המעשה. כי עבודת האדם אצל הבורא ב"ה וב"ש יהי' הצורך עצמו יותר מחכמתו שהוא תיקן עצמותו כנ"ל:

פרק ד

ולאשר כי בעת הזמן קצר ואין לי פנאי ארשום לך עוד בקצרה איזה דברים על פ"ד דאבות משנה א':

איזהו חכם הלומד מכל אדם אמרו בספרים הקדושים כי האדם צריך להבין מה שרואה בעיניו אין הקב"ה מראה להאדם רק מה שנוכל ללמוד מזה איזה דרך לעבודת השי"ת. והן אמת כך רק הדברים נאמרים למי שאין לו שום פנאי ולא כערכינו כלל. עכ"ז נפרש כי הלומד מכל אדם שמכל אדם ליקח לעצמו מוסר ודרך להקב"ה מן האדם הטוב כפשוטו שלומד ממעשיו ואף מן האיש לא טוב נוכל ללמוד איך בא הטעות וכ"ז מובן וע"ז מביא ראי' ממה שנא' מכל מלמדי השכלתי אף שיהי' לו ג"כ מלמדים רשעים כאחיתופל וא"כ הפי' כי אין הלימוד לפי גודל המלמד דיקא רק לפי הלימוד והיגיעה יכולין ללמוד ג"כ מן הרשע אולם וודאי צריכין חכמה והוא נקרא חכם כי אתו החכמה שאף מן ההיפוך הוא מכיר בחכמתו ללמוד שלא לעשות כן א"כ החכמה אצלו וכעין זה כתב בס' דרך החיים שם כי עיקר כוונת התנא לומר חכם מעצמיותו משא"כ ע"י שיודע הרבה תלוי חכמתו בהדברים שיודע כ"כ העשיר תלוי בעשרו שהוא חוץ ממנו אבל השמח בחלקו הוא בעצמיותו ולכך בחכם שעושה פעולה לזה ע"ש הסיום קצת דחוק ולמש"כ מובן היטב ע"ש:

איזהו גבור הכובש את יצרו כו' כבר נודע מש"כ רז"ל בס' רמזי תורה כי פי' כובש שלא לדחותו רק לכבשו להיות נכנע ומבוטל להקדושה וזה גבורה גדולה והפשט מובן כי ללחום וכדומה אף שעושה מה שלבו חפץ בגבורתו לא נוכל לומר שהוא גבור מאחר שרצון לבו אינו ברשותו נמצא כי לפעמים אינו עושה כרצונו כלל רק ברוח שטות שבא לו במהירות ואין זה רצונו שהרי מתחרט אח"כ ואדרבה ע"י הגבורה נגמר המעשה

במהירות יותר ורע לו אח"כ נמצא כי הגבורה הוא רק כשלבו ברשותו שיכול להטותו כרצונו א"כ יש לו ענין הגבורה וממילא למי שיש לו כח לדבר הזה נקרא גבור אבל בלי הקדמה זו לכבוש יצרו אף אם לכל הדברים כחו עצום אינו גבור כנ"ל וע"ז הראי' טוב ארך אפים מגבור כו' נמצא כי החלש הכובש את יצרו עדיף מגבור ממילא אינו גבור רק אחר הקדמה של כבישת היצה"ר כנ"ל. ואינו קשיא שבפסוק נאמר כי טוב ארך אפים מגבור משמע שאין זה גבור רק טוב מגבור כי זה העיקר וראשון לענין הגבור' והחלש שיש לו זה עדיף מגבור ונמצא איזה גבור בכל גבורה שיש לו רק הכובש את יצרו כנ"ל:

איזהו עשיר השמח בחלקו כבר נודע כי הריבוי בא מברכת ד' כמ"ש ברכת ד' היא תעשיר אולם כשיש לו בחי' השמת בחלקו שמודה להשי"ת על מעט שיש לו שיודע ומבין שגם זה אינו כפי מעשיו א"כ שורה ע"ז ברכת ד'. עוד פי' השמח בחלקו שעיקר שמחתו בעשרו שיודע כי העושר מיוחד לו שבוודאי שייך עשירות אליו כי פועל אדם ישולם לו וממילא אינו חומד יותר שהרי אין שמחתו בעשרו רק בחלקו מצד זה שהעשירות חלקו הוא שהשי"ת חלק זה בפרט אליו וע"ז הרעיון נאמר יגיע כפיך כי תאכל כו' שבא מיגיע כפו שייך אליו בפרט ובזה נבין לשון תד"א שאמר על הקב"ה עשיר ושמח בחלקו הפי' שאין לומר ששמח בחלקו מצד הריבוי שהרי הכל משלו רק שלשון שמח שנאמר עליו מצד שחלקו הוא כלומר שהוא בראו והחיות ממנו ית' א"כ מצד שהוא חלק מעצמיותו עי"ז השמחה. וחלקו הוא ב"י כמ"ש כי חלק ד' עמו וכמ"ש המפרשים:

איזהו מכובד המכבד את הבריות כו' השי"ת מלך הכבוד וחולק כבוד ליריאיו כמ"ש חכז"ל בלשון הברכה של ראיית המלך שחלק מכבודו לבו"ד וכמו שאדם נכבד במעשיו יותר יש פאר וכבוד למי שבראו ומצד זה מיוחד לו יותר כבוד שהרי חלק הכבוד לו יותר שגורם כבוד כנ"ל ולפ"ז נמצא כי שורש הכבוד לבני אדם הוא מצד שהם בריותיו של הקב"ה ולכך צריכין לכבד הבריות מצד כי הם ברואיו וגורמים כבוד שמים וז"ש כי מכבדי אכבד ולכך המכבד את הבריות ואינו מקפיד כ"כ על טוב האיש רק מצד שהם ברואיו של הקב"ה כי באמת הכבוד של המרבה והממעיט הוא מעט נגד עיקר הכבוד מצד הבריאה ולכך אף שלפי מעשה האדם אין צריכין לכבדו עכ"ז עיקר הכבוד לכל הבריות כנ"ל וזה המכבד הוא מורה בזה שכל הכבוד הוא מצד הבורא ית"ש והוא מרבה כבוד שמים מאוד והוא נקרא בכלל מכבדי שהרי אינו יכול לכבד הקב"ה רק מצד הבריאה כנ"ל:

בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה כו' ששכר מצוה כו' כי עיקר עשיית מצוה לעשות ציווי הקב"ה ואין הפרש בין קלה לחמורה אלא כי גורם נחת רוח בחמורה יותר אבל כשבא מצוה זו לפניו הרי כאילו הציווי עתה כי אין המשנה מדברת לדחות החמורה מפני הקלה רק שהרצון לקלה יהי' ממש באותו חשק ורצון לחמורה שהרי לענין המצוה אין אדם מגיע מצד שפלותו רק מצד ציווי השי"ת וזה טעם ברכת המצוות אשר קדשנו במצוותיו וצוונו מצד זה באין לקיים המצוה נמצא כי עשייתו רק מצד הציווי ואין לאדם לעשות המצוה מצד טעם המצוה רק מצד הציווי ואף שיש טעמים במצוות. ויש להבין למה הוצרך התנא לטעם גוררת מצוה הרי המצוה עצמה מצד הציווי יש לרוץ אחרי' לקיימה אך כי בא לומר יש באמת בקיום מצוה קלה ג"כ עשיית מצוה בכח ולא בפועל כי אנו אומרים על מצוה א' תרי"ג מצוות התלויים בה ופי' זה שהמצוות מסודרים זא"ז ותלוין זב"ז למשל דברים המקושרים זע"ז שבהגבהת אחת יגבה הכל וזה עצמו הפי' מצוה גוררת מצוה. שגוררת ממש שאר המצוות רק שבפרט הפעולה הוא במצוה זו שעושה ונמצא כי במצוה אחת נעשה כל המצוות רק לענין הפעולה. ולענין הפעולה ציווי של הקב"ה כמו החמורה ומובן היטב שאין שום הפרש לא מצד הפעולה ולא מצד נחת רוח שגורם כנ"ל רק לענין השכר שנוטל על הפעולה שעושה בפועל וא"כ על פעולת הקשה יתרשל מצד שיעלה על דעתו שבזה ימעט שכרו מצד החמורה וע"ז אומר ששכר מצוה מצוה כי עיקר השכר הוא קיום המצוה וכמ"ש יפה שעה א' כו' וזהו אמת כפשוטו כי זה קיים המצוה יותר מהשכר וזה מובן אך לזה צריכין להיות איש אמת להיות עבודה תמה להשי"ת ולא לגרמייהו. ועי' בפי' הר"מ בסנהד' על משנת כל ישראל המשל מנער קטן שהביאהו למלמד ללמדו. הכלל כי השכר היותר גדול הוא המצוה עצמה כנ"ל ומ"ש הרע"ב וגם הר"מ על שכר מצוה שבא ע"י למצוות חמורות הוא אמת נכון יותר בלשון המשנה דקאי על שמצוה גוררת מצוה אבל הנ"ל בפ"ע והר"מ ז"ל שם כתבו על שלא לקבל פרס ע"ש:

אל תהי בז לכל אדם כו' ר"ל כי כל מה שברא לכבודו א"כ הרשעים גורמים כבוד שמים בטובת' ושלא בטובת' וא"כ המבזה האדם ממעט כבוד שמים ומ"מ אין התנא מדבר ברשע גמור שמצוה לבזותו והרי זהו כש"כ שיש לבזות מעשיו אבל לא שם אדם שבו שהרי יוכל לתקן ולכל אדם יש תיקון עכ"פ ופי' שעה כתבו הספ"ק מלשון רצון כמו וישע ד' אל הבל כי שהוא מלשון ריצוי לקונו והפי' שלכל אדם יש איזה דבר טוב שיהי' מרוצה לקונו שע"ז נברא כנ"ל:

ואל תהי מפליג לכל דבר כלומר שכל דבר יש לו חיות מהשי"ת וזה החיות נק' מקום מקומו של עולם והקב"ה נקרא בלשון חכז"ל מקום ב"ה וד"ל. והכלל שהנקודה חיות שבכל דבר נקרא מקום כ"כ בסה"ק פי' הנה מקום אתי. ובמדרש שם וז"ל שלא יאמר על שום דבר שהוא מרוחק לגמרי מהקדושה אף שהוא דבר רע שמ"מ יש לו מקום והוא ניצוץ קדוש המחי' אותו ולשון מפליג לכל דבר הוא ניתוק וכריתה ממקום דביקותו שלא יאמר שאין זה מהקדושה ואדרבה ע"י שיודע שכל החיות בא מהקדושה יוכל לבטל בשורשו:

מאד מאד הוי שפל רוח כו' כבר כתבנו לעיל שעיקר התקווה הוא הביטול לאן אתה הולך וא"כ עיקר השפלות ואל יקשה כלל מה שמקשין העולם הלא כל אדם תקוותו רמה א"כ למה ישפל בפני ב"א כי אין זה טעם השפלות רק טעם על השפלות וזה עיקר התקווה כנ"ל:

אל תעשה עטרה להתגדל בה כו' שלא יהא הרצון לתקן עצמיותו וזהו להתגדל בה וקרדום לחפור למצוא עומק החכמה לדחות הפסולת רק להיות רצון בוראו כנ"ל:

ומחמת מיעוט פנאי ומחמת נחיצת הש"ק כי נתעכב עד עתה עש"ק פ' חקת ולזאת אקצר ואבקשך מאד שלא ליתן לשום אדם להעתיק המכתב כי לא אוכל לכתוב מטעם זה ואל תדינני לכף חובה בזה כי אין זה מצד צרות עין רק טעמים אחרים אשר לא אוכל לפורטם ולזאת תצפין אתך המכתב עד אשר אראך אי"ה ותחזירנו לידי. ולאשר ידעתי כי לא תשנה מכל אשר כתבתי ובקשתי לזאת כתבתי לך המכתב אף שלא בטובתי כי מצדי לא אוכל לדבר ולהרחיב פה בענינים אשר איני נאה מקיים ונאה דורש לבד לא טוב. אולם על השי"ת בטחוני בחסדו הגדול כאשר עזרני וקיימני עד עתה כן יגמור לנו בחסדו ויעזרני על דבר כבוד שמו להכיר דרך אמת לעשות רצונו בלבב שלם ולהיות לבבינו אחד לעבודתו ית"ש דברי ידידך ש"ב הקטן.... אם תודיעני סדר לימודך ארשום לך בקצרה לכתוב כפי אשר תשיג ידי שמה ואשלח לך על איזה דפים או סי' בש"ע בקצרה. דברי הנ"ל:

כל המבטל התורה מעושר סופו כו' הנה כ"כ רש"י הפי' כי איזהו עשיר השמח בחלקו. וזה ענין יקר להיות שמח הכל מחיות שהוא רצון הבורא ב"ה וב"ש מלבד שהוא רצון עליון גם כל דרכיו בחסד וברחמים. ואחכז"ל כשם שמברכין על הטובה כך מברכין על הרעה פי' להבריך ולהרכיב הרעה תוך השורש להיות שמח ביסורין כדי להבין כוונת מוסר השי"ת ונמצא מוציא יקר מזולל. וכן בענין הטובה אם אינו מחובר אל השורש אין בו החיות וזהו ענין הברכה. וכן ברעה שהוא באופן זה שאדם לוקח מוסר מהשי"ת

ונמצא מחובר אל הטוב ונעשה טוב. וז"ש חכז"ל במדרש בחוקותי. ולא עוד אלא שהם הפוכות אם זכותם כו' הפוך כו' כ"א אין על האדם יגיעה עצמיות נמצא הכל לטוב ונתהפך כו' וז"ש אם תשמעו ונתתי גשמיכם לשון עבר הגם שכתבו המדקדקים מ"מ גם זה אמת כי כתיב אם הוא לשון תנאי שלמפרע הי' הכל טוב ונמצא שהשמח בחלקו עשיר הוא כמ"ש בס' הקטן והק' מהבעש"ט זצללה"ה. גם אחז"ל אין עשיר אלא בדעת וא"כ יש לקחת מוסר השכל שאחז"ל כל המבטל תורה מעושר שלאחר כל עשירות בדעת וגם שמח בחלקו כנ"ל עכ"ז צריך שמירה שלא יבא ח"ו מתוך העשירות הזה לבטל תורה כ"כ ושבעת כו' השמרו כו' בוודאי פי' שביעה ששבע באמת בקדושת המקום ב"ה ועבודתו שצריך שמירה שלא להקל בעול מ"ש אף מעט לידע שהכל הוא רק מהשי"ת: